

**KENTLİ HAKLARI KAPSAMINDA KENT KONSEYLERİ
GENÇLİK MECLİSLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ:
ESKİŞEHİR ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Ecem Ünlütürk

Eskişehir 2023

**KENTLİ HAKLARI KAPSAMINDA KENT KONSEYLERİ
GENÇLİK MECLİSLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ:
ESKİŞEHİR ÖRNEĞİ**

Ecem ÜNLÜTÜRK

Yüksek Lisans Tezi

Kamu Yönetimi Programı

Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Duru ŞAHYAR AKDEMİR

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran 2023

ÖZET

Kentli Hakları Kapsamında Kent Konseyleri Gençlik Meclislerinin

Değerlendirilmesi: Eskişehir Örneği

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Kamu Yönetimi Bilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Duru ŞAHYAR AKDEMİR

Kentler, insanların sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerini sürdürdüğü ve kendine özgü yaşam standartlarına göre gelişmeye devam eden alanlar olarak görülmektedir. Kentlerin gelişimiyle birlikte talep edilen haklar da artmaya başlamıştır. Kentli hakları, insanların kentsel düzeyde insana yakışır bir şekilde yaşamak için ihtiyaç duyduğu haklardır. Kentli haklarının korunması öncelikle belediyelerin, özel-kamu kurum ve kuruluşlarının ve bireylerin sorumluluğundadır. Ancak burada önemli bir kentli hakları koruyucusu olarak kent konseyleri karşımıza çıkmaktadır. “Yerel Gündem 21” süreciyle oluşturulan kent konseyleri, kentin hak ve yasalarını korumayı, yerel düzeyde katılımı ve yurttaş bilincini güçlendirmeyi hedefleyen yerel mekanizmalardır. Bundan dolayı çalışmada kent konseyleri, kentli hakları açısından değerlendirilmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada kullanılan veriler, Eskişehir ilinde bulunan; Eskişehir Kent Konseyi Gençlik Meclisi, Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi Gençlik Meclisi ve Odunpazarı Kent Konseyi Gençlik Meclisi üyelerine uygulanan yarı yapılandırılmış anket araştırmasından elde edilmiştir. Böylece, anket uygulanan gençlik meclisi üyelerinin kentli hakları konusunda bilgi ve farkındalık düzeyleriyle birlikte kent konseylerinin de kentli hakları yönünde kuruluş amaçlarını gerçekleştirip gerçekleştirmediği tartışılmıştır. Bu veriler, betimleyici istatistiksel analiz yöntemiyle değerlendirilerek şekiller aracılığıyla görselleştirilmiştir. Daha sonra, araştırma bulguları kapsamında yerel düzeyde kentli haklarının geliştirilmesi için kent konseyi yöneticilerine, yerel yönetimlerdeki karar alıcılara ve gelecekteki araştırmacılara yönelik stratejik hedefler ve politika önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Kentli hakları, Kent konseyleri, Gençlik meclisleri, Eskişehir

ABSTRACT

Evaluation of City Councils Youth Assemblies Within
The Scope of Right to the City: The Case of Eskişehir
Department of Political Science and Public Administration
Programme in Public Administration
Anadolu University, Graduate School of Social Sciences
Supervisor: Assist. Prof. Dr. Duru ŞAHYAR AKDEMİR

Cities are seen as areas where people maintain social, cultural and economic relations and continue to develop according to their own unique living standards. With the development of cities, the rights demanded have started to increase. Right to the city are the rights that people need to live in a decent way at the urban level. The protection of right to the city is primarily the responsibility of municipalities, private-public institutions and organizations, and individuals. However, city councils appear here as an important protector of right to the city. The city councils established through the "Local Agenda 21" process are the local mechanisms of the city that aim to protect the rights and laws, strengthen participation and citizen awareness at the local level. Therefore, in this study, city councils have been evaluated in terms of right to the city. In this study, which uses the qualitative research method, the data were obtained from a semi-structured survey applied to the members of the Youth Assembly of the City Council of Eskişehir province. Thus, along with the level of knowledge and awareness of the members of the youth assembly who were surveyed about right to the city it was discussed whether the city councils were able to realize their organizational goals in the direction of the city. These data were evaluated by descriptive statistical analysis method and visualized by means of figures. Subsequently, within the scope of the research findings, strategic goals and policy proposals were made to city council managers, decision makers in local governments and future researchers for the development of the right to the city at the local level.

Keywords: Right to the city, City councils, Youth assemblies, Eskişehir

TEŞEKKÜR

“Kentli Hakları Kapsamında Kent Konseyleri Gençlik Meclislerinin Değerlendirilmesi: Eskişehir Örneği” başlıklı tez çalışmamın tüm aşamalarında ilgi ve desteğini esirgemeyen, deneyimlerini bana aktaran değerli hocam ve tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Duru ŞAHYAR AKDEMİR’e teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca fikir ve önerileri ile çalışmama katkı sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Bilge Kağan ŞAKACI, Doç. Dr. Süleyman ÇELİK, Dr. Öğr. Üyesi Zeynep KARAL ÖNDER ve Doç. Dr. Emrah AYHAN’a çok teşekkür ederim.

Hayatımın her anında yanımda duran, maddi ve manevi destekleriyle çalışmalarımındaki başarılarımın iki önemli ismi olan sevgili annem Ebru ÜNLÜTÜRK ve babam İlimdar ÜNLÜTÜRK’e sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	v
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
TABLOLAR DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
GÖRSELLER DİZİNİ	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KENTLİ HAKLARI NELERDİR?	6
1.1. İnsan Haklarından Kentli Haklarına	6
1.1.1. Dayanışma Hakları	12
1.1.1.1. Barış Hakkı	13
1.1.1.2. Gelişme Hakkı	14
1.1.1.3. Çevre Hakkı	14
1.2. Kentli Hakları	15
1.2.1. Kentli Hakları Tanımı ve Kavramsal Çerçeve	16
1.2.1.1. Kentin Tanımı	16

1.2.1.2. Kentleşme ve Kentleşmenin Nedenleri	18
1.2.1.3. Kentlilik Bilinci ve Kent Kimliği	20
1.2.1.4. Kentli Hakları Tanımı	21
1.2.2. Kentli Haklarının Tarihsel Gelişimi	26
1.2.3. Kentli Haklarının Hukuksal Temelleri	27
1.2.3.1. Avrupa Kentsel Şartı	29
1.2.4. Türkiye’de Kentli Haklarının Gelişimi	33

İKİNCİ BÖLÜM

2. KENT KONSEYLERİNİN KURULUŞ YOLCULUĞU	36
2.1. Türkiye’de Yerel Gündem 21	38
2.2. Kent Konseylerinin Değerlendirilmesi ve Yerel Yönetim Mevzuatında Kent Konseyi	40
2.3. Kent Konseylerinin Kuruluşu	42
2.4. Eskişehir’de Kent Konseyleri	46
2.4.1. Eskişehir Kent Konseyi	48
2.4.2. Odunpazarı Kent Konseyi	52
2.4.3. Tepebaşı Kent Konseyi	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ESKİŞEHİR’DE BULUNAN KENT KONSEYLERİ GENÇLİK MECLİSLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME	57
3.1. Araştırmanın Amacı	57
3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi	58
3.3. Araştırma Verilerinin Hazırlanması ve Uygulanması	59

3.3.1. Anketlerin Hazırlanması	59
3.3.2. Anketlerin Uygulanması	59
3.3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	60
3.4. Araştırma Sonucu Elde Edilen Bulgular	60
3.4.1. Demografik Bulgular	60
3.4.2. Diğer Bulgular	65
SONUÇ.....	83
KAYNAKÇA.....	90
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ:

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AGİK	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AK	: Avrupa Konseyi
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
BM	: Birleşmiş Milletler
CEMR	: Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1. Cinsiyetine Göre Kişi Sayısı ve Oranları.....	61
Tablo 3.2. Yaş Gruplarına Göre Kişi Sayısı ve Oranları.....	62
Tablo 3.3. Eğitim Durumuna Göre Kişi Sayısı ve Oranları.....	63
Tablo 3.4. Kentli Hakları Hakkında Bilgilendirilme Kişi Sayısı ve Oranları.....	65
Tablo 3.5. Gençlik Meclisi Temel Amaç Kişi Sayısı ve Oranları.....	66
Tablo 3.6. Kentli Haklarının İçeriği Kişi Sayısı ve Oranları.....	68
Tablo 3.7. Gençlik Meclislerinin Rolü Kişi Sayısı ve Oranları.....	69
Tablo 3.8. Kent Konseylerini Kısıtlayan Faktörler Kişi Sayısı ve Oranları.....	71
Tablo 3.9. Kentli Haklarına Yönelik Çalışmalar Kişi Sayısı ve Oranları.....	73
Tablo 3.10. Kentli Haklarının Korunması Kişi Sayısı ve Oranları.....	74
Tablo 3.11. Gençlik Meclislerinin Kentli Haklarına Etkisi Kişi Sayısı ve Oranları.....	75
Tablo 3.12. Likert Ölçek Katılım Düzeyleri Kişi Sayısı	77
Tablo 3.13. Eğitim Hayatında Kentli Hakları Kişi Sayısı ve Oranları.....	81

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 3.1. Cinsiyet Kişi Sayısı Ve Oran Grafiği.....	61
Şekil 3.2. Yaş Grupları Kişi Sayısı ve Oran Grafiği.....	62
Şekil 3.3. Eğitim Durumu Kişi Sayısı ve Oran Grafiği.....	64
Şekil 3.4. Kentli Hakları Hakkında Bilgilendirilme Kişi ve Oran Grafiği.....	65
Şekil 3.5. Gençlik Meclisi Temel Amaç Kişi Sayısı ve Oran Grafiği.....	67
Şekil 3.6. Kentli Hakları İçeriği Kişi Sayısı ve Oran Grafiği.....	68
Şekil 3.7. Gençlik Meclislerinin Rolü Kişi Sayısı ve Oran Grafiği.....	70
Şekil 3.8. Kentli Konseylerini Kısıtlayan Faktörler Kişi Sayısı ve Oran Grafiği.....	71
Şekil 3.9. Kentli Haklarına Yönelik Çalışmalar Kişi Sayısı ve Oran Grafiği.....	73
Şekil 3.10. Kentli Haklarının Korunması Kişi Sayısı ve Oran Grafiği.....	74
Şekil 3.11. Gençlik Meclislerinin Kentli Haklarına Etkisi Kişi Sayısı ve Oran Grafiği.....	76
Şekil 3.12. Likert Ölçek Katılım Düzeyleri Kişi Sayısı Grafiği.....	78
Şekil 3.13. Eğitim Hayatında Kentli Hakları Kişi Sayısı ve Oran Grafiği.....	82

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 2.1. Eskişehir İlinden Çeşitli Kareler.....	46
Görsel 2.2. Eskişehir İlçeleri Haritası	47

GİRİŞ

Kent, kırsal yaşamla kıyaslanarak tanımlanan bir insan yerleşimi olarak görülmektedir. Kent, insan yerleşiminin kırsal yaşamı geride bıraktığı, insanların yeniden üretim yaptığı, sanayicilik faaliyetleriyle daha fazla uğraştığı yer olarak tanımlanmaktadır. Güçlenen ve çeşitlenen faaliyetler, siyasi ve ekonomik alanda kurumlar ve ilişkiler yaratmış, kent bir birikim ve paylaşım yeri haline gelmiştir.

Genel olarak kentler, bir toplumun uygarlıklarını kırsalın ötesinde geliştirebileceği mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle kent, topluma ve insanlığa aittir. İnsan ve mekân ilişkisinde, mekâna sahip olma arzusu ve mekâna ait olma duygusu aidiyet kavramını ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda aidiyet, sosyal bağları ve ilişkileri güçlendirme potansiyeline sahiptir. Mekânsal aidiyet mahalle, ev, kent gibi farklı yaşam alanlarında oluşabilmektedir. Bireyin bir mekâna aidiyet duymasıyla birlikte yeni bir kimlik arayışı da ortaya çıkabilmektedir. Bu durum kent ölçeğinde, bireylerin bir “kentli” kimliği oluşturmaları ve kendilerini bu kimliğe ait hissetmesi olarak açıklanabilmektedir.

Kentsel çeşitliliği ve yoğunluğu düzenlemeye odaklanan normlarla karşı karşıya kalan birey, zamanla farklı haklar elde etmiş ve kentteki varlığını geliştirmiştir. Bu haklar; bir kişinin kentin karar alma süreçlerine katılımını, şirket ve dernek gibi kuruluşların faaliyetlerinde bulunmasını ve kent aidiyetini benimsemeye yönelik davranışları benimsemesini içermektedir.

Kentte insan hakları ve kentli hakları kavramları tarih boyunca tartışılmıştır. Kentli hakları kavramı ancak bazı uluslararası anlaşmalarla birlikte normatif zemine dayandırılmıştır. Bu haklar vatandaşların barınma hakkı başta olmak üzere pek çok hakkının ihlal edilmesini engellemektedir. İnsan hakları perspektifinden bakıldığında, kentsel alana herhangi bir müdahalenin farklı hakları (barınma hakkı, ulaşım hakkı vb.) etkilediği söylenebilir. Kentli hakları toplumun işleyişini önemli derecede etkilemektedir (Şahin, 2015: 61).

Kentli hakları literatürü incelendiğinde; “Urban Rights (Kent Hakkı) ve The Right to The City (Kentli Hakları- Kentsel Haklar) kavramlarıyla karşılaşılmaktadır. “Kent Hakkı ve

Kentli Hakları” kavramları farklılıkları esasıyla birbirinden ayrılabilir. Kentli hakları, insan haklarının gelişmesiyle beraber modern hukukun bir kategorisi olmuştur dolayısıyla herkes içindir. Kent hakkı ise, hukuki bir haktan ziyade, gücü elinde bulunduranlara karşı muhalif bir taleptir (Mayer, 2009: 367). Bundan dolayı kentli hakları daha çoğulcu iken, kent hakkı bütünleştirici olarak tanımlanabilir. Kentli hakları, kentsel hizmetlere erişim üzerinde dururken, kent hakkı radikal olarak daha politik anlamlar taşımaktadır. Kentli hakları demokratik yurttaşlığı savunurken, kent hakkı ise devrimci bir yurttaşlığı savunmaktadır (Kaymaz, 2021: 779). Bu bağlamda, çalışmada “Kentli Hakları” kavramı kullanılmaktadır ve bu perspektiften analizler yapılmaktadır.

Kentli hakları, insanların kentsel düzeyde insanca yaşamak için ihtiyaç duyduğu haklardır. Gerek uluslararası platformlardaki çalışmalarla, gerekse kanunlar ve mevzuatlardaki değişimlerle kentli hakları daha fazla önemli hale gelmektedir. Kentli haklarının korunması öncelikle belediyelerin, özel ve kamu kurumlarının ve kişilerin sorumluluğunda olmalıdır. Sivil toplum çalışmaları yoluyla kentli haklarının desteklenmesinde en önemli gelişmelerden biri kent konseylerinin kurulmasıdır.

İlk olarak Yerel Gündem 21 programı ile karşımıza çıkan kent konseyleri, yerel boyutta katılım için yapı taşlarıdır. Kamu otoritelerini, özel sektörü ve sivil toplum kuruluşlarını ortak noktada toplayarak yönetimi geliştirmeyi amaçlayan kent konseyleri, kentli hakları boyutunda önemli bir rol oynamaktadır. Kent konseyleri, görevi kentin haklarını ve yasalarını korumak, yerelde katılımı artırmak ve yurttaş bilincini güçlendirmek olan yerel yönetim mekanizmaları olarak görülmektedir.

Kent konseylerinde gençlik meclislerinin önemi de açıkça vurgulanmaktadır. 1992’de Rio Zirvesi’nde alınan “Dünyanın her yerindeki gençlerin, kendilerini ilgilendiren alanlarda karar verme süreçlerine her düzeyde katılımlarının sağlanması” kararı bu önemi açıklar niteliktedir (Görmez ve Yücel, 2011: 162).

Literatürde kent konseyleri, katılım ve yönetim, kentli hakları konularında nitelikli çalışmalar bulunmaktadır. Ancak kentli hakları doğrultusunda gençlik meclislerini inceleyen

herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çerçevede kent konseyleri, kentli hakları ve katılım konusunda literatüre kazandırılmış çalışmaların bazıları şöyledir:

Görmez ve Yücel (2011) tarafından gerçekleştirilen “Üniversite Öğrencileri ‘Kent Konseyleri’ Hakkında Ne Biliyor? Ne Düşünüyor?” isimli çalışmada gençlik meclislerinin önemine değinilmiştir. Çalışma Ankara Üniversitesi’nde farklı bölüm öğrencilerine uygulanmıştır. Öğrencilere kent konseylerinin temel amaçlarını içeren sorular yöneltilmiştir. Çalışmanın sonucunda, kent konseylerinin kuruluş sebepleri ve görevlerinin öğrenciler tarafından çok iyi bilinmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Akkoyunlu Ertan ve Ertan (2013) tarafından gerçekleştirilen “Kentli Hakları: Kent ve İnsan Hakları Bağlamında Kentsel Hizmetlere Erişim Hakkı” adlı çalışmada kentli hakları kavramı insan haklarındaki yeri bakımından derinlemesine incelenmiştir. Kentli hakları, dayanışma haklarının altında kentsel olarak yaşama hakkıyla bağlantılı olarak düzenlenebilmektedir. Çalışmanın sonucunda, üçüncü kuşak haklar kategorisinde yer alan dayanışma haklarının arasında bulunan kentli haklarının, yalnızca çevre hakkı ya da konut hakkının uzantısı olarak görülmemesi gerektiği belirtilmiştir. Birinci kuşak haklara ait olan ve diğer tüm hakların ana kaynağı olan yaşama hakkının bir parçası olan yeni bir hak olarak ele alınmasının önemi vurgulanmıştır.

Şahin (2013), “Kentsel Mücadelede Kentteki Hakların Kentli Haklarına ve Kent Hakkına Dönüşümü” isimli çalışmasında kentte yaşayanların haklarını savunacak ‘kentli sendikacılığı’ politikasını savunmuştur. Bu kapsamda kentteki güçsüz ve azınlık grupların katılımlarını sağlayacak bir yapının kurulmasının hedeflendiği ifade edilmiştir. Kentli sendikacılığı kavramı, kentte örgütlenemeyen geniş kitlelerin farklı kuşak haklarının bir arada aranması için bütünsel bir örgütsel yapı önerisidir. Çalışmada, bu tür önerilerin kent ve hak arasındaki ilişkiyi incelemek için önemli olduğu vurgulanmıştır.

Önder ve Güler (2016) tarafından gerçekleştirilen “Türkiye’de Yerel Demokrasi Açısından Kent Konseyleri Üzerine Bir Araştırma: Kütahya Kent Konseyi Örneği” adlı çalışmada kent konseyleri yerel demokrasi açısından incelenmiştir. Çalışmada Kütahya kent konseyi üzerinden değerlendirmelerde bulunulmuştur. Kent konseylerinin belediyeler ile

ilişkisi de incelenmiştir. Çalışma verilerine göre kent konseylerinin önemli sorunu yönetim ve iletişimdeki sorunlardır. Belediye meclisi üyelerinin görüşünde, kentlilerin kent konseyleri hakkında yeterli bilgi seviyesine sahip olmadığı ifade edilmiştir. Meclis üyelerinin de yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadıkları ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda kent konseylerinin de aktifliği ve görevlerini yerine getirip getirmediği sorgulanmaktadır.

Şahyar Akdemir (2017) “İnsan Haklarının Korunmasında Kent Konseylerinin Rolü: Eskişehir Örneği Üzerine Bir Değerlendirme” adlı çalışmada kent konseylerinin görevlerini insan hakları yaklaşımıyla ele alarak bu bağlamda Eskişehir ilinde bulunan kent konseyleri hakkında değerlendirmelerde bulunmaktadır. Kent konseylerinin insan haklarının korunmasındaki payını göstermek ve konseylerin mevcut çalışmalarını değerlendirmek için model olarak Eskişehir’deki "Eskişehir Kent Konseyi", "Odunpazarı Kent Konseyi" ve "Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi" seçilmiştir. Çalışma sonucunda, Eskişehir’de bulunan kent konseylerinin insan haklarıyla doğrudan ilgili çalışmalar ortaya koymadıkları, ancak son zamanlarda insan haklarını ilgilendiren yeni çalışmaların gerçekleştiği belirtilmiştir. Odunpazarı Kent Konseyi’nde yer alan “İnsan Hakları Çalışma Grubu”nun Eskişehir’deki kent konseyleri içinde insan haklarına yönelik çalışmalar yapan tek çalışma grubu konumunda olduğu vurgulanmıştır. Kent konseylerinin insan hakları çalışmalarında yetersiz kaldığı ifade edilmiştir.

Şahyar Akdemir (2020), “Kentli Hakları ve Kent Konseyleri” isimli çalışmasında ise kent konseylerinin kentli haklarının korunmasındaki rolünü ve kent konseyleri yönetici ekibinin ‘kentli hakları’ konusundaki düşüncelerini ele almıştır. Çalışmada Türkiye Kent Konseyleri Platformu örneği üzerinden değerlendirmelerde bulunulmuştur. Çalışmada elde edilen verilere göre; kentli haklarının tanımı ve kapsamı konusunda net bir açıklama bulunmadığı belirtilmiştir. Kentli haklarının korunmasında yetkili olan mekanizmalar içinde en dikkat çeken kent konseyleridir. Kent konseylerinin görevleri arasında kentli haklarının geliştirilmesi ve bu hakların gerçekleştirilmesi için baskı grupları ve kamuoyu oluşturulması yer almaktadır. Ancak konseylerin yapısal ve yasal sorunları ile konseylere yönlendirilen olumsuz eleştiriler, kent konseylerinin sorumluluklarını yerine getirmesine engel olmaktadır. Konseylerin kentli haklarına sahip çıkmasına engel olan bir diğer durum da yerel

yöneticilerin ve vatandaşların kent konseyleri ve kentli hakları konusunda bilgi seviyesinin yetersiz olmasıdır. Bu sonuçlarla birlikte çalışmada kent konseylerinin kentli haklarını koruma görevini layıkıyla yerine getiremediğine kanaat getirilmiştir.

Araştırma, gençlerin kentli hakları algısını anlamaya çalışarak kent konseylerinin de bu yönde kuruluş amaçlarını gerçekleştirip gerçekleştirmediğine yönelik bilgi sağlamayı hedeflemektedir. Bu kapsamda, “*Kent konseylerinin kentli haklarının gerçekleştirilmesindeki rolü nedir?*” temel araştırma sorusu incelenmektedir. Çalışmanın alt araştırma sorusu ise “*Gençlik meclislerinin kentli hakları algısı nedir?*” olarak belirlenmiştir. Yapılan literatür taramalarından sonra araştırma hipotezi oluşturulmuştur.

Araştırma hipotezi: “Gençlerin kentli hakları konusunda bilgi ve farkındalık açısından eksiklikleri bulunmaktadır ve kent konseyleri de bu yönde kuruluş amaçlarını gerçekleştirememektedir” şeklindedir.

Bu çerçevede, çalışmanın birinci bölümünde; insan haklarının gelişimiyle birlikte kentli haklarının ortaya çıkışı ve önemi üzerinde durulmuştur. Kentli haklarını açıklayabilmek amacıyla kent kavramı ve gelişimi esas alınarak kentleşme, kentlilik bilinci, kentli haklarının tarihsel ve hukuksal temelleri detaylandırılmıştır.

İkinci bölümde; kentli hakları açısından önemli bir adım olan kent konseylerinin kuruluş yolculuğu anlatılmıştır. Gündem 21’in önemi vurgulanarak Türkiye’deki yansımaya odaklanılmıştır. Türkiye’de ve Avrupa’da bulunan kent konseylerinin kuruluşlarına değinildikten sonra Eskişehir’de bulunan Eskişehir Kent Konseyi, Odunpazarı Kent Konseyi, Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi hakkında bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde; araştırmanın amacı, kapsamı, yöntemi ve sınırlılıkları, anketlerin hazırlık ve uygulanma süreci anlatıldıktan sonra araştırma sonucu elde edilen bulgular analiz edilmiştir. Araştırmada gönüllü katılım formları hazırlandıktan sonra Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulları’na iletilmiştir ve Etik Kurul Raporu alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KENTLİ HAKLARI NELERDİR?

İnsan haklarının gelişimiyle beraber kentli haklarının yeri ve önemi daha çok vurgulanmaya başlanmıştır. Kentli haklarının açıklanması için; kent kavramı ve gelişimi üzerinde durularak, kentleşmeyle birlikte kentli haklarının tarihsel ve yasal temelleri, kentin anlamı ve kentlilik bilinci çerçevesinde bir araştırma yapılmıştır.

1.1. İnsan Haklarından Kentli Haklarına

İnsan hakları ırk, cinsiyet, dil ve din farkına bakılmaksızın tüm insanların yalnızca insan oldukları için sahip oldukları haklardır. Hiçbir şahıs veya yönetim tarafından kısıtlanması konu dahi olamayacak temel hak ve ayrıcalıklardır. Bireyler, insan haklarına sahip olarak doğarlar ve dünyanın her yerinde bu haklar geçerlidir. Bu hakların korunması tüm insanlığın ortak sorumluluğudur. İnsan hakları evrimseldir ve sürekli gelişmektedir. Dinamik yapıya sahip olmasının nedeni yaşamla iç içe olmasıdır. Tarihte her dönemde gereksinimler ve talepler değişir, zenginleşir ve detaylanır bu nedenle, insan hakları da sürekli gelişmekte ve ilerlemektedir. Tüm bunların sonucu olarak, insan haklarının tam bir listesi oluşturulamamaktadır (Öndül, 1998: 1).

İnsan hakları serüvenini hukuksal ve düşünsel olarak ayrılabilir. Bu süreç özellikle düşünsel açıdan ele alındığında M.Ö 5. yüzyıla, Antik Yunan dönemine kadar gidebilmektedir. Bu dönemde özellikle Sofist düşünürler insan haklarının gelişimi açısından önemlidir. Sofistlerden Antiphon, sadece varsayımlara dayanarak konulmuş (pozitif) yasaların yetersiz ve güçsüz olduğunu düşünmektedir, Antiphon'a göre insanlar doğada eşittir. Yalnızca Yunanlılar değil, Yunanlılar ve Barbarlar da birbirine eşittir. Onun için sınıf ayrımı, ayrıcalık, soyluluk vb. tüm ayrımlar insanlığın ürettiği kavramlardır (Gökberk, 1980: 46).

Sofistlerle çağdaş önemli düşünürlerden Sokrates, Platon ve Aristoteles de insan haklarının önemini kavramıştır. Sokrates'e göre insan önce kendi değerinin farkına varmalıdır. Sokrates'in "Kendini bil!" ilkesi, bireyin yeteneklerini, isteklerini ve haklarını bilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır (Çüçen, 2003). Ancak belirtmek gerekir ki, Sofistler

insanı her şeyin ölçüsü olarak görüyorlardı; onlara göre devlet ve devleti oluşturan kurum ve kurallar, insanlar tarafından yaratılmaktadır. Sokrates, Platon ve Aristoteles, Sofistlerin insanı ön plana koyma fikirlerine karşı devleti ön plana çıkaran fikirleri savunmaktadırlar.

Orta Çağ'da ise, devlet gücünün sınırlandırılmasını ve bireyin devlet karşısında güçlendirilmesini sağlayan iki önemli gelişme vardır. Bunlardan biri "Hristiyanlık"tır. Siyasi otoriteyi dini otoriteden ayıran ve böylelikle insan vicdanını devlet üstünlüğünün elinden kurtarmaya çalışan Hristiyanlık, insanın kişiliğine değer katmıştır. Hristiyan düşüncesi, insanın devletten önce bir hiç olduğu şeklindeki eski anlayıştan uzaklaşmıştır (Coşkun vd., 2019: 14). Diğer gelişme ise "feodalizm"dır. Feodalizm, merkezi otoriteyi dağıtan ve yerel otoritelerin hâkimiyeti ele geçirdiği bir örgütlenmeyi ifade eden kavramdır. Dolayısıyla feodal bir yapıda mutlak ve sınırsız güce sahip olmak mümkün değildir. Ayrıca feodalizm karşılıklılık ilkesine dayanmaktadır; Feodalizm sırasında hiç kimse tamamen egemen değildir, herkes sözleşmeyle birbirine bağlıdır (Coşkun vd., 2019: 14).

Orta Çağ'ın önemli isimlerinden biri, St. Thomas Aquinas'tır. "Orta Çağ'ın Aristoteles'i" olarak bilinen St. Aquinas'a göre siyasal güç, toplumsal barış, düzen, güven ve iyiliğin sağlanmasından ve ortak iyinin gerçekleştirilmesinden sorumludur. Bu gücün kaynağı Tanrı'da olmasına rağmen, gücün kullanılması dünyevi otoriteye bağlıdır. Kanun yapma ve uygulama hakkı halka aittir; ancak halk bu gücü aralarından birine devredebilir. Bir diğer önemli Ortaçağ düşünürü Padova'lı Marsilius'tur. Marsilius 1324 tarihli "Barışın Koruyucusu" adlı eserinde devletin amacının insanların refahını sağlamak olduğunu söylemektedir. Bir hükümetin "iyi" mi yoksa "kötü" mü olduğunu belirleyen iki kriter vardır. Birincisi, yönetimin yönetilenlerin rızasına dayanıp dayanmadığıdır. İkincisi, yönetimin kamu yararı amacıyla oluşturulmuş olan yasaya göre hareket edip etmediğidir (Coşkun vd., 2019: 15).

Modern anlamda insan hakları fikrinin ortaya çıkışı Yeni Çağ'dadır. Bu çağın önemli düşünürlerinden olan John Locke'un insan haklarına katkısı büyük olmuştur. Locke, insanların eşit ve özgür yaşadıkları bir doğa durumunu tasvir etmiştir. Ancak doğal yaşamda, özgürlük ve eşitlik olduğundan dolayı, her birey cezalandırma yetkisini kullanabilmiştir. Bu durum toplumda adaletin sağlanmasında sorunlar yaratmıştır. Locke, bu sorunlardan

kaçınmak için, aynı değerlere ve haklara sahip insanların, bu değerleri ve hakları koruyan, garanti eden bir siyasi yapı oluşturmak için bir toplumsal sözleşmeye yaptıklarını savunmaktadır. Böylece doğal toplumdan, siyasal topluma geçilmiştir. Siyasal toplumda, bireylerin suçlarını yargılama ve cezalandırma hakkı topluma devredilmiştir. Toplum kanunları yapar, kanunları uygulayacak olan iktidarı belirler ve bu iktidarın görevi de, insanlar arasında bir anlaşmazlık çıkarsa bu anlaşmazlıkları yasalara göre çözmektir. Locke'un düşüncesi bir bütün olarak insan temelli ve özgürlükçüdür. İnsanlar doğuştan hak sahibidir ve devlet de insanlar tarafından kurulmuştur. Bir devletin varoluş amacı, devleti kuranların hak ve özgürlüklerini korumaktır. İnsanlar diğer insanlarla eşit olmalı ve yaşam biçimlerini belirlemede, yöneticilerini seçmede özgür olmalıdır. Bireyler, hiçbir gücün baskıcı ve keyfi müdahalelerine maruz kalmamalıdır (Coşkun vd., 2019: 16).

Diğer taraftan J.J. Rousseau'ya göre, doğa durumunda bireyler gerçekten özgürdür. Rousseau, doğanın yaratıcının elinden çıkan her şey gibi mükemmel olduğunu, ancak insan eliyle bozulduğunu iddia etmektedir (Rousseau, 2003: 23). Rousseau'nun temel amacı, toplumun genel isteklerinin gerçekleşebileceği bir düzen kurmaktır. Toplumsal sözleşme yoluyla düzeni sağlamak, insanları devlete bağlayacaktır. Ancak devletin bekası, halkın ortak çıkarları için genel bir iradeyi gerektirmektedir ve toplumsal düzenin sağlanması için yasalara uyum şarttır. Yasalara uyumun sağlanması ise, ancak yasaların herkesin iradesini temsil ettiği ölçüde mümkündür. Bu durumda kişi hukuka uyarak kendi iradesine boyun eğmektedir ve kendi iradesine tabi kişinin özgürlüğü kaçınılmaz olmaktadır (Demir, 2012: 3).

Tarihsel süreçte insan hakları doktrininin değişmeyen noktası ise, insan haklarının insan yapısına dayanmasıdır. Çünkü terime yüklenen anlamlar kültürden kültüre değişse de, temel amaç her zaman insanı, insan onurunu ve insan ırkını korumak olmuştur (Ökçesiz, 1999: 27).

İnsan onuru, insanın değeri üzerinden bir fikir olarak kavramsallaştırılmıştır. İnsanın değeri, diğer canlılar arasındaki farklı yerini göstermektedir. İnsanın bu özel yerini sağlayan ise, insanı diğer canlılardan ayıran özellikler bütünüdür (Kuçuradi, 2011: 2). Bu

bağlamda insan onuru kavramı, insan yapısı hakkındaki antropolojik bilgilerden oluşmaktadır.

Kuçuradi (2011)'ye göre; insan onuru, bir kişinin “nesnel değerinin öznel karşılığı” olarak tanımlanmaktadır. Bir tür olarak insanın değerine ilişkin felsefi antropolojik bilgi, yani insan türünün belirli yapısal özellikleri ve olanakları ile ona evrende bir yer sağlayan tarihsel başarılarının bilgisinden kaynaklanmaktadır. Böyle olduğu için de insan hakları, evrensel etik normlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İHEB)'in ilk maddesinde net olarak görülmektedir; “bütün insanlar onur ve haklar bakımından eşittirler. Çünkü akıl ve vicdanla donatılmışlardır. Akıl ve vicdan ile donatıldıkları için birbirlerine kardeşçe davranmalıdırlar.”¹ Yine farklı maddelerde de (3-4-8 ve 12) insanın yaşam ve onuruna değer atfedildiği görülmektedir.

İnsan haklarının hukuksal başlangıcı olarak ise, 1215 Magna Carta Libertatum adlı belge örnek gösterilmektedir. Bununla birlikte uluslararası arenada 1688'de Haklar Bildirisi'nin, 1776 tarihli Virginia Haklar Bildirgesi'nin ve Amerikan Bağımsızlık Beyannamesi'nin, 1787 tarihli Amerikan Anayasası'nın ve 1789 tarihli İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi'nin kabulü ile insan haklarının önemi yazılı kaynaklara taşınmıştır.

İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi'nde bireyi devlete karşı koruyan bir yaklaşım benimsenmiştir. Yasalar, bireyin devlet karşısında korunmasını sağlamaktadır. Bundan dolayı, insan haklarını koruyacak yasalar oluşturulmuş ve insan hakları hukuku ortaya çıkmıştır. İnsan hakları hukukunda, insan hakkı sayılabilme açısından dört unsur aranmaktadır. Bu unsurlar konu, özne, muhatap ve yaptırım başlıkları altında ele alınmaktadır (Öndül, 1998: 2-4):

Konu: Amacı aslında bir eylemde değeri korumak, elde etmek veya geliştirmektir. Burada değerlendirmenin amacı; değerleri korumayı, edinmeyi veya geliştirmeyi amaçlayan faaliyetler ile ilgili bağlantıdır. İnsan hakları hukuku, yaşam koşullarını hukuk biçiminde

¹ İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Madde 1.

düzenlemek veya mevzuatı bir insan hakkı olarak tanımlamak için hangi değerlerin korunmak istendiğine bakmaktadır.

Özne: Bir hak olarak tanımlanan veya düzenlenen bir normda, o hak sahibi kişinin kim olduğu açık olmalıdır. Hak sahibi bazen bir fiil veya işlemde zarar gören kişi olarak mağdur bireyken bazen de hak sahibi fiil veya işlem sonuçlanmadan önce belli olmaktadır. Ayrıca hak sahibinin tekil gerçek kişi olması şartı aranmamaktadır. İnsan hakları hukuku, özünde devletle birey arasındaki ilişki ve çatışmalara dayanmakla birlikte, kişinin ait olduğu topluluk ve gruplar da hak olarak nitelendirilmiştir.

Muhatap: Genellikle insan haklarının siyasi otoritesidir, siyasi otorite devletin imkanlarını ve otoritesini taşıyandır. Siyasi iktidar veya devlet, insan hakları denilen hakları tanır, bunların gerçekleşmesi için koşullar yaratır, haklarını ve özgürlüklerini kullanmak isteyenleri korur, bu hakları korumak ve geliştirmek için siyasi ve toplumsal eylemlerde bulunur. Vatandaşların hakları sorgulanırsa, kent haklarıyla yetkili yerel yönetimler ve yöneticiler de hak sahiplerince muhatap alınacaklardır.

Yaptırım: Yaptırımın ne olduğu ve türleri açık olmalıdır. Genel olarak, kanunla sağlanan yaptırımlar, hürriyetten yoksun bırakma veya belirli bir süre için işten çıkarma benzerindeki idari nitelikte cezalardır. Hukuk sistemi, her bir hakkın özüne ve olayın meydana gelişine bakarak yaptırımları belirlemektedir.

İnsan hakları konusu uluslararası niteliği ile ön plana çıkmaktadır, bu nedenle hakların gelişimini uluslararası bağlamda incelemek daha aydınlatıcı olmaktadır. Günümüze kadar insan hakları konusunda önemli adımlar atılmıştır. Gelişmelere bakıldığında, insan haklarında bilinçlenmenin yanında bu hakların öncelikle anayasalara girmesi sağlanmıştır (Gönüllü, 2014: 32). İlerleyen dönemlerde uluslararası kuruluşlar aracılığıyla insan haklarını teminat altına almaya yönelik birçok anlaşma imzalanmıştır. Özellikle, "Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi tarafından kabul edilmiş olan ve yürürlükte bulunan sözleşmeler bu alanda önemli etkiler yaratmaktadır" (Ökmen, 1998: 1200).

İnsan haklarını korumaya yönelik çalışmalarda, İHEB ve benzeri uluslararası belgelerin yanı sıra Avrupa Birliği (AB) ve Avrupa Konseyi (AK) gibi bölgesel örgütlerin

kabul ettiği “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)” ve “Paris Şartı” gibi belgelerin de değeri yeri bulunmaktadır. Örneğin, AİHS’nde, AK üyelerinin bir birlik kurulması amacına ulaşılmasında, insan haklarının korunması ve geliştirilmesinin önemine dikkat çekilmektedir. Aynı şekilde dünyada adaletin, barışın yapı taşıını oluşturan demokrasinin ve insan haklarının esaslarına dayanan ve temel hürriyetlere işaret eden vurgular yapılmıştır (TODAİE, 1981: 4). Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK)’nda kabul edilen diğeri önemli belge olan Paris Şartı’nda ise, “temel hürriyetlere ve insan haklarına dayanan demokratik rejimlere temel bağıllık, eşit refah ve tüm ülkeler için güvenlik”² gibi ilkelere dikkat çekilmiştir. Ayrıca insan haklarının vazgeçilmez olduğu, kanunlarla korunması gerektiği ve devletin bu görevlerden sorumlu olduğu belirtilmiştir.

Hukuk alanında çalışmalarıyla bilinen Karel Vasak, insan haklarını birinci, ikinci ve üçüncü kuşak haklar olarak tarihsel gelişim süreçlerine göre üç ayrı temada açıklamıştır. Bu gruplandırmaya bakılırsa; "Birinci Kuşak Haklar" esas özgürlükleri, kişi haklarını ve siyasal hakları, "İkinci Kuşak Haklar" ekonomik, kültürel ve sosyal hakları "Üçüncü Kuşak Haklar" ise temelinde dayanışma düşüncesi yatan ve iş birliğini esas alan haklardır (Torunoğlu, 2006: 34). Birinci kuşak haklar amaç olarak devletin gücüne karşı bireyleri korumayı hedeflemişlerdir. Bu hakların kişi haklarını ve siyasi hakları temel aldığı ifade edilebilir. İkinci kuşak haklarda ise bireyin korunması amacıyla devletten belirli hakların talebi söz konusudur. Ekonomik, kültürel ve sosyal haklar ikinci kuşak haklardır. Üçüncü kuşak haklar ise dayanışma temelli olan ve bireyler arası iş birliğini önemseyen haklar olarak bilinmektedir. İnsan haklarının kuşaklarla tanımlanması ve sıralanması, hakların geliştiğinin ve ilerlediğinin bir göstergesi sayılabilmektedir (Turhan, 2013: 360).

Günümüzde ise iklim değışikliği, küresel ısınma, üretim ve tüketimdeki bozukluklar, önlenemeyen hızlı nüfus artışı gibi sorunlar yeni hakları ortaya çıkarmaktadır. Dördüncü kuşak haklar olarak tanımlanan bu haklara; ekosistem(in) hakkı, gelecek (doğmamış) nesillerin hakkı, kent(in) hakkı örnek verilebilmektedir (Aykul ve Topçu, 2015).

² Paris Şartı, 21 Kasım 1990. <https://www.ihd.org.tr/par-rti/> Erişim Tarihi: 07.05.2023

Çalışmada kentli haklarına odaklanılacağı için özellikle üçüncü kuşak haklar açıklanmaktadır. Dayanışma hakları da denilen üçüncü kuşak haklar, insan haklarının yaygınlaştırılmasında önemli bir evredir. Ekonomik, siyasal, kültürel, sosyal self-determinasyon ve insanlığın ortak mirasından yararlanma hakları bu niteliktedir. Bu haklar, toplumsal güçlerin birleşmesini gerektiren kolektif nitelikli haklardır ve insan hakları-halkların hakları kavramlarıyla bağlantı kurmaktadır (Özdek, 1993: 41).

İkinci Dünya Savaşı ile birlikte insan haklarının sadece bazı devletlerin bir problemi niteliğinde olmadığı anlaşılmıştır. İnsan hakları ihlallerinin küresel bir sorun olduğunun farkına varılmış ve bu bilinç yayılmıştır. “Birleşmiş Milletler Şartı (1945), İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948), Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi” başta olmak üzere değerli belgeler özgürlükleri ve hakları duyurmaya başlamıştır. Bu dönemde, özellikle Üçüncü Dünya Devletlerinin baskısıyla dayanışma hakları ortaya çıkmıştır (Ökmen, 2016: 14).

Kentli haklarının insan haklarındaki yeri tartışmalıdır. Kentli haklarının siyasal, kültürel ve sosyal hakları içeren kolektif niteliği nedeniyle üçüncü kuşak haklar arasına alınması mantıklı olacaktır (Tekeli, 2001: 157-158). Bu sebeple üçüncü kuşak insan hakları olan dayanışma haklarına detaylıca değinmek gereklidir.

1.1.1. Dayanışma Hakları

İnsanların karşılaştığı sağlıklı ve güvenli yaşamı etkileyen değişimler ve insan haklarının karşılaştığı tehditler dayanışma haklarını geliştirmiştir. Uluslararası belgelerle koruma altına alınmış olan dayanışma hakları sadece belirli bir toplumu değil, tüm insanlığı ilgilendiren haklardır. Dayanışma hakları, hem günümüzdeki hem de gelecekteki bireylerin haklarının korunmasını amaçlamaktadır.

Dayanışma hakları, devletin ve diğer kurumların iş birliğiyle ortaya çıkmaktadır ve birey haklarının yerini grup haklarına bırakması olarak düşünülmektedir. Bu haklar bireylerin sağlıklı ve güvenli bir alanda yaşamalarını tehlikeye atan baskılardan korunma amaçlıdır. Birinci kuşak haklar birey merkezli hakları konu alırken dayanışma hakları toplumla ilişki içindeki bireyleri ve grupları konu almaktadır. Dayanışma hakları genel olarak;

yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren gelişme gösteren çevre hakkı, gelişme hakkı, kent hakkı, barış hakkı, insanlığın ortak mirasından yararlanma hakkı gibi hakları kapsamaktadır (Gönüllü, 2014: 33). Kısaca bu haklara bakacak olursak:

1.1.1.1. Barış Hakkı

Gelecek kuşakları savaş tehlikesinden korumak, barış içinde yaşama hedeflerini gerçekleştirmek üzerine temellenen haktır. Barış hakkı hem kolektif hem de bireysel temelli bir haktır. Yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası her alanda barışı güvence altına almak, korumak ve desteklemek bu hakkın kapsamına girmektedir. Barış hakkı ve diğer farklı insan hakları arasında önemli bağlar vardır, ayrılamazlardır. Çünkü barış hakkı bireysel bir hak olmakla birlikte aynı zamanda kolektif bir haktır. Birleşmiş Milletler (BM)'den önce kurulan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Anayasası'nın ilk maddesi yaşanan savaşların nedeni olarak sosyal adalet eksikliğini göstermektedir. Bundan dolayı barış hakkı ile ekonomik, sosyal kültürel hakların ilişkisi olduğu söylenebilmektedir (Gemalmaz, 2007).

BM Şartı'nın 1. ve 2. maddesinde, barış hakkının önemi açıkça belirtilmektedir (Birleşmiş Milletler Antlaşması, 1945). Bu maddeler ile barışın bozulmasına neden olabilecek her türlü eylem için önlem almak ve sorunlara barışçıl yöntemlerle yaklaşmanın öneminin altı çizilmiştir. Halkların hak eşitliği ve özgürlüklerinin bilinci de barış hakkını güçlendirmek için gerekli görülmüştür.

İHEB'in giriş bölümü ve 28. Maddesi, barışın ve barışın altında yatan uluslararası ve ulusal toplumsal düzenin bu Bildirge'de sunulan hak ve özgürlüklere dayanması gerektiğini vurgulamaktadır. BM Genel Kurulu, Halkların Barış Hakkı Bildirgesi'ni 12 Kasım 1984 tarihli Genel Kurul Oturumunda kabul ve ilan etmiştir. Bildirge, barış hakkının kutsallığını ve barışın korunmasının devletlerin görevi olduğunu vurgulamaktadır.³

³ Halkların Barış Hakkı Bildirisi, 1984. adalet.gov.tr Son Erişim: 11.04.2023.

Ayrıca, BM Genel Kurulu 19 Aralık 2016'da Barış Hakkı Bildirisi'ni kabul etmiştir. BM İnsan Hakları Konseyi'nin 22 Haziran 2017 tarihli kararıyla da barış hakkının desteklenmesinin önemi üye ülkelere bildirilmiştir.⁴

1.1.1.2. Gelişme Hakkı

Bağımsızlığına yeni kavuşmuş ancak hala farklı yollardan sömürülen devletlerin ekonomik, sosyal ve ticari sorunlarından doğmuş olan haktır. Gelişme Hakkı'nın bir hak olarak görülmesi ILO'nun 1944 yılında kabul ettiği Philadelphia Bildirgesi'ne kadar götürülebilmektedir (Alston, 1984). 1981'de kabul edilen Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı'nın 22. maddesinde bu hak, "Bütün hakların, özgürlük ve kimliklerini usulünce dikkate alarak ve insanlığın ortak mirasından eşit olarak yararlanarak, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda gelişmeye hakları olacaktır." şeklinde ifade edilmiştir.

Ancak belirtmek gerekir ki, gelişme hakkı için gösterilebilecek en temel belge 4 Aralık 1986'da kabul edilmiş olan "Gelişme Hakkı Konusunda Bildiri"⁵dir. Bu bildiriyle birlikte hakkın sınırları ve kapsamı belirlenmiştir. Belgede gelişme kavramı şöyle ifade edilmiştir: "Gelişme hakkı, her insan ve tüm halkların, ona uygun olarak, tüm insan haklarının ve temel özgürlüklerin, içinde tam anlamıyla gerçekleştirilebileceği ekonomik, sosyal, kültürel ve sosyal gelişme sürecine katılmaya, katkıda bulunmaya ve bunlardan yararlanmaya hakkının bulunduğu vazgeçilmez bir insan hakkıdır" (m. 1/1).

1.1.1.3. Çevre Hakkı

Tüm insanlar sağlıklı ve temiz bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Bu hak, bireylerin çevreyi etkileyen olaylar hakkında bilgi almasını, çevresel kararlara katılmasını ve çevreyi korumak için harekete geçmesini sağlayan bir haktır (Ertan, 2013: 83). Çevre hakkı eşitlik temellidir çünkü bu hak insanlığın ortak varlığını temsil etmektedir. Bu özellikleriyle çevre

⁴ İnsan Hakları Derneği, "Barış Hakkını Savunarak Barışı Getirebiliriz!", 2021. <https://www.ihd.org.tr/baris-hakkini-savunarak-barisi-getirebiliriz/> Son Erişim: 08.05.2023.

⁵ Declaration on the Right to Development, GA Res. 41/128, 4 December 1986.

hakkı, klasik bireyci-liberal niteliklerden öteye geçerek insanların dayanışma düşüncesine yöneldiğini göstermektedir (Özdek, 1993: 92).

Çevre hakkına ilişkin birçok bölgesel ve uluslararası nitelikte belge vardır. Bu bağlamda önemli belgeler Stockholm Konferansı Bildirgesi, Rio Konferansı Bildirgesi ve Aarhus Sözleşmesi olarak sıralanabilir (Bozkurt, 2019). 1972 Stockholm Bildirgesi'nin önemi; çevre sorunları ve insan haklarının aralarındaki ilişki açıkça özgürlük ve eşitlik kavramlarıyla bağdaştırılmış ve bildirgeyi imzalayan birçok ülke bunu kabul etmiştir (Turgut, 2009: 83).

1972'deki Stockholm Konferansı'nın yirmi yıl ardından, çevresel problemlerin çözümüne yönelik önemli bir uluslararası aşama, 1992'deki Rio Konferansı olmuştur. Burada özellikle, insan hakları ve çevre haklarının birbirinden ayıramayacağını belirten bir çerçeve oluşturulmuştur (Tekeli, 2009: 85). Ayrıca Rio Bildirgesi, çevre hakkını detaylandırmış ve "bilgi edinme hakkı", "katılım hakkı" ve "başvuru hakkı" olmak üzere üç usul hak ile desteklemiştir (Güldoğan, 2008: 57).

Aarhus Sözleşmesi 1998'de kabul edilmiştir ve çevre hakkında bilgiye erişim, katılım ve hukuki yaptırımı düzenleyen en detaylı ve kapsamlı sözleşme olarak bilinmektedir (Güneş, 2010: 300). Bu sözleşmeye göre, çevresel konularda bilgi alma hakkı, şimdiki ve gelecek nesillerin üyeleri için sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı, çevreyi korumak için karar alma süreçlerine katılma ve adalete başvurma hakkı garanti edilmelidir. Sözleşme ayrıca, herkesin refah ve sağlığı destekleyen bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğunu ve çevreyi korumanın şimdiki ve gelecek nesillerin yararına bir görev olduğunu teyit etmektedir (Güldoğan, 2008: 58).

İnsan haklarının gelişim süreci incelendiğinde dayanışma hakları, geleneksel hak anlayışını ileri taşıyan, gelişimini sağlayan nitelikler göstermektedir. Toplumu kapsayan dayanışma duygusunun belirgin olarak görülmesi bu hakların temel özelliğidir. Geleneksel hakların korunmasında bireysel çıkarlar söz konusuysa, üçüncü kuşak haklarda yani dayanışma haklarında toplumsal çıkar ön plana çıkmaya başlamıştır. Dayanışma haklarının

gerçekleşmesi için sadece devletin çabası yeterli değildir, toplumun tamamının bu hakların korunmasında katılım ve çabası değerlidir.

1.2. Kentli Hakları

Çalışmanın bu kısmında kentli haklarını anlayabilmek için öncelikle kent kavramından başlayarak bir kavramsal çerçeve çizilecektir. Kentleşmenin nedenleri, kent kimliği ve kentlilik bilinci üzerinde durulduktan sonra kentli haklarının tarihsel ve hukuksal gelişimi detaylandırılacaktır. Daha sonra Türkiye özelinde kentli haklarının gelişimi aktarılacaktır.

1.2.1. Kentli Hakları Tanımı ve Kavramsal Çerçeve

Kent ve insan hakları kavramları, toplumların yaşam kalitesini etkileyen iki önemli kavramdır. İşte bu iki kavramın birleşmesiyle birlikte günümüzde de tartışılan kentli hakları ortaya çıkmıştır. Kentli hakları; temel hakların, ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi ve dayanışma haklarının kentsel alanlarda gerçekleştirilmesi olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle, kentli hakları kentsel mekânda kişinin insan haklarını yeterli ve özgürlüğüne uygun olarak kullanabilmesidir. Kentli hakları, ayırım gözetilmeksizin kentte yaşayan tüm bireyler için geçerlidir (Geray, 2000: 498).

Kentli hakları; bir bireyin yaşamasına, üretmesine, dinlenmesine, seyahat etmesine ve ayrıca kişiliğini birçok yönden geliştirmesine imkân sağlayan bir kentsel yaşam ortamı ihtiyacından doğmaktadır (Ertan, 1997: 39). Her bireyin temiz, sağlıklı ve insan haklarına uygun bir kentte, yeterli kamu hizmetlerinden yararlanma ve tüm ekonomik, sosyal, kültürel ihtiyaçlarını karşılama hakkı vardır. Diğer bir açıdan bu hakka sahip olan bireyler bu hakların doğru bir şekilde yerine getirilmesinden de sorumludur.

Kentli haklarını daha iyi anlayabilmek için öncelikle kent kavramından, kentin değişiminden ve kentleşme sürecinden bahsetmek gerekmektedir.

1.2.1.1. Kentin Tanımı

Kent kavramı evrensel bir şekilde tanımlanamamıştır ve farklı disiplinlerce yorumlanmıştır. David Harvey, “Sosyal Adalet ve Şehir” isimli kitabının başında “Kent

kuşkusuz karmaşık bir şeydir”⁶ cümlesini kullanmıştır. Aynı zamanda kent kavramı, tarihin her döneminde farklı anlamlarla karşımıza çıkan dinamik bir yapıdadır.

Kent kavramı Türk Dil Kurumu sözlüğünde şehir ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Bu açıklamada daha çok ekonomik terimlere vurgu yapılmıştır. Kent kavramının sanayi ve yönetim niteliğine değinilmiştir (TDK, 1998: 2081).

Kent, ayrıca uygarlığın filizlendiği bir alandır. İnsanlık tarihiyle paralel olarak gelişen kentler, değişen yaşam biçimleri ve üretim faktörleriyle beraber farklı tanımlamalarla karşı karşıya kalmıştır (Binici, 2009: 6).

Kent plancısı Kevin Lynch’e göre, kent çok çeşitli karakterlere sahip bireylerin bulunduğu bir nesnenin ötesinde, kendini sürekli geliştiren canlı bir mekanizma durumundadır (Lynch, 2010: 2).

Lefebvre “Kentsel Devrim” kitabında kent tanımını; aynı zamanda, aynı yerde ve bir noktada oluşan bir yapı olarak tarif eder. Bu yapının standart bir biçimi yoktur. Pratik bir biçimde, anlık olarak gelişir. Doğanın yapısı, kültürel değerler, teknoloji ve sanayi, yaşanan gündelik hayat tarzı gibi faktörler kentin toplamını oluşturur. Lefebvre, bu faktörlerin çeşitli olduğunu ve birbirlerini her zaman etkilediğini ifade etmiştir (Lefebvre, 2013).

Genel olarak Harvey ve Lefebvre kent tanımlamalarında mekân kavramını kullanmışlardır (Aslanoğlu, 1998: 62). Ayrıca mekân kapitalizmle bağlantılı olarak açıklanmıştır. Bu açıklamalarda kentin ekonomik gerekliliklerden dolayı ortaya çıktığı söylenebilmektedir (Knox ve McCharty, 2005: 23).

Mumford ise; kenti tanımlayan tek bir tarif yapılamayacağını belirtir, bunun nedenini de kentlerin oluşum biçiminden, gelişimine ve yok oluşuna kadar geçen sürecin farklılaşmasına bağlamaktadır (Mumford, 2007).

Keleş; kenti toplumun çeşitli çalışma, ikamet, sosyal aktivite odağı olan, bireylerin eğlence, dinlenme gibi ihtiyaçlarının karşılandığı, sürekli olarak gelişim içinde olan, köylere

⁶ David Harvey, “Sosyal Adalet ve Şehir”, Çev: Mehmet Morali, İstanbul, Metis Yayınları, 2016.

nazaran tarımdan uzak ancak nüfus bakımından yüksek ve mahalle gibi küçük komşuluk gruplarından oluşan yerleşkeler olarak tanımlanmaktadır (Keleş, 2004).

Bal (2002) ise kenti, belli sınırlar dâhilindeki bir alanda toplanan nüfusun ticaret, hizmet, sanayi gibi ekonomik çalışmaları olan, sanayi ve tarımsal her türlü malzemenin dağıtımının yapıldığı, bununla beraber meslek gruplarının oluştuğu, sosyal tabakalardan oluşan, yerel ve merkezi yönetimin gerektirdiği kurum ve kuruluşları içinde barındıran, önce yerel ve bölgesel ardından da uluslararası ilişkileri olan bir toplum olarak tasvir eder.

Tekeli ise kenti; belirli zaman ve mekân içinde, insanın kendine özgü yanlarıyla bir yerleşme biçimi olarak tanımlar. Kısaca değişkenlere bağlı olarak tanım çok farklılıklar gösterebilir. Buna da üretim örneğini vererek, kentlerdeki üretimin kırsal kesimlerdeki üretimden yüksek olması gerektiğini belirtir. Ayrıca kentin dağıtım konusunda da etkin olduğunu ifade eder. Tekeli'ye göre kent kavramı; üretimin yanında uzmanlaşma ve dağıtım olanaklarını da kapsayan çok yönlü bir yerleşke alanı olarak tanımlanmaktadır (Tekeli, 2019).

Kentin tanımı ayrıca geçirdiği evreler üzerinden yapılmaya da çalışılmıştır. Buna göre; Paleolitik Çağ veya Neolitik Çağ tanımları aynı zamanda insan yerleşimine de karşılık gelir. Bu sınıflandırmayla literatüre katkı sağlayan bir başka kişi de Childe'dir. Childe için insanlığın kentle olan yaşamı, insanlık tarihini "Neolitik" ve "kentsel" devrimler ile birbirinden ayıştıracak kadar önemlidir (Childe, 2000: 23). Childe, kentselliği daha da ileri götürür ve ekonomik faaliyetten başka nedenler öne sürer. Childe için emek yoğun bir etkileşim ve iletişim alanı olan kent, hem fiziksel gereksinim ve eylemlerle hem de ruhsal gereksinim ve eylemlerle ilgilenir (Kuçuradi, 1971: 37).

Sonuç olarak kent kavramının tanımlanmasında birçok faktör rol oynamaktadır. Ülkelerin nüfus yoğunluğu, göç durumu, kültür, ekonomi ve coğrafyası gibi etkenler bu faktörlere örnek sayılabilir. Kentler kurumsallaşmanın, yönetimin, mesleki çeşitlilik ve uzmanlaşmanın merkezleri olarak tanımlanmalıdır. Tüm bu etkenler kentlerin oluşumu ve gelişimi için önemli noktalar olmuşlardır.

1.2.1.2. Kentleşme ve Kentleşmenin Nedenleri

Dar anlamda kentleşme, belirli bir yerde yaşamaya çalışan bireylerin sayısındaki niceliksel bir artıştır. Kavrama geniş bir perspektiften bakıldığında; kentleşme, ekonomik ilişkilerin yer aldığı, bu ekonomik ilişkilerin yapısında bir değişimin gerçekleşmesinden dolayı geleneksel yapıdan modern bir yapıya geçiş yaşanan yaşam alanlarını açıklamaktadır (Akçakaya, 2016: 51).

Kentbilimci Manuel Castells “La Question Urbaine” isimli eserinde kentleşme kavramına odaklanmış ve kenti tanımlarken toplu tüketim kavramını dile getirmiştir (Castells, 1977). Kentleşmede iki temel unsur bulunmaktadır: Bunlardan ilki nüfusun yoğunluk ve büyüklük değerleriyle birlikte alansal yığılımdır. İkincisi ise, kent kültürünün yani kentin davranış ve eğilimlerinin yayılmasıdır (Yüksel, 1999: 343).

Literatürde kentleşmenin nedenlerini sınıflandırmak için birçok farklı görüş sunulmuştur. Bu bakış açılarına göre kentleşme nedenleri genel olarak ekonomik, teknolojik, siyasal ve sosyo-psikolojik nedenler şeklinde sıralanabilir.

Ekonomik Nedenler: Kırsal kesimdeki değişimler ve şehirlerde artan ekonomik hareketlilik ile tarihsel olarak büyüyen bu değişim, kenti bir çekim merkezi haline getirmiştir (Larrain, 1995: 111). Ekonomik faaliyet kavramı, gerek insan hayatında gerekse toplumsal hayatın temel davranışlarından biri olarak benimsenmiştir. Bir kişinin bu faaliyetleri ortaya koyabilmesi, bu faaliyetlerde bulunabilmesi ve bu faaliyetleri devam ettirebilmesi, diğer insanlarla ilişkilerinde belirleyici bir faktördür. Bu faaliyetlerin gerçekleştiği yer olan kent de bundan dolayı önemlidir (Bauman, 1999: 51). Tarımsal ekonomiden sanayi ağırlıklı ekonomiye geçiş olarak açıklanan değişim, yeni hizmet türleri, beceriler ve ürünler yaratmakta, üretim ve hizmet modelleri sektörlerle göre değişmektedir. Bunun doğal bir sonucu da, kent gibi organize edilebilen bir örgütlenme alanının oluşmasıdır.

Tarihsel değişimlere bakıldığında Sanayi Devrimi ile beraber kentlerde meydana gelen fiziksel varyasyonlardan biri de getto, gecekondu olarak isimlendirilen mekânların ortaya çıkmasıdır. Bu kentsel alanlar, esas olarak, kırsal kesimin kentin yoğun ekonomik

yaşamına katılmak için yaptığı göçün bir sonucudur. Bu alanlar aynı zamanda ekonomik olarak alt sosyal tabakalar için yerleşim alanları olarak görülmektedir (Tekeli, 1976: 27).

Teknolojik Nedenler: Teknoloji, insan yaşamındaki değişimin temel dinamiği olarak kabul edilir. Doğanın sunduğu imkânlardan yararlanmak, kârı artırmak gibi birçok nedenden dolayı insanlar sürekli olarak teknoloji üretme ve kullanma isteği göstermişlerdir (Harvey, 2012: 74). Değişim arzusu, teknolojik gelişim için kırsal kesimde sunulamayan yeni ortamlar gerektirmektedir. Kentin meydana getirdiği geleneksel çarşıya atölyeler, fabrikalar da katılmış ve kentin bu unsurları geliştirilmiştir. Özellikle günümüzde, teknolojik kentler dikkat çekmektedir.

Siyasal Nedenler: Kent, yaşam merkezi olarak ait olduğu ülkenin egemenliğinin idari bir parçasıdır. Tarih açısından kent, yöneten-yönetilen ilişkisinin döngüsel hareketini yansıtmaktadır. Kentlerin siyasi işlevleri de vardır. Aslında kentler, Orta Çağ'da güce sahip egemen bölgeler olarak ortaya çıkmıştır (Tekeli, 1976: 28).

Çoğu durumda, kentlerdeki değişikliklerin arkasındaki ana faktör, iktidarın siyasi kararlarıdır. Kent için yapılan idari düzenlemeler ve yatırımlar, özellikle göçü teşvik eden ya da destekleyen yenilikler, bir kentin başkent ilan edilmesi durumunu değiştirmektedir. Bundan dolayı kararlar, kentlerin siyasal etkileşim merkezi olarak algılanmasını sağlamaktadır (Akkoyunlu, 2007: 52).

Sosyo-Psikolojik Nedenler: Sosyal bir varlık olarak kent, kendine özgü kurum ve faaliyetleri oluşturmaktadır. Bu kurumlar ve faaliyetleri “kamu hizmeti” tanımıyla kentlilere sunulmaktadır (Giddens, 1999: 93).

Kurumların ve hizmetlerin yoğunluğu, kentteki vatandaşlar ve kentin dışındakiler için de kenti çekici hale getirmektedir. Kent, yeni insanlarla, yeni kurumlarla ve yeni etkinliklerle büyüyerek farklı olanaklar sunmaktadır (Habermas, 2006: 49). Bir çekim merkezi olarak kentin bu psiko-sosyal yönü göç için çok önemlidir. Geçim kaynakları, zenginlik, sosyal refah, ekonomik fırsatlar, girişimcilik, nüfus artışına ve kentsel büyümeye neden olmaktadır.

1.2.1.3. Kentlilik Bilinci ve Kent Kimliği

Kentlilik bilinci, kentleşme süreciyle ve nedenleriyle birlikte gelişmiştir. Kentleşmeyle birlikte bir aidiyet oluşmaya başlamıştır. Kent bilinci kavramı, kentlilerin ne kadar bilinçli olduğunu ve tutumları aracılığıyla kenti nasıl temsil ettiklerini anlatmak amacıyla kullanılmaktadır. Kent bilinci; kent kültürü, kente aidiyet duygusu, kentin dinamikleri ve kentsel tasarım sorumluluğu olarak kavramsallaştırılabilir (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009: 17).

Tıpkı bireyler gibi kentlerin de kendi kişilikleri vardır. Bir kenti diğerlerinden ayıran, ona bireysellik ve kimlik kazandıran da işte bu özelliklerdir. Yeni kentsel gelişmeler giderek daha da arttıkça, farklı şehirler farklı tasarımlarıyla hızla ayırt edilir hale gelmektedir (Shaukland, 1996: 24). Kentlerin farklılaşmasıyla beraber kentliler de farklılaşmakta ve bulundukları kentin kültürel özelliklerini benimsemektedir.

Kentlilerin, kente aidiyetleri ve kente olan farkındalıkları bir yandan kente karşı sorumluluk duygusunu, bir yandan da kentin yaşamını ve değerlerini etkileme isteğini artırmaktadır. Kentleşme, kentin faaliyetlerine ve kurumlarına entegre olmak demektir. Temel olarak kentleşme, kent bilinci olarak görülmektedir (Akkoyunlu, 2007: 41).

Kentte yaşayan bireyler, kentlerin ürettiği değerleri kabullenebilmekte ve kurallara uyum sağlamaktadır. Kentlilik bilinci, kent kimliği ve kentli hakları bu değerlerin üzerine inşa edilmektedir. Kent kimliği, kentin değerlerine dayalı olarak ortaya çıkan bir dizi düşünce, eylem ve ilişkidir. Her kentin farklı koşul ve özelliklere göre bir kentsel kimliği vardır (Akkoyunlu, 2007: 34).

Kentin sanayileşme düzeyi, ulusal ve uluslararası ticaretteki payı, tarihi konumu ve kültürel gelişimi gibi ana özellikleri, gelecekteki kent kimliğinin temelini oluşturan yapı taşlarını da ortaya çıkarmaktadır (Ulutürk, 2006 :59).

1.2.1.4. Kentli Hakları Tanımı

Kentli hakları kavramı ise, kent tanımlarından hareketle açıklanabilmektedir. Kentli hakları için insan haklarının kent boyutunda yeniden tanımlanması yorumu yapılabilir

(Tekeli, 2015: 109). Diğer anlamda, kentli hakları daha soyut kalan insan haklarının kentsel özelliklerini ortaya çıkarmaktadır. Kentli haklarının yerel boyutta hizmetleri ve kaliteyi artıracağına, topluluk bilincini geliştireceğine, vatandaş katılımını sağlayacağına inanılmaktadır.

İnsan hakları soyut ve evrenseldir. Öte yandan, bireylerden oluşan soyut bir topluma dayanan insan haklarından farklı olarak kentli hakları, kentli insanı konu olarak aldığı için daha somuttur. İnsan haklarının gerçekleşmesi ve uygulamaya yansımaları, yurttaşların haklarının var olması ile mümkündür (Tekeli, 1994: 29).

Kentli hakları kavramı ilk kullanan Lefebvre'dir ve yazar bu kavramı Fransa'daki kentleşme üzerine yaptığı çalışmalara dayandırır. Fransız Sosyolog Lefebvre'nin çalışmaları 1968'de Paris'teki ayaklanmalara dayanmaktadır, kentli hakları bu bakımdan toplumsal hareketlere de esin kaynağı oluşturmuştur (Brown, 2009).

Lefebvre kentleşme kavramını gündelik yaşamın ve toplumun sermaye tarafından yönlendirilmesi anlamında kullanmaktadır (Brenner, 2014: 113). Kentli hakları ise, sermaye yönelimli kentleşme ile şekillenen iktidar ilişkilerine karşı bir savunma alanıdır. Lefebvre kentli haklarını üstün bir hak olarak görmektedir. Doğal ve sözleşmesel haklardan farklıdır, kentte yaşayan tüm bireyler nasıl bir kent istediklerini, ihtiyaçlarını ve beklentilerini dile getirebilirler (Sadri, 2008: 35). Kentli hakları, kentsel krizlerle birlikte ortaya çıkan adaletsizliğe karşı bir mücadeledir. Lefebvre için sosyal ilişkileri değiştirmek aynı zamanda mekânı değiştirmekle olabilir (Lefebvre, 2014). Lefebvre kent hakkını ikiye ayırmış, “ouvre hakkı ve temellük hakkı” olarak tanımlamıştır. Ouvre hakkı, aslında kentteki hayatın sanatı olarak, temellük hakkı ise zaman ve mekânın sahibi olmak anlamında açıklanmıştır (Lefebvre, 1996).

Lefebvre'nin kurumsallaştırmasına göre devlet; kentleri konut ve altyapı gibi alanlarda düzenlemeler yaparak geliştirme görevindedir ve yeni bir üretim tarzı yaratmaktadır (Brown, 2009).

Mark Purcell, ouvre hakkı ve temellük hakkını şu şekilde açıklamıştır: Katılım hakkı, kent mekânının üretimini etkileyen devletin, sermayenin ve diğer kurumların karar alma

aşamasında kentlilere temel bir rol veren bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentlilerin kentsel bir mekânda yaşam biçimlerini belirleyebilmeleri için yaşam alanlarının oluşum süreçlerine katılım sağlamaları gerekmektedir. Kentli hakları, kent sakinlerinin karar verme sürecinin merkezinde olmalarını sağlayarak seslerini duyurmaktadır. Lefebvre temellük hakkını ise, kent sakinlerinin günlük yaşamlarında kentsel alanları tam ve eksiksiz kullanabilmesi olarak açıklamaktadır. Başka bir deyişle, kentsel mekânda temsil edilme ve çalışma hakkı olarak tanımlanabilir (Purcell, 2002: 578).

Purcell gibi kentli haklarıyla insan hakları bağlantısını kuran birçok düşünür bulunmaktadır. Örneğin Dikeç ve Gilbert'e göre; kentli hakları, kent toplumunu temel alan katılım hakkını yeniden üreten bir kentsel tanımlama yapmaktadır (Dikeç ve Gilbert, 2002: 70).

Ouvre kavramı Lefebvre için eski kent mekânları olarak tanımlanmaktadır. Kapitalizmin bir üretimi olan kent mekânı yerine temellük hakkını ve katılımı savunmak ouvre'nin gerçekleşmesini sağlayacaktır. Kentlilere kentsel mekânın kullanımına ve üretimine aktif olarak katılma fırsatı vermek, kentte yaşayan insanların kentin tüm olanaklarının kaderini belirlemek amacı taşıyan ouvre kavramı Lefebvre'nin kentli hakları tanımlaması için önemlidir. Kentli bireylere kente erişme hakkı vermenin yanı sıra, onu değiştirme hakkı da vermektedir. Kentli hakları, insanlara tüm farklılıklarıyla kentte yaşama hakkını verir. Kentleri hegemonyadan, hiyerarşiden, parçalanmadan ve homojenleşmeden kurtararak kolektif bir yaşam merkezine, yani ouvre'ye çevirmeyi amaçlamaktadır (Zeybekoğlu, 2013: 56).

Don Mitchell ise, Lefebvre'nin hak tanımlamasını şu şekilde açıklamıştır: Kent kamusal bir alandır ve farklı insanlar arasındaki sosyal etkileşimin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Böylece kentsel mekân, farklılıkların karşılaşmasını sağlar ve heterojenliğin temelini oluşturur. Kentli bireyler kenti geliştirmek için çalışmalar ve projeler yapmakta, bu farklı projeler kenti uzlaştırmak için anlaştığında, insanlar vatandaşlık hakkıyla kentli haklarını elde ederler. Çünkü kent, kolektif yapılardan oluşur ve böylece farklı bireylere yaşama imkânı da sağlamaktadır (Mitchell, 2003: 18).

Kent hakkı kısaca kentin imkânlarını kullanma hakkıdır. Bu hakkı sağlamak için en önemli adım konut hakkının sağlanmasıdır. Çünkü bireyin uyuyabileceği, dinlenebileceği, kendi özeli olan bir yaşam alanı şarttır. Ancak konut hakkı ve mülkiyet hakkı farklı kavramlardır. Mülkiyet hakkı dışlayıcıdır, mülk sahibine önemli haklar tanımaktadır. Günümüzde birçok bireyin bir mülke sahip olmadığını da belirtmek gerekir. Kente el koyma olarak adlandırılan temellük hakkında ise eşitlikçi bir yapı bulunmaktadır, her kentli kentte ikame etme hakkına sahiptir. Bundan dolayı mülkiyet hakkı ve konut hakkı arasındaki ayrımı iyi anlamak gerekmektedir (Mitchell, 2003: 23).

Magrit Mayer ise, Lefebvre'den farklı olarak, belirli bir kentli hakları ve talepleri olmadığını birçok hakkın bir düzenleme olmaksızın sıralandığını belirtmiştir (Negiz, 2017: 62). Bu haklar tüm insanlık için değil, bu haklara sahip olamayanlar için önemli haklardır. Kentli haklarını bir mücadele şekli olarak görmüş ve kenti rant aracı haline getiren, kentte katılımcılığın önüne engel olan, farklı kesimlerin ilişkilerinin arasına bariyer koyan tüm uygulamalara karşı bir tepki olarak algılamıştır.

Kentli hakları tanımlaması için önemli biri olan David Harvey ise, kentli haklarının bir erişim hakkından fazlası olduğunun altını çizmektedir. Kentli hakları, kenti yeniden keşfetmek ve değiştirmektir. Kenti biçimlendirme özgürlüğü Harvey'e göre en önemli ve en değerli haktır (Harvey, 2012: 44). Harvey, kentli haklarını, onlara erişme hakkından ziyade mevcut mekânı değiştirme hakkı olarak tanımlamaktadır. Ona göre, "Eğer deneyimle ve düşünerek hayatlarımızı aşırı stresli, yabancılaştırıcı, ya da sadece aşırı renksiz, rahatsızlık verici ve tatmin etmeyici bulursak, o zaman niteliksel olarak farklı bir tür kent inşa ederek bu gidişatı değiştirmeye ve kendimizi yeni bir imaj altında yeniden yaratmaya hakkımız vardır."⁷ Harvey'in bu açıklaması kentli haklarının temelini oluşturmaktadır.

Kentli hakları üzerine önemli bir tartışma, kentli hakları kullanıcılarının kim olduğu ya da hakların sınırlılıklarının ne olduğudur. Lefebvre için, yurttaşlığın temeli olan ikamet kavramıyla kentli hakları şekillenmektedir. Dikeç ve Gilbert'e göre ise, Lefebvre'nin bu tanımlaması yetersizdir, çünkü daha kısıtlı ve bölgeseldir (Dikeç ve Gilbert, 2002: 83).

⁷ Harvey, D. (2016). Kent deneyimi, İstanbul: Sel Yayıncılık, 32.

Genel olarak kentli hakları tanımlamaları incelendiğinde, sosyal-toplumsal yorumlar yapıldığı görülmektedir. Kentlerin, vatandaşları etkilediği açık olarak anlaşılmaktadır. Kentler ekonomik açıdan modernleşmeyle birlikte refah merkezleri halini almıştır. Özellikle büyük kentler ve başkentlerin gelişimiyle kentlilik bilinci ortaya çıkmış ve kentli hakları gelişerek günümüze ulaşmıştır.

Kentli haklarının içeriği incelenecek olursa, oldukça geniş bir yelpazeye sahip olduğu söylenebilir. Kentli hakları; şehrin eğitim ve kültür faaliyetlerinden faydalanmak, suç ve şiddetten arınmış bir şehirde yaşamak, su kaynakları sağlamak, hava kirliliğinden kaçınmak, kıyı alanlarının toplum tarafından eşit şekilde kullanılması vb. birçok hakkı içermektedir. İnsan Hakları Derneği Çevre Komisyonu'nun 1989 yılında hazırladığı “Yaya Hakları Bildirisi”nde ifade edildiği gibi yayalara saygı, kaldırıma araç park etmeme ve yayalara verilen önceliğe dikkat etme eylemleri de kentli hakları arasında sayılmaktadır. Benzer şekilde, kentli hakları örgütlenme ve iletişim özgürlüğü gibi hakları da kapsamaktadır (Karasu, 2008: 40).

Kentli hakları, yerel politikaların ve hizmetlerin gelişmesinde, ekonomik, sosyal ve kültürel fırsatlar oluşturulmasında, kentte toplum bilincinin ve dayanışmanın artırılmasında, vatandaşların yerel yönetimlere aktif katılımının özendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kentli hakları, kentsel yaşam kalitesini, uygulama düzeyini ve gelişim hedeflerini belirleyen ana unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kentli haklarının korunmasında ve gerçekleştirilmesinde üç farklı yoldan bahsedilebilir. Birinci yol, bireyin haklarını kullanırken kentli haklarına zarar vermesinin engellenmesidir. Birey, kendi hakkını savunurken diğer kentlilerin haklarını da düşünmelidir. Bu yola, hakların savunulmasıyla hayata geçirilmesi denilmektedir. İkinci olarak, kentli haklarının bireylerin davranışına göre şekillendiği ve geliştiği kabul edildiği için kentli hakları bireylerin gelişimi yoluyla gerçekleştirilebilir ve korunabilir. Diğer bir ifadeyle, bireyler eğitim yoluyla kentli hakları konusunda bilgilendirilmeli ve bilinçlendirilmelidir. Üçüncüsü ise, hak sahibinin kentli haklarını kullanabilmek için bu hakları devletten talep etmesiyle gerçekleştirmesidir. Kentli haklarının koruyucusu devlet ve yerel yönetimler olmalıdır (Tekeli, 1994: 30). Bu üç yol, kentli haklarının gerçekleştirilmesinde ve

korunmasında tek tek veya birlikte kullanılabilir. Öte yandan gerekli mali, idari ve yasal kaynaklara sahip olmayan bir yerel yönetim kentli hakları konusunda yeterli adımlar atmakta sıkıntılar yaşayacaktır. Kentte yaşayan insanların temel hak ve özgürlüklerinin gerçekleştirilmesi ve yurttaşların bu haklarını yaşadıkları kentte kullanabilmeleri, kent yönetiminin politikalarına bağlıdır (Geray, 2000: 503).

1.2.2. Kentli Haklarının Tarihsel Gelişimi

Kentlerin yapısı ve biçimi tarihsel olarak değişen ekonomik ve politik yapılardan etkilenmiştir. Gelişim ve değişimlerle birlikte kentteki sorunlar dikkat çekmeye başlamış ve insan hakları alanında da tartışılmıştır. Toplumsal sorunların artması, kent aidiyeti ve çevre sorunları gibi nedenlerle kentte hak istemi ve mücadele alanları doğmuştur (Bal, 2002: 348).

Sanayileşme ve kentleşme sürecinde yaşanan problemler toplumsal hareketlerde artış ve çeşitlilik yaratmıştır. 1950'lerle birlikte insan hakları, 1960'larda öğrenci hareketleri, 1970'lerle çevreci hareketler ve 2000'li yıllarla birlikte adil ve eşit gelir dağılımı isteği toplumsal hareketlerin gelişimini göstermektedir (Akkoyunlu Ertan, 1999: 116).

Kentsel hareketlerin ilk olarak kent politikalarındaki katılımcılığa vurgu yaparak ortaya çıktığı ve konut hakkı gibi 19.yüzyılda gündeme gelen kent hakkı bağlamında olduğu görülmektedir. Paris'te 1789 Fransız Devrimi ile 1871 Komünü'ne kadar olan toplumsal hareketler en önemli örneklerdir. Ayrıca örnekler arasında Petrogard Sovyeti, 1919 Seattle Genel Grevi, 1927 ve 1967'deki Şanghay Komünü, 1969 Cordoba Ayaklanması ve 1960'larda Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kentsel ayaklanmalar örnek gösterilebilir. 1968'in kent temelli hareketleri; Paris, Chicago, Mexico, Bangkok, Prag Baharı olarak sıralanabilir ve aynı sıralarda İspanya'da, Madrid mahalle derneklerinin önemli rol sahibi olduğu Franco karşıtı hareketler sayılabilir (Harvey, 2015: 171).

2008'de ABD'de başlayan “İşgal Et (Occupy) Eylemleri” kent temalı hareketlerin günümüze daha yakın olanlarından. Bu eylemlerle birlikte kentlilerin kamusal alanlarda aktifleşerek, bu alanların kullanım hakkını benimsedikleri görülmüştür (Yıldırım, 2012).

Genel olarak; kent ve kentli hakları bağlamında toplumsal hareketler, kenti ihtiyaçlara göre değiştirme mücadelesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentlilerin ve

yöneticilerin kent istekleri çatıştığında, kentsel toplumsal hareketler ortaya çıkmakta ve kentli haklarına yapılan vurgular da artmaktadır.

1.2.3. Kentli Haklarının Hukuksal Temelleri

Kentli hakları, insan haklarının gelişmesiyle birlikte ortaya çıkmış ve günümüz ihtiyaçlarıyla şekillenmiştir. Kentli hakları tüm bireylerin sahip olduğu, dokunulmaz, evrensel, eşit hak ve özgürlüklerle temellendirilmiş haklardır. Kentli hakları üzerinde çeşitli fikir ayrılıkları yaşansa da, tarihsel ve evrensel hukuk ilkelerine dayandığı nettir. Bu yüzden temel insan hakları ilkelerini ve dayanışma haklarına dayanan sözleşmeleri kentli haklarının hukuki temelleri olarak benimsemek gerekmektedir (Gönüllü, 2014: 43).

Kentli hakları temelinde gösterilebilecek ilk belge, 1933 yılında Uluslararası Modern Mimari Kongresi (CIAM)'nin şehircilik ilkelerini belirlediği Atina Anlaşması'dır. Atina Anlaşması sağlıklı bir kent ve kent planlamalarında insanın merkezde tutulması gibi önemli ölçütler ortaya koymaktadır. Bu anlaşma kapsamında kentsel çevre için evrensel bir düzen öngörülmüş ve hümanist bir yaklaşım benimsenmiştir (Ertan, 2008: 87).

İHEB (1945), kentli haklarıyla ilgili haklara da temel teşkil etmektedir. Konut dokunulmazlığı, sağlık, eğitim ve kültür, eğlence, temsilcileri seçerek yönetime katılma gibi hakların içeriği de genel olarak kentli haklarıyla ilişkilendirilmektedir.

1966 yılında BM tarafından kabul edilen Uluslararası Ekonomik, Toplumsal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi kentli haklarıyla da ilişkilidir. Sözleşme'nin 11/1. maddesinde; "Bu sözleşmeye taraf devletler, herkese, kendisi ve ailesi için, beslenme, giyim ve konut dâhil yeterli bir yaşam düzeyi ve yaşama koşullarını sürekli olarak geliştirme hakkını tanıır" şeklinde tanımlama yapılmaktadır (Karasu, 2008: 41-42).

1976 yılında da aynı şekilde HABİTAT-I Konferansı'nda, kentsel sorunlara yönelik çözümler ortaya konulmuştur. Konferansın ardından hem hükümetlerin hem de uluslararası kuruluşların, toplumsal ve ekolojik sorunların çözümünde önemli görevlerinin olduğu hatırlatılmıştır.

1972 yılında Stockholm’da yapılan, “İnsan ve Çevre” Konferansında, BM tarafından Stockholm Bildirgesi yayınlanmıştır. Bildirgeye göre, çevre hakkı insanların onurlu bir şekilde yaşamalarını ve bulundukları çevrede özgür, eşit ve yeterli koşullara sahip olma hakkını savunmaktadır. Ayrıca, çevre hakkı gelecek kuşaklar için de insanlara çevreyi koruma ve geliştirme sorumluluklarını yüklemektedir (Keleş, 2015: 535).

1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu “Ortak Geleceğimiz” temalı Brundtland isimli raporu yayınlamıştır. Raporun ana temasını “sürdürülebilir kalkınma” oluşturmaktadır. Bu kavram, gelecek kuşakların yaşamını koruyacak şekilde bugünkü kuşakların ihtiyaçlarını karşılamak olarak tanımlanabilir (Özdek, 1993: 75).

15 Ekim 1985 tarihinde imzalanan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, yerel hakların gelişimi için oldukça önemli bir adımdır. Merkez ve yerel yönetim arasındaki yetki dağılımını belirleyen bu şart, yerelleşme eğilimine güç kazandırmıştır (Güldoğan, 2008: 51). Bu belgede, yerel yönetimlerin özerkleşmesi, yerel taleplere daha etkili karşılık verilmesi, yerel halkın karar alma süreçlerine etkin katılımının artırılması, kentli haklarının gerçekleştirilmesi için uygun ortamın sağlanması gibi önemli nitelikler belirtilmiştir.

BM, Stockholm Konferansı’nın 20. yılında Rio kentinde yeniden bir Dünya Çevre Konferansı düzenlemiştir. Bu konferansta yayınlanan bildirge, 27 ilkedden oluşmaktadır ve çevre, kalkınma gibi konularda hakları ve yükümlülükleri belirtmektedir (Ertürk, 2009: 333). Rio Deklarasyonu ile birlikte “Gündem 21” ve “İklim Değişikliği Sözleşmesi” gibi önemli metinler yayınlanmıştır (Ertürk, 2009: 331).

Kentli haklarının temelini oluşturan farklı kıtalarda birçok düzenleme yapılmıştır. 1981 Afrika İnsan Haklarının Hakları Sözleşmesi önemli bir adımdır. Aynı şekilde Amerika kıtasında, 1988 yılında Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi’ne ek protokol ve maddeler getirilmiş ve her bireyin sağlıklı bir çevrede bulunma ve yaşama hakkına sahip olduğu belirtilmiştir (Turgut, 2012: 81).

1980-1982 seneleri arasında AK tarafından planlanan “Kentsel Rönesans İçin Avrupa Kampanyası” (European Campaign For Urban Renaissance), kentli haklarını konu alan en nitelikli belge olan Avrupa Kentsel Şartı’nın gelişimini etkilemiştir. 17-18 Mart 1992’de

Türkiye'nin de bulunduğu AK'ye bağlı olarak çalışmalar yürüten Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konferansı'nda, Avrupa Kentsel Şartı ortaya çıkmıştır. Bu belgenin diğer uluslararası belgelerden en büyük farkı ise, hükümetler yerine yerel yönetimlerin imzasına açılmış olmasıdır (Pektaş & Koçak, 2007).

1.2.3.1. Avrupa Kentsel Şartı

Avrupa Kentsel Şartı, oldukça geniş ve detaylı bir kentli hakları yelpazesi ortaya koymuştur. Kentsel yaşamın her alanında barınma, çalışma, ekolojik denge, katılım, bilgilendirme gibi hakların gözetilmesini amaç edinmiştir (Ertan, 2008, 139). Avrupa Kentsel Şartı 20 maddeden oluşan bir deklarasyondur, ayrıca 13 ilkeden meydana gelmektedir. Özellikle yerel yönetimler açısından önemli olan Avrupa Kentsel Şartı'nın 20 maddesi şöyle sıralanabilir (Avrupa Kentsel Şartı, 2008):

- 1. Güvenlik:* Bu ilkeyle kentin suç, yasadışı olaylar ve şiddetten arındırılması,
- 2. Kirletilmemiş Sağlıklı Çevre:* Hava, su, toprak ve gürültü kirliliğinden arındırılmış ve doğal kaynaklarına sahip çıkılan bir kentin varlığı,
- 3.İstihdam:* Kentlilerin istihdam olanaklarından maksimum düzeyde faydalanabilmesi ve ekonomik özgürlüklerinin sağlanabilmesi,
- 4. Konut:* Yeterli konut stoğunun sağlanarak, satın alınabilirliğin ve dokunulmazlığın garanti edilebilmesi,
- 5. Dolaşım:* Kentte toplu ulaşım, yayalar, özel araçlar vb. tüm yol kullanıcılar arasında birbirlerine saygı duyulması, dolaşım özgürlüğünün kısıtlanmaması,
- 6. Sağlık:* Ruh ve beden sağlığının korunmasında önemli olan çevre ve kent koşullarının yerine getirilmesi,
- 7. Spor ve Dinlenme:* Spor ve dinlenme temelli aktivitelerin eşitlik gözetilerek herkese sunulması,
- 8. Kültür:* Kültürel faaliyetlere katılma ve erişebilme,

9. *Kültürler arası Kaynaşma*: Değişik kültürleri ve etnik grupları temsil eden toplulukların bir arada ve barış içinde yaşaması sağlanması,

10. *Kaliteli Mimari ve Fiziksel Çevre*: Tarihi yapıların restorasyonunun daha dikkatli ve duyarlı bir şekilde yapılması ve çağdaş mimariyle birlikte nitelikli mekânların oluşturulması,

11. *İşlevlerin Uyum*: Çalışma, yaşama, seyahat ve sosyal işlevlerin olabildiğince birbirleriyle alakalı olmalarının sağlanması,

12. *Katılım*: Çoğulcu demokrasi anlayışıyla kurumlar arası dayanışmanın temel alınması, kent yönetimlerinde bilgilendirme ve yardımlaşmanın üstün tutulması,

13. *Ekonomik Kalkınma*: Yerel yönetimlerin ekonomik kalkınma konusunda dolaylı veya doğrudan katkı sağlayacak şekilde sorumluluk bilincinde olması,

14. *Sürdürülebilir Kalkınma*: Yerel yönetimlerin ekonomik kalkınma ile çevrenin korunma ilkeleri arasında uzlaşma sağlaması,

15. *Mal ve Hizmetler*: Kaliteli, kapsamlı ve erişilebilir mal ve hizmetlerin yerel yönetimler, özel sektör ya da her ikisinin iş birliğiyle sağlanması,

16. *Doğal Zenginlikler ve Kaynaklar*: Yerelde bulunan doğal kaynakların ve zenginliklerin, yerel yönetimler tarafından nitelikli ve eşit bir şekilde kentlilerin faydası ön planda tutularak korunması,

17. *Kişisel Bütünlük*: Bireyin ruhsal, sosyal ve gelişimsel refahına uygun olarak kentsel koşulların sağlanması,

18. *Belediyeler arası İş birliği*: Bireylerin kentli ilgili konulara katılmada serbest ve özgür bulunmaları ayrıca katılıma da yönlendirilmeleri,

19. *Finansal Yapı ve Mekanizmalar*: Deklarasyonda belirtilen hakların sağlanabilmesi için mali kaynakların bulunması hususunda yerel yönetimlerin yetkili kılınması,

20. *Eşitlik*: Yerel yönetimler bu hakları cinsiyet, yaş, mezhep, köken, sosyal, ekonomik ve siyasi ayrım gözetmeksizin eşit şekilde güvence altına almakla yükümlüdür.

Avrupa Kentsel Şartı'nın 13 ilkesini detaylandırmak gerekirse:

Ulaşım ve dolaşım temalı başlığın altında özel araçlarla seyahatin azaltılması gerektiği, yaşanabilir bir kent için dolaşım ağının düzenlenmesi ve alternatiflerinin oluşturulması, sosyal alan olan sokakların önemsenmesi, eğitime ve öğretime önem verilmesi gibi konulara değinilmiştir.

Çevre ve doğa temasında, kentlerde yerel yönetimlerin kirliliğe karşı politikalar oluşturması gerekliliği ve yükümlülüğü, doğayı korumanın toplumsal bağları da artıracığı bilincinin geliştirilmesi ve doğal kaynakların akıllıca kullanılması üzerinde durulmuştur.

Kentlerin fiziki yapısı temalı başlıkta, özellikle kent merkezlerinin Avrupa için önemli miras ve semboller olduğu, korunmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Kentlerde açık alanlara önem verilmesi, kentsel görünümde mimari kalitenin ve yaratıcılığın rolü, kent canlılığının dengeli mesken alanlarıyla birlikte korunması gibi konulara değinilmiştir.

Kentlerin tarihsel yapısı başlığında, kentlerin korunmasında yasal düzenlemelerin önemine, kent miraslarının korunması için bilgilendirme çalışmalarına, tarihi kentsel dokunun çağdaş günümüz dünyasıyla bütünleşmesi gerekliliğine değinilmiştir.

Konut başlığındaki ilkelerde, her bireyin ve ailesinin güvenli konutlarda yaşama hakkı, yerel yönetimlerin konutların erişilebilirliğini artırması, sosyal ve ekonomik açıdan kısıtlı olan birey ve ailelerin haklarının da ihmal edilmemesi ve korunması gibi konuların üzerinde durulmuştur.

Kent güvenliğinin sağlanarak suçların önlenmesi temalı başlıkta, daha kapsamlı araştırmalar ve istatistiklerle yerel güvenlik politikalarının güncellenmesi, emniyet güçlerinin ve yerel halkın birlikte çalışması, mağdurların korunması, suçların önlenmesi için gerekli mali kaynakların yaratılması, suçları önleyici politikalar ve alternatifler üretilmesi konularına değinilmiştir.

Kentlerdeki sosyo-ekonomik bakımdan engelliler başlığında; yaşı, ırkı, fiziksel ve zihinsel kabiliyetleri ne olursa olsun her vatandaşın kentteki tüm sosyal aktivite ve fırsatlardan ücretsiz olarak yararlanması temel hak olarak belirtilmiştir.

Kentsel mekânlarda spor ve boş vakitlerin değerlendirilmesi başlığında, spor alanlarının düzenlenmesi, kentlilerin dinlenme, spor, eğlenme faaliyetlerinde bulunma hakkının altı çizilmiştir.

Yerleşimlerdeki kültür başlığında, tüm kentlilerin kültürel etkinliklerden faydalanma hakkının, farklı bölgede ve etnik kökenlere sahip bireyler arasında kültürel alışverişin sağlanmasının, kültürel çoğulculukla birlikte yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve özel sektörün dayanışma içinde bulunmasının üzerinde durulmuştur.

Yerleşimlerde kültürlerarası kaynaşma başlığında, farklı kültürlere sahip grupların kente yapacağı katkılara değinilmiştir. Bu farklı grupların kentliler tarafından misafirperverlikle karşılanması üzerinde durulmuştur.

Kentlerde sağlık başlığında, kentlerin sağlığı iyileştirmek ve sağlamak için özel fırsatlarının olduğu belirtilmiştir. Yerel yönetimlerin amacı ise; kentsel yaşamın tüm koşullarını dikkate alarak bir halk sağlığı politikası oluşturmaktır.

Halk katılımı, kent yönetimi ve kent planlaması başlığında ise, kent yönetiminin karar alırken ve kent planlaması yaparken söz konusu kararlardan etkilenenleri bilgilendirerek, onlara konu hakkında fikir beyan etme hakkı vererek ve karar alma süreçlerine aktif olarak katılmalarını sağlayarak çalışmalar yapması gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Kentlerde ekonomik kalkınma başlığında, kent hayatının sunduğu çalışma olanaklarından çalışma çağındaki herkesin yararlanma hakkının bulunduğu ve belediyelerin diğer devlet kurumları ve özel sektörle işbirliği içinde iş fırsatları yaratması, teşvik etmesi gerektiği vurgulanmıştır.

İyi bir kent yönetimi için gerekli ilkeleri birleştiren Avrupa Kentsel Şartı'nın amacı; yerel yönetimlerin işlerini kolaylaştıracak bir kent yönetimi haritası oluşturmak, gelecekte

“Kentli Hakları Kongresi” için temel hazırlamak, AK’nin kentsel sorunlara yönelik çalışmalarının çözümlemesini yapmaktır (Yıldırım, 2012: 258).

1992 yılında kentsel problemlerdeki yaşanan değişimler, Avrupa Kentsel Şartı’nda bazı değişiklikleri gerektirmiştir. 27 – 29 Mayıs 2008’de AK, Avrupa Kentsel Şartı II’yi kabul etmiştir. Avrupa Kentsel Şartı II tarafından getirilen değişikliklerin, kentlerin modern zorluklarıyla yüzleşmesini sağlayan bir dizi ortak ilke ve kavram olduğu söylenebilir. Küreselleşmenin Avrupa bölgesindeki kentleri ne yönde etkilediği; kentlerdeki sosyal eşitsizliğin artması, çevre kirliliği, göç, nüfus ve benzeri nedenlerle açıklanabilir. AK bugüne kadar kentli hakları alanındaki gelişimi takip etmiş ve bu çerçevede Kentsel Şart II’yi oluşturmuştur. Avrupa Kentsel Şartı 2’nin temel ilkeleri: “Avrupa Kent Müktesebatı ve Yeni Bir Kentlilik Olasılığı, Kentliler Olarak Kent ve Kasabalar, Bilgi Temelli Kentler ve Kasabalar” olarak karşımıza çıkmaktadır (Avrupa Kentsel Şartı-2, 2008).

1.2.4. Türkiye’de Kentli Haklarının Gelişimi

Türkiye’de kentli haklarının yasal olarak gelişimini incelerken ilk olarak anayasa temel alınmalıdır. 1961 anayasasıyla hukuksal olarak önemli adımlar atılmış ve bu gelişmeler 1982 anayasasıyla da devam etmiştir. 1961 Anayasası’nın 10. maddesinde; herkesin kişiliğine bağlı olarak dokunulmaz, devredilemez, gerekli ve vazgeçilemez tüm temel hak ve hürriyetlere sahip olduğu belirtilmiştir. Aynı şekilde; 14, 15 ve 18. maddelerde özellikle yaşama, konut dokunulmazlığı, seyahat ve yerleşme özgürlüğüne yer verilmiştir (Ertan, 2014: 144-145).

1982 Anayasası’nın birçok maddesi de kentli haklarıyla ilişkilendirilebilmektedir. Anayasa’nın 5. maddesi, bireyin ve toplumun huzur ve mutluluğunun sağlanmasının devletin temel amaç ve sorumlulukları olduğunu beyan etmektedir. 56. madde de ise, her vatandaşın sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı olduğuna değinilmiş; 57. maddesinde, “konut hakkı” başlığı altında, devletin konutlara olan ihtiyacı karşılayacak şekilde politikalar ortaya koyması gerekliliği üzerinde durulmuştur (Karasu, 2008: 46).

Son yıllarda yapılan düzenlemeler de kentli haklarının gelişimine katkı sağlamaktadır. Bu bakımdan “Bilgi Edinme Yasası” önemli bir adımdır. Şeffaf yönetim anlayışıyla birlikte

kentlilerin yaşadıkları yerlerle ilgili kararlardan ve gelişmelerden haberdar olmaları, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine göre bilgilenme haklarını kullanmaları yasallaşmıştır. 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 13. maddesi; “Herkesin ikamet ettiği belediyenin hemşerisi olduğu belirtilmiştir. Hemşerilerin belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye çalışmaları hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakkına sahiptir. Belediye, hemşeriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmalar yapar” şeklindedir. Bu ifadenin kentli haklarıyla doğrudan bağlantılı olduğu söylenebilir. (Keleş, 2015: 34).

Kentli haklarıyla ilgili belki de en önemli gelişme ise, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 76. maddesinde yer verilen kent konseylerinin kurulmasına yönelik hükümlerdir. Kent Konseyi Yönetmeliği’nin ilk maddesi; kent konseylerinin, kent vizyonunun gelişmesinde, kentin hak ve hukukunun korunmasında, çevreye duyarlılık, sürdürülebilir kalkınma, katılım, yönetim ilkelerinin gerçekleştirilmesini amaçladığı belirtilmektedir.⁸ Kent konseyleri bu bakımdan kentli haklarının yerelde yansımasıdır.

Kentli haklarıyla ilişkilendirebileceğimiz diğer bir yasa ise, “Çevre Yasası”dır. Kentlilerin çevre sorunlarını ele alan bu yasa kentli hakları için önemli bir hukuksal kaynak olarak görülmektedir. Ancak kentli hakları ve çevre hakkı eş anlamlı değildir, çevre hakkı kentli haklarının bir bölümü olarak ele alınabilir. Çevre sorunları çoğunlukla kentlerdeki sanayileşmeden kaynaklansa da; kent sorunları yalnızca çevresel açıdan ele alınabilecek sorunlar değildir. Bu nedenle kentli haklarının yapısı, çevre hakkını ve çevresel birçok düzenlemeyi de kapsayacak kadar geniştir.

Bu yasaların yanı sıra, farklı birçok yasa da örnek gösterilebilir: Ulusal parklar (2873), Boğaziçi (2960), Kıyı (3621), İmar (3194), Belediye(5393), Büyükşehir Belediyeleri (5216 ve 6360), Kültür ve Tabiat Varlıkları (2863), Genel Sağlığı Koruma (1593), Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma (2863), Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı (5403), Hayvanları Koruma

⁸ Kent Konseyi Yönetmeliği <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/10/20061008-5.htm> Sayı:26313 Erişim Tarihi: 17.03.2023.

(5199), İmar (3194), Gecekondu (775), Umumi Hıfzıssıhha (1593), Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılması (5366), Orman (6831), Su Ürünleri (1380), gibi yasalar da Avrupa Kentsel Şartı'yla ilgilidir (Sadri, 2013: 56).

Türkiye’de kentli hakları dolaylı olarak bazı yasalarla ilişkilendirilmektedir. Bundan dolayı tam olarak kentli hakları uygulanan haklar olarak görülmemektedir. Temel olarak anayasalarda “yaşama hakkı” ve “konut hakkı” başlıklarında ele alınmıştır. Bunun dışında belediye kanunlarında da yerel katılımı güçlendiren ve çevresel koşullara dikkat çeken düzenlemeler yapılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KENT KONSEYLERİNİN KURULUŞ YOLCULUĞU

Küreselleşmeyle beraber sosyal, ekonomik, kültürel, siyasal ve yerel sorunların artması ve bu sorunların çözümlerine ihtiyaç duyulması, yeni fikirlerin ortaya çıkmasını gerekli kılmıştır. Rio Bildirgesi bu sorunların çözümü için gerçekleştirilen gelişmelere örnektir. “Yeryüzü Zirvesi” ismiyle bilinen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED) 1992 Haziran’ında Rio de Janeiro’da yapılmıştır. Rio Zirvesine; 179 ülke, 35.000’in üzerinde sivil toplum kuruluşu katılımcıları ve binlerce resmi temsilci katılmıştır. Belirtmek gerekir ki, Rio Zirvesi bu özelliği ile BM’nin en çok katılıma sahip olan toplantısıdır. Gerçekleştirilen zirvede iki önemli belge ortaya çıkarılmıştır. Bunlardan biri Rio Bildirgesi, diğeri ise Gündem 21 Eylem Planı’dır. Rio Bildirgesi’nde devletlerin çevrenin korunması için yapmaları gereken 27 madde açıklanmıştır. Gündem 21 ise, daha çok yerel kurum ve kuruluşların sorumluluklarını belirten kapsamlı bir belge niteliği taşımaktadır (Karaman, 1998: 346).

Gündem 21 de devletlere ve yerel yönetimlere büyük sorumluluklar yüklenmiştir. Gündem 21, “insanlık tarihi bir dönüm noktasındadır” şeklinde ilerleyip “küresel ortaklık” kavramına dikkat çekmiş ve küresel boyuttaki problemlerin çözülmesini de bu açıdan değerlendirmiştir (Kerman, 2011: 18).

1992 Rio Zirvesi’nden sonra birçok zirve yapılmıştır. Bunlar 1996 yılında yapılan İstanbul Habitat II “Kent Zirvesi”, 2000 yılında gerçekleştirilen New York Liderler Zirvesi ve 2002’de düzenlenen Johannesburg “Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi” olarak sıralanabilir (Öğüt, 2017: 91). Ancak Rio Zirvesi başlangıç olduğundan farklı bir değere sahiptir. Rio Zirvesi ile birlikte “sürdürülebilir kalkınma” literatüre kazandırılmış, katılımcı mekanizmaların önemi ciddi biçimde vurgulanmıştır.

Rio Deklarasyonu’nda ortaya koyulan ve Gündem 21’in de temel niteliğini ortaya koyan maddeler özetlenecek olursa; Gündem 21 özellikle az gelişmiş ülkeler konusuna vurgu yapmaktadır ve bu ülkelerde yaşanan çevresel, yönetsel ve insan hakları gibi sorunlara

odaklanmaktadır. Ayrıca Gündem 21’de etkin bir çevre mevzuatı ortaya koyularak, kentler açısından sürdürülebilir kalkınmanın önemi özellikle vurgulanmıştır.

Ayrıca Gündem 21’de belirtilen problemlerin büyük çoğunluğunun yerel yönetimlerin desteğiyle ve yerel düzeydeki faaliyetlerle çözümlenebileceği belirtilmiştir. Yerel yönetimlerin, halka en yakın yönetim kademesinde olmasından dolayı çalışmalarının da daha etkili olacağı ifade edilmiştir. Aynı zamanda yerel yönetimlerin yerel kuruluşlar, hemşeriler ve özel sektör kuruluşlarıyla iş birliği içinde kendileri için “Yerel Gündem 21” oluşturmaları gerektiği belirtilmiştir (Emrealp, 2005: 19). Yerel Gündem 21’in amaçlarını belirtmek gerekirse (Başak, 2014: 99);

- Yerel karar alma süreçlerinde etkin katılımın gerçekleşmesi,
- Kentteki hayatı geliştiren projelerin ve politikaların yapılması,
- Projelerin verimliliği için kaynakların sağlanması,
- Kent yaşamının geliştirilmesi ve iyileştirilmesi,
- Kent sorunlarına karşı duyarlı bireylerin yetiştirilmesi,
- Baskı gruplarıyla birlikte kentsel sorunlara yönelik çözümlerin oluşturulması şeklinde sıralanabilir.

Yerel Gündem 21 ve Kent Konseyleri arasındaki ilgi bu özelliklerle daha net algılanmaktadır. Emrealp (2005) Yerel Gündem 21 ve Kent Konseyleri uygulaması arasındaki ilişkiyi “Yerel Gündem 21 süreci bağlamında, “kentine sahip çıkma”, “aktif katılım” ve “çözümde ortaklık” ilkelerinin bütünlüğünde, kentleri sürdürülebilir geleceğe taşıyan bir “ortaklık modeli” olarak tanımlanan kent konseyleri, yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşerilik bilincinin geliştirilmesini, çok-aktörlü ve çok ortaklı yönetim tarzının benimsenmesini sağlamaktadır.” şeklinde açıklamaktadır.

Koordinatör kuruluş olan Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Türkiye’nin de bulunduğu 85 farklı ülkede, çeşitli destekler sunarak Yerel Gündem 21 süreçlerine katkı sağlamıştır (Emrealp, 2005: 29).

AB ülkelerini ele alan kapsamlı bir değerlendirmede, Avrupa’da 4000’in üzerinde yerel yönetimin Yerel Gündem 21 sürecini aktif bir şekilde ilerlettiği belirtilmektedir. Özellikle bu kapsamda Almanya, İngiltere ve İskandinav ülkelerinde çeşitli projeler geliştirildiği aktarılmaktadır (Ökmen & Görmez, 2009).

2.1. Türkiye’de Yerel Gündem 21

1996 yılında BM Habitat-II İnsan Yerleşimleri Konferansı’nın İstanbul’da gerçekleşmesiyle birlikte Türkiye’de Yerel Gündem 21 çalışmaları da şekillenmeye başlamıştır (UN-HSP, 2004). 1997 sonuna gelindiğinde ise, UNDP ve IULA-EMME’nin (Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı) sekreterliğinde yapılan “Türkiye’de Yerel Gündem 21 Teşviki ve Geliştirilmesi Projesi” ile daha somut adımlar atıldığı görülmektedir (Emrealp, 2005: 30).

Proje iki temel amaç ve aşama doğrultusunda geliştirilmiştir. Hedefleri detaylandıracak olursak (Habitat, 2000);

Temel Hedef 1:

- Yerel Gündem 21 kapsamında eğitim planlarının hazırlanması ve ülke geneline yayılması;
- Yerel Gündem 21 çerçevesinde belediye, sivil toplum kuruluşları ve özel sektöre yönelik bilgilendirme sürecinin başlatılması;
- Ulusal ölçekte Yerel Gündem 21 çalışmalarının bütünleşmesine yönelik çalışmalar yapılması şeklinde değerlendirilebilir.

Temel Hedef 2:

- Pilot şehirlerde yereldeki hedef gruplara yönelik Yerel Gündem 21 süreci konusunda eğitimler verilmesi;
- Belirlenmiş her pilot şehirde, hedef gruplar arasındaki iletişimin artması için yeni yapılar kurulması;

Seçilen tüm kentler için ekolojik ve sosyoekonomik sorunlar dikkate alınarak tanımlama yapılması gerekmektedir. Projenin temel hedefleri; seçilen her kent için gerçekçi amaçların belirlenmesi ve bununla ilgili Yerel Gündem 21 bildirgelerinin hazırlanması olarak özetlenebilmektedir.

Ocak 2000 tarihinde; projenin başarılı olmasından dolayı UNDP, iki aşamada destek vermeyi kabul etmiş ve bakanlar kurulunun bu projeyi içselleştirmesi ile ‘‘Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin uygulanması’’ başlığı altında ikinci aşamaya geçilmiştir (Emrealp, 2005: 30).

Yerel Gündem 21 için seçilen proje şehirlerde geçmişteki standartların uygulanması yerine; seçilen kentlerin kendine özgü durumu, öncelikleri ve değerlendirmeleri göz önüne alınarak, birbirinden farklı yapılar, yöntemler ve uygulamalar yürütüldüğü görülmüştür.

Türkiye’de Yerel Gündem 21 uygulamalarına bakıldığında kent konseylerinin ne çıktığı görülmektedir. Kent konseylerindeki platformların, çalışma gruplarının, mahalli faaliyetlerin, gençlik meclisleri ve kadın meclislerinin yerel ilgi grupları tarafından oluşturuldukları belirlenmiştir. Yerel Gündem 21 kapsamındaki uygulamalar kent konseylerinin gelişip, büyümesi açısından önemli olmaktadır. Yerel Gündem 21 birçok projenin uygulanmasında destek merci olmuştur. Yerel Gündem 21 kapsamındaki bu destekler incelendiğinde; eylem planlarının yapılması, internet sitelerinin oluşturulması ve ilgili yayınların çıkarılması ön plana çıkmaktadır. Ayrıca gençlik meclisleri kapsamında konferans ve çalıştaylar yapılması, kadın meclisleri kapsamında faaliyetler ve ajandalar oluşturulması, çalışma gruplarının raporlarının takibi ve uygulamaya başlatılması kapsamında Yerel Gündem 21 gruplarının oluşturulması da söz konusu desteklerden bazılarıdır (Kutlu, 2019: 77).

Yerel Gündem 21 ve kent konseyleri arasındaki ilişkilerinin ve uygulamalarının pratikleşmesi kapsamında ‘‘Kent Konseylerinin Güçlenmesi ve Yerel Demokratik Yönetimi Mekanizmaları Olarak İşlev Görmelerine Yönelik Eğitim ve Kapasite Geliştirme Desteği Sağlanması Projesi’’ yapılmıştır (Arslan, 2017: 27).

2.2. Kent Konseylerinin Değerlendirilmesi ve Yerel Yönetim Mevzuatında Kent Konseyi

Gündem 21 Programı birçok ülkede kabul edilmiştir ve programın yansımaları olmuştur. Bunun için öncelikle Avrupa'daki gelişmelere bakılabilir. AB'ye üye olan ülkeler siyasi, ekonomik ve sosyal sistemi düzenleyen belli yasa ve düzenlemelere uymak durumundadır. Ancak ülkelerin ulusal hukuki düzenleri de bulunmaktadır.

AB, yerel yönetimlere büyük önem vermektedir. Birçok Avrupa ülkesinde politika yapımında yerel yönetim kuruluşları daha etkilidir. Özellikle Gündem 21'in yerel yönetimlere attığı önemden itibaren yerel özerklik, yönetim vurgusu ve ortalama yerel nüfus sayısı gittikçe artmaktadır (European Union, 2016: 182).

Türkiye'deki uygulamalardan farklı olarak AB'de bulunan çoğu ülkede kent konseyleri belediye meclisi işlevi görmektedir. Yasal ve idari açıdan yerel yönetimlerin esas temsilcisi kent konseyleridir. Ancak özellikle Doğu Avrupa ülkelerinde kent konseylerinin etkilerinin azaldığı görülmektedir. Örneğin Arnavutluk, Komünlerden ve belediyelerden oluşan üniter bir devlet olarak karşımıza çıkmaktadır. 'Keshilli Bashkiak' ismiyle bilinen kent konseyleri yerel otoritenin müzakereci organıdır. Kent konseyleri üyeleri 4 yılda bir doğrudan genel oyla seçilmektedir. Kent Konseyi vergilerin toplanması ve yönetmeliklerin düzenlenmesinden sorumluyken, belediye başkanı da konseyin aldığı kararları onaylar ve uygular (CEMR, 2016: 41).

Sırbistan'da ise kent konseyi daha çok Belediye meclisini destekler niteliktedir. Bu açıdan Sırbistan'daki kent konseyleri uygulaması danışma kurulu şeklinde işlemekte ve Türkiye modeline benzemektedir. Batı Avrupa örnekleri değerlendirildiğinde ise yetki ve yerel özerklik bakımından Balkan ülkelerine oranla daha gelişmiştir. İrlanda'daki idari merkezler eyalet, şehir ve kent olarak sınıflandırılmaktadır. Kent konseyleri, şehirle ilgili plan ve stratejilerin belirlenmesi, genel yasaların kabul edilmesi, cari bütçelerin oluşturulması ve alınan kararlar doğrultusunda gerekli uygulamaların başlatılması gibi işlevleri yerine getirmektedir. Bazı şehirlerde ise Kent Konseyi yerel yönetim birimlerini bünyesi altında toplayan bir çatı görevi görmektedir (CEMR, 2016: 26).

Batı Avrupa ülkelerinde kent konseyleri bir şehrin ilgili tüm konularının yönetiminden sorumlu iken, Avrupa'nın doğusundaki ülkelerde konseyler daha çok danışma ve uygulama kurulu görevini yerine getirmektedir. Yerel demokrasi ve katılıma önem veren ülkelerde kent konseyleri kentin sorunlarıyla ilgili bağımsız bir şekilde hareket ederek gerekli yasal düzenlemeleri yapmaktadır.

Avrupa'da kent konseylerinin gelişimi görüldüğü üzere Türkiye'den farklıdır. Türkiye'de kent konseyleri genel olarak, kentteki bireylerin kolektif bir şekilde hareket etmesini sağlayan ortak akıl alanı olarak ifade edilmiştir (Pektaş & Koçak, 2007: 132).

Türkiye'de kent yönetimine birey ve toplumun aktif katılımının ilk örneği 1980'lerin öncesinde Ankara'da ortaya çıkmıştır. 1990'lı yılların başından itibaren kent yönetimine katılım sağlamak için vatandaşların ve sivil toplum kuruluşlarının farklı isimlerle ama aynı amaçlarla bir araya gelerek fikir alışverişinde bulundukları ve görüşlerini ifade ettikleri platformlar oluşturulmuştur (Birleşmiş Milletler, 1996: 68-69). 1997'den sonra 'Yerel Gündem 21' çalışmaları yaygınlaşmıştır. Bu durumla beraber, belediyelere teşvikler yapılmış böylece kent konseylerinin oluşumu için teşvik ve destek sağlanmıştır (Coşkun, 2007: 100).

Bu bağlamda, kent konseyleri Yerel Gündem 21 ile gelişme katetmiş ve yerel yönetimlerin mevzuatlarında yer almaya başlamıştır. Bu kapsamda, Belediye Kanunu'nun 76. maddesi uyarınca kent konseyi kavramının kazanılmasına kadar benzer kuruluşlar; kent meclisi, kent danışma meclisi, kent parlamentosu, kent platformu, şehir meclisi, kent kurultayı vb. isimlerle adlandırılmıştır (Pektaş & Koçak, 2007: 132).

Kent Konseyleri, Belediye Kanununda 76. maddede (Belediye Kanunu, 2005); "Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrlik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır." şeklinde açıklanmıştır.

Belediye Kanunu'nda belirtildiği üzere kent konseyleri bünyesinde; sendikalar, belediyeler, noterler, sivil toplum kuruluşları, siyasi partiler, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurumlarının temsilcileri, muhtarlar bulunmaktadır.

Bu bakımdan kent konseyleri için bir çatı platform denilebilir. Ayrıca Belediye Kanunu'nun 76. Maddesinde kent konseyleri kararlarının tavsiye niteliğinde olduğu belirtilmiştir: "Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir" (Belediye Kanunu, 2005). Bu nedenle, kent konseyleri ilgili belediyelerin bir danışma mercii olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3. Kent Konseylerinin Kuruluşu

Kent Konseyi Yönetmeliği 5. maddesinin konseylerin kuruluşuna yönelik olduğu açıktır. Belediye kuruluşunun olduğu yerlerde, yerel seçimler yapıldığında, ilk 3 aylık zaman dilimi içinde Kent konseyi yönetmeliğinde belirtilen üyelerin temsili ile oluşturulmaktadır. Belediye başkanının duyurusu ile kent konseyi genel kurulu gerçekleştirilir. Bu ilk toplantı idaresini ise genel kurulunca seçilen en az iki kişilik Divan Kurulu üyeleri tarafından yapılır. Divan Kurulu seçilince ardından Kent Konseyi Yürütme Kurulu ve başkan seçimi yapılır (Kent Konseyi Yönetmeliği, 2006, madde 5).

Kent konseyi amaçlarına odaklanılırsa, 2006 yılında yayınlanan Kent Konseyi yönetmeliğinin 1. maddesi Kent Konseyi amaçlarını açıklamaktadır. Bunlar incelendiğinde;

- Kentli haklarının ve hukukunun korunması;
- Kent vizyonu ve hemşehrilik bilincinin oluşumu;
- Kalkınma hedeflerinde sürdürülebilirliğin sağlanması;
- Çevre sorunlarına hassasiyet duyulması;
- Sosyal dayanışma ve yardımlaşma;
- Hesap verebilirliğin sağlanması;
- Yerinden yönetim, katılım ve yönetişimin hayata geçirilmesi; gibi temel

başlıklar dikkat çekmektedir.

Tüm bu amaçların gerçekleşmesi, kentte yaşayan herkesin kent yönetiminde söz sahibi olması ile gerçekleşebilir. Bu durum da ancak katılımcı bir yönetim anlayışının kent hayatında yaygınlaşması ile olabilir.

Kent konseyinin görevleri ve çalışma esasları, kent konseyi yönetmeliğinin 6. maddesinde düzenlenmiştir. Bu görev ve esaslar 2006 ve 2009 düzenlemeleri kapsamında açıklanmıştır (Kent konseyi yönetmeliği, 2006, madde 6; Kent konseyi yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair Yönetmelik, 2009).

6. madde içeriğine bakıldığında;

- Yerel boyutta vatandaşların demokratik olarak katılımlarının sağlanması, hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam farkındalığının güçlendirilmesi, çok ortaklı yönetim anlayışının tesis edilmesi;
- Gelişmenin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve meydana gelebilecek sorunların çözümüne yönelik planların uygulanması;
- Kentle ilgili faaliyet ve strateji planlarının belirlenmesi uygulanması ve takip edilmesi aşamalarında kentin genelini kapsayacak ortak bir anlayışın oluşumuna katkıda bulunma;
- Kente katılımcılığın, demokrasinin ve uzlaşma kültürünün geliştirilmesi;
- Kentin doğal, tarihi ve kültürel niteliklerine sahip çıkılması ve geliştirilmesini sağlamak;
- Kentin kaynaklarının verimli, etkili ve adil olarak kullanılmasına yardımcı olmak;
- Sürdürülebilir kalkınma anlayışıyla, kentin yaşam kalitesinin gelişimini, çevreci ve yoksulluk karşıtı plan ve programları desteklemek
- Sivil Toplumun kurumlaşmasını ve gelişmesini sağlamak için katkıda bulunmak;

➤ Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin kısacası dezavantajlı bireylerin sosyal hayattaki etkinliklerinin arttırılması; yerel karar alma aşamalarında etkin olmalarının sağlanması;

➤ Kentin yönetiminde şeffaf, katılım, hesap verebilirlik ilkelerinin uygulanmasında katkı yapılması;

➤ Kent konseyinde oluşan düşüncelerin değerlendirme amacı ile belediye ilgilerini bildirilmesini sağlamak; olarak bu görevler sıralanabilir.

Kent konseyi yönetmeliğinin 6. maddesindeki ilkeler ise şöyle sıralanabilir;

➤ Yenilik ve değişimleri açık çalışma kültürünün benimsenmesi;

➤ Ortak akla dayalı katılımcılığın ve uzlaşıcılığın temel alınması;

➤ Kente sahip çıkılması, aktif katılım ve çözüm amaçlı ortaklık prensipleri çerçevesinde kentlerin yaşanabilirliği ve geleceğine katkıda sunulması;

➤ Türkiye'nin BM zirvelerinde imzaladığı uluslararası anlaşmaların kent yaşamı ile ilgili ilkelerinin gerçekleştirilmesi

➤ Tarafsız şekilde gözlemler ve uluslararası gelişmeler ışığında öneriler sunulması;

➤ Kent vizyonu, hemşerilik kurunun gelişmesi, kentin hukukunun sağlanması, çevreci, sosyal dayanışma, yardımlaşma, şeffaflık, hesap verebilirlik; gibi hususları ele almak olarak sıralanmaktadır.

Kent konseyi yapısı ve bu yapının organları 2009 yılı değişiklikleriyle 9. Maddede görülebilmektedir. Kent Konseyi; Genel Kurul, Yürütme Kurulu, Meclisler ve Çalışma Grupları, Kent Konseyi Başkanı olmak üzere dört yapıdan oluşmaktadır (Kent Konseyi Yönetmeliği, 2006: Madde 9).

Kent Konseyi Genel Kurulu, konseyin en yetkili yapısıdır. Genel Kurul, en az iki toplantı yapmak üzere ocak ve eylül aylarında üyelerin salt çoğunluğu ile toplanmaktadır. Genel Kurul toplantılarına Kent Konseyi Başkanı önderlik etmektedir. Başkanın olmadığı zamanlarda en yaşlı üyenin başkan olacağı yönetmelikte ifade edilmiştir (Kent Konseyi Yönetmeliği, 2006: Madde 9).

Kent Konseyi Yürütme Kurulu, genel kurulca birinci dönem için iki ve ikinci dönem için üç yıllığına görev almak üzere seçilen en az yedi kişiden oluşmaktadır. Kurulda, kadın ve gençlik meclisleri de yer almaktadır. Bu bağlamda kadın ve gençlik meclislerine verilen önem dikkat çekmektedir.

Kent Konseyleri görev alanlarıyla ilgili olarak birçok meclis ve alt çalışma gruplarına sahiptir. Genel Kurul, çalışma gruplarının görev ve esaslarını belirlemektedir. Çalışma grupları ve meclislerin görüşleri genel kurulda değerlendirilir ve kabul edilirse belediye meclisine iletilir (Kent Konseyi Yönetmeliği, 2006, Madde 9).

Kent konseyi başkanı ise genel kurulda seçilmektedir. Kent konseyinin görev süresiyle yürütme kurulunun görev süresi aynıdır. Kent konseyi başkanı seçimi ilk toplantının birinci aşamasında olmaktadır. Kent konseyi başkanının çeşitli nedenler ile bir süre görevinde bulunmaması durumunda, yürütme kurulunun en yaşlı üyesi vekâlet etmektedir (Kent Konseyi Yönetmeliği, 2006, Madde 9).

2.4. Eskişehir’de Kent Konseyleri

Görsel 2.1. *Eskişehir İlinden Çeşitli Kareler:*

Eskişehir kenti 1923 yılında il olmuştur. Eskişehir’in 14 ilçesi bulunmaktadır. Bunlar; Odunpazarı, Tepebaşı, Seyitgazi, Çifteler, Mahmudiye, Sarıcakaya, Alpu, Beylikova, İnönü, Günyüzü, Han, Sivrihisar, Mihallıçık ve Mihalgazi olarak sıralanabilir.⁹

⁹ “Eskişehir Valiliği” (<http://www.eskisehir.gov.tr/tr/eskisehir-rehberi/tarihce/sehrimizin-adi.html#>) (Erişim Tarihi: 23.04.2023).

ESKİŞEHİR'İN İLÇELERİ

Görsel 2.2. *Eskişehir İlçeleri Haritası:*

Kentsel nüfusun kırsal nüfusa göre hızlı büyümesi, eğitimli iş gücünün varlığı, pazarın yakınlığı, enerji ve hammadde kaynaklarının mevcudiyeti, sanayinin altyapı yatırımlarının yeterli olması, sanayinin kademeli olarak gelişmesini sağlamıştır. Eskişehir'de son yıllarda sanayinin gelişmesi nedeniyle sosyo-ekonomik hayat da hızla gelişmiştir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın hazırladığı “İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması” (SEGE-2017)’na göre Eskişehir 7. sırada yer almaktadır.¹⁰

Eskişehir kültürel olarak da dikkat çekmektedir. Kent ve yaşam kalitesi en yüksek iller arasında yer alan Eskişehir, modern ve düzenli kentleşmesiyle diğer Anadolu kentlerine örnek teşkil etmektedir. Eskişehir'in yapısı, sosyal ve kültürel altyapısı bakımından diğer Anadolu şehirlerinden farklılık göstermektedir. Eskişehir, klasik müzik, tiyatro, caz gibi

¹⁰ Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2017). <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege> (Erişim Tarihi: 10.06.2023).

sanatın tüm dallarından etkinliklerin düzenlendiği Uluslararası Eskişehir Festivali ve Uluslararası Sinema Günleri'ne her yıl ev sahipliği yapmaktadır. Ek olarak, Eskişehir doğal zenginlikleri, kaplıcaları, mağaraları ve mesire yerleriyle de önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Kültürel varlıklarıyla birlikte Eskişehir ili 03.05.2012 tarihli 6303 sayılı Kanun ile 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti kabul edilmiştir.¹¹

Şehirde 3 üniversitenin bulunması da kenti hem kültürel açıdan geliştirmiş hem de öğrenci şehri haline getirmiştir. Bundan dolayı kentteki öğrencilerin sayıca fazlalığı düşünülmektedir araştırma gençler üzerine odaklanılmıştır.

Türkiye’de 300’den fazla kent konseyi bulunmaktadır. Alan araştırması kapsamında Eskişehir’de bulunan 3 kent konseyinin gençlik meclisleriyle anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu konseyler; Eskişehir Kent Konseyi, Odunpazarı Kent Konseyi, Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi olarak sıralanabilir. Sıralanan kent konseylerinin sosyal medyaları ve resmi internet sayfaları incelenmiştir.

2.4.1. Eskişehir Kent Konseyi

Eskişehir Kent Konseyi, 2007 yılında kurulmuştur ve günümüzde başkanlığını Nuray Akçasoy yapmaktadır. Eskişehir Kent Konseyi; genel kurul, başkan, yürütme kurulu ve genel sekreterden oluşmaktadır. 14 çalışma grubu ve 2 meclisi bulunmaktadır.¹²

Meclisler; Kadın Meclisi ve Mahalle Meclisi olarak, çalışma grupları; Afet Çalışma Grubu, Araba Yok Çalışma Grubu, Bağımlılık Çalışma Grubu, Çevre-Sağlık Çalışma Grubu, Enerji Çalışma Grubu, Fotoğraf Çalışma Grubu, Gençlik Çalışma Grubu, Hayvan Hakları Çalışma Grubu, İş Sağlığı ve Güvenliği Çalışma Grubu, Kırsal Kalkınma Çalışma Grubu, Kültür-Sanat Çalışma Grubu, Pazaryerleri Çalışma Grubu, Spor Çalışma Grubu, Türk Sanat Müziği Korosu olarak sıralanabilir. Bu meclislerin ve çalışma gruplarının amaçları şöyledir:

¹¹ Bursa- Eskişehir- Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA), <https://bebka.org.tr/eskisehir-2/> (Erişim Tarihi : 05.06.2023).

¹² Eskişehir Kent Konseyi resmi web sayfası, <http://www.eskisehirkentkonseyi.org.tr/> (Erişim Tarihi: 03.05.2023).

Kadın Meclisi: Eskişehir Kent Konseyi ilke ve amaçları doğrultusunda; kadınların haklarını savunarak kent içindeki etkilerini ve katılımlarını arttırmayı, hiçbir ayırım gözetmeksizin kentsel politikalarda kadınların söz sahibi olmalarını ve eğitilmelerini amaçlamaktadır.

Mahalle Meclisi: Amacı, Eskişehir Kent Konseyi bünyesinde gönüllü olarak çalışarak kentlilerin düşüncelerini net bir şekilde ifade edebilmeleri, çözümlerin üretilmesine ve uygulanmasına katılabilmeleri ve karar alma mekanizmalarında aktif olabilmeleri için çalışmaktır.

Afet Çalışma Grubu: Kent genelinde araştırmalar yapmak, kent yaşamında afetler konusunda farkındalık yaratmak, afet öncesi ve sonrası neler yapabileceğimiz konusunda etkinlik ve toplantılar düzenlemek amacındadır.

Araba Yok Çalışma Grubu: Çalışma grubunun amacı, şehir hayatında trafik sıkışıklığına neden olan otomobil ve motorlu taşıtların çevreye ve insan sağlığına verdiği zararı azaltmak üzere kent çapında çalışmalar yapmaktır. Bu bağlamda hareket ederek bisiklet kullanımını kent yaşamına kazandırma amacıyla faaliyetler yürütmektedir.

Bağımlılık Çalışma Grubu: Amacı, şehir hayatında madde bağımlılığını önleyici faaliyetlerin hayata geçirilmesi için kent genelinde araştırmalar yapmak ve aynı zamanda bağımlılık konusunda farkındalık yaratarak toplumu bilinçlendirmeye yönelik tedbirler almaktır.

Çevre-Sağlık Çalışma Grubu: Çalışma grubunun amacı, insanların ve tüm canlıların güzel bir çevrede, çevreye ve sağlığa önem vererek sağlıklı bir yaşam sürdürebilmeleri ve kentsel yaşamı gerçekleştirebilmeleri için farkındalık yaratarak kent yaşamında ekolojik bilinç geliştirmektir.

Enerji Çalışma Grubu: amacı, kentin enerji kaynaklarının etkin ve verimli kullanımına yönelik projeler üretilip uygulamak ve Eskişehirliileri bu konuda bilinçlendirmektir.

Fotoğraf Çalışma Grubu: amacı, fotoğraf sanatı aracılığıyla sosyal projeler geliştirerek toplumun her kesimine ulaşmaktır.

Gençlik Çalışma Grubu: Gençlerin kent yönetimine aktif katılım sağlamalarını, gençlikle ve kentle ilgili problemlerin çözümüne katkı sağlamalarını, düşüncelerini açıkça ifade etmelerini, hoşgörü ve uzlaşma ilkelerine göre çözümler üretmelerini ve gençlerin bilimsel, teknolojik, sanatsal faaliyetlere katılımını sağlamayı hedeflemektedir. Dayanışma ve farkındalık paylaşımı için birlikte çalışma biçimi edinen Eskişehir gençlerini temsil etmeyi amaçlamaktadır.

Hayvan Hakları Çalışma Grubu: Kentteki canlıların ihtiyaçlarını karşılamak ve insanlarda hayvan sevgisini ve desteğini teşvik etmek amacıyla şehrimizde yaşam mücadelesi veren savunmasız canlılar üzerine faaliyetler yapmayı planlamaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Çalışma Grubu: Amacı, kentsel yaşamda iş sağlığı ve güvenliği bilincini artırmak ve insanların iş sağlığı ve güvenliğine uygun, sağlıklı bir ortamda yaşayabilmesi için çalışmaktır.

Kırsal Kalkınma Çalışma Grubu: Kırsalda eğitim, sağlık, altyapı ve üstyapı gibi hizmetleri geliştirerek kentlilerin sosyal refahı konusunda farkındalıklarını artırmak, ilgili kurumlarımızın doğaya saygılı, doğal kaynakları akılcı ve sürdürülebilir kullanan kırsal kalkınma stratejileri oluşturmaya yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur.

Kültür-Sanat Çalışma Grubu: Amacı, kentlileri kent kültürü ve değerleri konusunda bilinçlendirmek ve bu alanda faaliyetler yürütmek, bilinmeyen ve unutulmaya yüz tutmuş kültürleri, sanatçıları ve eserlerimizi öne çıkarmaktır.

Pazaryerleri Çalışma Grubu: Çalışma grubunun amacı, şehir çapında araştırma yaparak kentsel yaşamda pazarlara ilişkin farkındalığı artırmaktır.

Spor Çalışma Grubu: Çalışma grubunun amacı, Eskişehir halkının sporla ilgili kendi özerk iletişimini oluşturmaya ve dünyaya entegre olmasına yardımcı olmaktır.

Türk Sanat Müziği Korosu: Sanatsal müziği yaşatmaya ve gelecek nesillere aktarmaya çalışmaktadır.

Eskişehir Kent Konseyi Gençlik Meclisi ile ilgili genel bilgiler şu şekilde sıralanabilir: Öncelikle Eskişehir Kent Konseyi Gençlik Meclisi başkanı Nazlıcan Erol’la yapılan görüşmede meclisin aktif 30 üyesi bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. Meclisin gençler için çeşitli projeler hazırladığı ve farklı kuruluşların projelerini Eskişehir’deki gençlere duyurduğu belirtilmiştir. Örneğin; Meclis Eskişehir’de gençlerin belirledikleri konular hakkında tartışarak bu meselelere çözüm önerileri geliştirmeyi hedefleyen Eskişehir Gençlik Forumu’nu düzenlemiştir. Ayrıca kültür ve sanat faaliyetlerine de önem veren gençlik meclisi, sık sık Eskişehir’deki tiyatro ve konser gibi etkinliklerin duyurularını paylaşmaktadır.

Eskişehir Kent Konseyi Gençlik Meclisi çalışmaları kentli hakları açısından değerlendirildiğinde; 2021 yılında gerçekleştirilen etkinlikte kentin mahallelerinde çocuklarla buluşulmuş ve çocuklar için çeşitli eğlenceler düzenlenmiştir. Böylece kentli haklarından eşitlik ilkesi gerçekleştirilmiştir. Yine aynı şekilde düzenlenen “Empati Parkuru” projesiyle kentteki engelli bireylerin anlaşılması konusunda farkındalık yaratılmıştır. Ayrıca Eskişehir Kent Konseyi Gençlik Meclisi üyeleri kent temalı Avrupa Birliği ESC Projeleri¹³ de yazmıştır. Meclisin düzenlediği “Ağaç Dikme Etkinlikleri” de kentli haklarının önemli bir aşaması olan temiz çevrede yaşama hakkına da dikkat çekmektedir. Gençlik meclisi birçok kültürel gezi ile kenti tanıtmış, çevresel projeleriyle de çevre hakkına dikkat çekmiştir.

Yaptıkları çalışma ve faaliyetlerle gençlik meclisi, gençlerin temsil edilmediklerini dile getirmiş ve bununla ilgili farkındalık etkinlikleri düzenlemiştir. Gençlik meclisi, kentte öğrencilerin yaşadığı sorunları yetkililere iletmeye çalışmış, özellikle kent kütüphanelerinin çalışma saatlerinin uzatılması gerekliliğinin üzerinde durmuştur.

Eskişehir’deki gençlerin sorunlarını duyurmak için Anadolu Üniversitesi, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir Teknik Üniversitesi öğrenci kulüpleriyle toplantılar yapılmıştır. Böylece kentin katılımı vurgulanmaktadır. Ayrıca sosyal medya hesaplarından

¹³ Avrupa Dayanışma Programı (ESC), gençlerin toplumsal ihtiyaçlarına cevap vermeyi ve aynı zamanda kişisel, eğitimsel, sosyal, kentsel ve mesleki gelişimlerini teşvik etmeyi ve gençlere gönüllü olma, çalışma veya projelerde ağ kurma fırsatları yaratmayı amaçlayan Avrupa Birliği’nin bir girişimidir.

“Sorunlarınızı Bizimle Paylaşın” temalı bir anket paylaşarak özellikle gençlerin kentte yaşadığı sorunlara dikkat çekmek istemişlerdir.

Eskişehir Kent Konseyi Gençlik Meclisi’nin farklı alt çalışma grupları bulunmaktadır. Bunlar; Yeşil Komisyon, Toplumsal Haklar Komisyonu, Siyasal Temsil ve Aktif Katılım Komisyonu, Fırsat Eşitliği Komisyonu, Eğitim- Kültür- Sanat Komisyonu, Teknoloji ve AR-GE Komisyonu olarak sıralanabilir.

2.4.2. Odunpazarı Kent Konseyi

Odunpazarı Kent Konseyi başkanlığını günümüzde, İsmail Kumru yapmaktadır. Tüm toplumsal kesimlerin kent yönetimine aktif olarak katılması amacıyla oluşturulan Odunpazarı Kent Konseyi, sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yaparak ortak bir çatı altında buluşturmaktadır. Kurulan mahalle, kadın ve gençlik meclisleri ile kentsel proje ve etkinlikler tasarlamaktadır.

Odunpazarı Kent Konseyi'nin beş meclisi; Kadın Meclisi, Çocuk Meclisi, Kırsal Kalkınma Meclisi, Gençlik Meclisi ve Mahalle Meclisi olarak sıralanabilir. Ayrıca aktif olarak çalışmalar gerçekleştiren dokuz çalışma grubu bulunmaktadır. Bunlar; Bisiklet Çalışma Grubu, Çevre ve İklim Krizi Çalışma Grubu, Türk Sanat Müziği Çalışma Grubu, Hayvan Hakları Çalışma Grubu, Afet Çalışma Grubu, Ritim Çalışma Grubu, Motosiklet Çalışma Grubu, Tiyatro Çalışma Grubu, İnsan Hakları Çalışma Grubu olarak sıralanabilir. Bu meclislerin ve çalışma gruplarının amaçları şöyledir:

Kadın Meclisi: Kadın haklarını savunarak kentteki kadınların sorunlarını paylaşan ve çözümler üretmeye yönelik çalışmalar yapan bir meclistir.

Çocuk Meclisi: Meclis, Geleceğin Sesleri Çocuk Korosunu oluşturarak ve kentte konserler vermeye yönelik çalışmalar yapmaktadır.

Mahalle Meclisi: Odunpazarı ilçesine bağlı mahallelerin kendi bölgesel sorunlarını tartışarak, çözümler üretmeyi amaçladığı etkinlikler ve faaliyetler düzenlemektedir.

Kırsal Kalkınma Meclisi: Kentin kırsal alanları olan köyleri geliştirmeyi planlayan, çiftçi ve köylülerin sorunlarını dile getirmeyi amaçlayan bir çalışma grubudur.

Gençlik Meclisi: Kentte bulunan gençlerin problemlerini dile getirmelerini sağlayan ve farklı alanlarda gençlerin kendilerini geliştirmesi adına projeler üreten bir meclistir.

Bisiklet Çalışma Grubu: Kentte bisiklet kullanımını artırmayı amaçlayan ve bu yönde çalışmalar düzenleyen bir çalışma grubudur.

Çevre ve İklim Krizi Çalışma Grubu: İklim krizi, sıfır atık, geri dönüşüm konularında kentte bilinçlendirme çalışmaları yapmaktadır.

Türk Sanat Müziği Çalışma Grubu: Katılımcılarıyla birlikte Türk Sanat Müziği adına çalışmalar yapan ve konserler veren bir çalışma grubudur.

Hayvan Hakları Çalışma Grubu: Kentteki hayvanların haklarını savunan ve buna yönelik faaliyetler gerçekleştiren çalışma grubudur.

Afet Çalışma Grubu: Deprem bölgesinde bulunan Eskişehir kenti sakinlerinin deprem konusunda farkındalık sağlamasını amaçlayan çalışma grubudur. Depremle ilgili deneyim aktarımı, eğitim süreçleri ve gönüllülük süreçleriyle ilgili bilgilendirmeler yapmaktadır.

Ritim Çalışma Grubu: Çeşitli ezgi ve uyumla birlikte katılımcılarıyla birlikte müzik çalışmaları yapan bir gruptur.

Motosiklet Çalışma Grubu: Kentte motosiklet severlerle buluşarak çeşitli etkinlikler ve geziler düzenleyen bir çalışma grubudur.

Tiyatro Çalışma Grubu: Kentte çeşitli tiyatro çalışmaları yaparak, interaktif doğaçlama gösterilerle tiyatroya olan ilgiyi arttırmak adına çalışmalar yapmaktadır.

İnsan Hakları Çalışma Grubu: Kentte çeşitli çalışmalar yaparak farklı yaş gruplarındaki bireyleri insan hakları konusunda bilgilendirmektedir. Kentli hakları insan haklarının bir uzantısı olduğu için bu çalışma grubu da dikkat çekicidir.

Belirtmek gerekir ki, Odunpazarı Kent Konseyi'nin sosyal medya hesaplarına ve resmi web sayfasına ulaşmak zor olmuştur. Odunpazarı Belediyesi'nin web sayfası üzerinden bilgilere ulaşılmıştır ve ulaşılan bilgiler kısıtlıdır. Odunpazarı Kent Konseyi'nin kendine ait resmi bir web sayfasının bulunmaması verilere ulaşılması açısından sıkıntılar yaratmıştır.

Odunpazarı Kent Konseyi Gençlik Meclisi çalışmaları kentli hakları açısından değerlendirildiğinde; 2021 yılında “Pandemide Gençlik Sorunları” temalı toplantısı örnek verilebilir. Bu toplantıda sağlık hakkı da tartışılmıştır. Sağlıklı çevrede yaşama hakkı olan gençlerin ayrıca pandemide daha birçok konuda zorluklar yaşadığı belirtilmiştir. Yine 2021 yılında gençlik meclisi Odunpazarı Belediye Başkanı Avukat Kazım Kurt’u ziyaret ederek kentin sorunlarını dile getirmişlerdir. Belediye başkanına kent sorunları ile ilgili görüş bildirmeleri katılım hakkı açısından olumlu değerlendirilmelidir. Ayrıca Odunpazarı Gençlik Meclisi şehrin farklı sorunlarına da ilgi göstermiştir. Buna örnek olarak Afet Çalışma Grubu ve İnşaat Mühendisleri Odası ile birlikte gerçekleştirilen deprem hazırlığı temalı toplantı gösterilebilir.

2022 yılına gelindiğinde gençlik meclisi kentte düzenlenen demokrasi temalı “Odunpazarı 3D Gençlik Festivali”ne katılarak kente meclislerini ve çalışmalarını tanıtmaya çalışmıştır. Yine 2022 yılında Odunpazarı bölgesinde tarihi bir gezi düzenlenmiş ve kentteki müzeler tanıtılmıştır. Bu şekilde kentin kültürüne önem verildiği ve sahip çıkıldığı belirtilmiştir. Gençlik meclisi üniversite tercih döneminde öğrencilere rehberlik hizmeti sunmuş ve “öğrenci kenti” olarak anılan şehirlerinin tanıtımında rol oynamıştır. 2022 yazında gerçekleştirilen “Çadır Kampı Etkinliği”nde gençlik meclisi, tiyatro çalışma grubuyla işbirliği yapmıştır. Bu etkinlikle beraber kentte sağlıklı bir çevrede yaşamının önemine vurgu yapılmıştır.

Günümüze gelindiğinde özellikle gençlik meclisinin önemli bir kentli hakkı olan konut hakkı üzerine çalışmaları dikkat çekicidir. Gençlik meclisi, Eskişehir Emlak Komisyoncuları Odası Başkanı’nı ziyaret ederek konut kiralarna yapılan zamları ve öğrencilerin ev kiralamasındaki zorlukları dile getirmişlerdir.

2.4.3. Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi

1999 yılında kuruluna Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi’nin günümüzde başkanlığını Hüseyin Akçar yapmaktadır. Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi, 2001 yılında Dünya Sağlık Örgütü’nün yürüttüğü “Sağlıklı Kentler” hareketine katılarak uluslararası bir boyut kazanmıştır. Ayrıca 2004 yılında Sağlık Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı’nın işbirliğiyle

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği'nin kurulması kararlaştırılmıştır. Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi ve Tepebaşı Belediyesi bu kuruluşun kurulmasına öncülük etmişlerdir.¹⁴

Eskişehir'de bulunan kent konseylerinden biri olan Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi'nin yapı ve işlev açısından diğer konseylerden ayrılmaktadır. Bu ayrışmanın temel sebebi, Tepebaşı Belediyesi'nin Dünya Sağlık Örgütü (WHO) çerçevesinde “Sağlıklı Kentler” hareketine katılması ve bu kapsamda ulusal ağ olan Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği'nin bir üyesi olmasıdır (Şahyar Akdemir, 2017: 288).

Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi'nin çalışma yönergesinde bu durum “Bu yönerge Tepebaşı Belediyesi 04.05.2001 tarih ve 8992 sayılı yazı ve 08/63 numaralı meclis kararı, 03.07.2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 76. Maddesi ve 08.10.2006 tarih 26313 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Sağlıklı Kent Konseyi Yönetmeliği ile 06.06.2009 tarih ve 27250 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan değişiklikler ve Sağlıklı Kentler Birliği’nin tüzüğüne dayanılarak hazırlanmıştır” şeklinde yer almaktadır (Şahyar Akdemir, 2017: 288).

Belirtmek gerekir ki, Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi'nin sosyal medya hesaplarına ve resmi web sayfasına ulaşmak zor olmuştur. Tepebaşı Belediyesi'nin web sayfası üzerinden bilgilere ulaşılmıştır ve ulaşılan bilgiler kısıtlıdır.

Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi, Gençlik Meclisi dışında farklı çalışma grupları veya meclislere ayrılmamıştır. Çalışmalarını genel olarak kent konseyi adı altında paylaşımlarla duyurmaktadır. Bundan dolayı, konseyin kentli haklarıyla ilgili çalışmaları gençlik meclisiyle birlikte değerlendirilmiştir.

Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi Gençlik Meclisi 15.12.2022 tarihinde ilk genel kurulunu gerçekleştirerek kurulmuştur. Meclisin çalışmaları kentli hakları açısından değerlendirildiğinde; Eskişehir Rumeli Balkan Kültür ve Dayanışma Derneği'yle gerçekleştirilen işbirliğiyle kültürel bir etkinlik düzenlenmiştir. Böylece kentin farklı etnik ve kültürel yapıları barındıran toplulukları tanıtılmıştır.

¹⁴ Tepebaşı Belediyesi Resmi İnternet Sitesi <https://www.tepebasi.bel.tr/> (Erişim Tarihi: 08.05.2023).

Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi Gençlik Meclisi, Bursa Nilüfer Gençlik Meclisi ile ortak online etkinlik düzenlemiştir. Bu etkinlikte kent konseyleri, gençlik meclisleri amaçları anlatılmıştır.

3 Nisan 2023 tarihinde gerçekleştirilen “Gençlik Buluşmaları-1” etkinliğiyle gençlik ve liderlik konuları ele alınmıştır. Gençlerin kente katılım hakkı da etkinlikte dile getirilmiştir.

Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi sosyal medya hesaplarından çalışmalarını duyururken, etkinlikleri hangi çalışma gruplarının hazırladığını belirtmemiştir. Bundan dolayı etkinlikler genel olarak değerlendirilmiştir. Örneğin, Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi, Eskişehir Havacılık Müzesi’nde çevreci anlayışla birlikte çocuklarla etkinlik düzenlemiştir. Böylece kentte çevre hakkı üzerinde durdukları söylenebilmektedir.

Konsey, bir başka çalışması olan “Sağlıklı Yaş Alma” etkinliği ile de kentin her kesimine hitap ettiklerini ve her kesimin haklarını savunduklarını belirtmiştir. Yine buna benzer kadın hakları ve engelli haklarına yönelik çalışmaları dikkat çekmektedir.

Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi, kentte eşitlik ve sosyal sorumluluk temalı projelerini duyurmaktadır. Bunlardan biri de ödül kazanan “Yeryüzü Ekoloji Okulu” isimli projedir. Konsey bu projeyle kent hayatı içerisinde çocukların doğa ile bağ kurabilmesini amaçlamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ESKİŞEHİR'DE BULUNAN KENT KONSEYLERİ GENÇLİK MECLİSLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Bu bölümde; araştırmanın amacı ve yöntemi açıklanarak anket verilerine yönelik analizler gerçekleştirilecektir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Eskişehir ili; coğrafi konumu, nüfus çeşitliliği, öğrenci şehri olması nedeniyle dikkat çekici şehirler arasında bulunmaktadır. Ayrıca 1993 yılında büyükşehir olan Eskişehir, büyükşehir belediye sistemine geçen ilk şehirlerdendir. Böyle önemli bir şehrin kentli haklarının gelişimi açısından, dönemin idari gereklerini yerine getiren bir kent konseyinin olup olmadığı önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada, Eskişehir'de bulunan kent konseylerinin kentli hakları bakımından rolü ortaya konulmak istenmiştir.

Ayrıca Türkiye, 1996'da İstanbul'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Habitat-II İnsan Yerleşimleri Konferansı'yla beraber Yerel Gündem 21 ile tanışmıştır (Karasu, 2018: 67). Habitat-II, Gündem 21'in gerçekleştirilmesi için, sivil toplum kuruluşlarının ve diğer yerel aktörlerin aktif katılımının altını çizmektedir. Katılımcı yapıların vurgulandığı bu toplantılarda, en önemli yapıya 'Kent Konseyleri' örnek gösterilmektedir. Kent konseylerinin katılımcı yapısında kadın ve gençlik meclisleri önemli yer tutmaktadır (bkz. Kent Konseyi Yönetmeliği, 2009). Bu nedenle, çalışma gençlik meclislerine odaklanmaktadır.

Çalışma, kent konseyleri gençlik meclisi üyeleri aracılığıyla kentli hakları bilinci ve kent konseylerinin kentli haklarına etkisini birincil veriler yardımıyla ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma, gençlerin kentli hakları algısını anlamaya çalışarak kent konseylerinin de bu yönde kuruluş amaçlarını gerçekleştirip gerçekleştirmediğine yönelik bilgi sağlamayı hedeflemektedir. Bu haliyle araştırma, daha önce gerçekleştirilmemiş bir akademik çalışmayı literatüre kazandırmayı amaçlamaktadır. Böylece kent konseyleri ve bünyesindeki gençlik meclislerinin gelişmesine katkı sağlanmış olacaktır.

3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

Eskişehir’de bulunan kent konseyleri gençlik meclisi üyelerinin kentli hakları bilincinin araştırılacağı bu çalışma ile söz konusu örneklemin kentli haklarına ilişkin görüşleri araştırılacaktır. Araştırma kapsamında, hedef kitle Eskişehir’de faaliyetlerine devam eden gençlik meclislerinin başkan ve üyeleri olarak belirlenmiştir. Eskişehir’deki gençlik meclisleri; Eskişehir Kent Konseyi Gençlik Meclisi, Eskişehir Odunpazarı Kent Konseyi Gençlik Meclisi ve Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi Gençlik Meclisi olarak sıralanabilir. Araştırmanın amaçlarını gerçekleştirebilmek için, anket vasıtasıyla birincil veriler toplanmıştır. Toplanan birincil veriler ile yüzde analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu analiz düzeyi; yüzde analizi demografik dağılım düzeylerine göre yapılmıştır.

Araştırmada; Eskişehir Kent Konseyi gençlik meclisi, Odunpazarı Kent Konseyi gençlik meclisi ve Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi gençlik meclisi üyelerine kapalı uçlu sorulardan oluşan anket uygulanmıştır. Ancak kent konseyi gençlik meclisi üye sayısı olarak resmi bir veri bulunamamıştır. Odunpazarı ve Eskişehir Kent Konseyleri ile yapılan görüşmede gençlik meclislerinin her birinde aktif 30 üyesi olduğu bildirilmiştir. Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi başkanı ile yapılan görüşmede gençlik meclisinin kuruluş aşamasında olduğu bildirilmiştir. Bu nedenle araştırmanın evrenine ilişkin net bir sayıya ulaşılamamıştır. Anket ile birlikte Odunpazarı Kent Konseyi başkanı ve gençlik meclisi başkanıyla, Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi başkanı ve gençlik meclisi başkanıyla, Eskişehir Kent Konseyi başkanı ve gençlik meclisi başkanı ile mülakat gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırma için evrenin kesin olmamasına karşın yapılan görüşmeler sonucunda toplam kütlenin 80 kişilik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Böylece, %95 güven aralığı ve %5 hata payı hesaplamaları sonucu en az 66 kişinin katılımıyla anket çalışmasının yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır.¹⁵

Literatürde kent konseyleri hakkında çeşitli çalışmalar mevcut olmakla birlikte gençlik meclislerine yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu kapsamda söz konusu eksiği gidermek amacıyla yapılacak çalışmada nicel araştırma yöntemi

¹⁵ Güven aralığı hesaplamaları, <https://www.surveysystem.com/sscalc.htm> üzerinden yapılmıştır.

kullanılacaktır. Nicel araştırma kapsamında betimsel analizler gerçekleştirilecektir. Araştırmada örnekleme yöntemi olarak rastgele örnekleme yöntemi seçilmiştir. Araştırma için seçilen gruplar rastlantısal örnekleme yöntemlerinden basit rastgele örnekleme çerçevesinde belirlenmiştir. Bu nicel çalışma sonucunda elde edilen veriler istatistiksel olarak analiz edilecektir.

3.3. Araştırma Verilerinin Hazırlanması ve Uygulanması

Bu bölümde araştırmada verilerin toplanmasını sağlayan anketlerin hazırlanma süreci ve içeriği hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Bölümün devamında anketlerin uygulanma aşaması ve araştırmanın sınırlılıkları detaylandırılmıştır.

3.3.1. Anketlerin Hazırlanması

Çalışmanın uygulama aşamasında anket kullanılmıştır. Anket soruları araştırmanın amaç ve hedeflerine göre literatüre bakılarak ve alanda çalışan kişilerin görüşleri alınarak hazırlanmıştır.

Anket formu, literatür taraması sonucunda ulaşılan bilgilerden ve Şahyar Akdemir (2020)'in çalışmasında kullanmış olduğu sorulardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Anket formu iki bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde katılımcılara, kentli hakları ve kent konseyi gençlik meclislerine ilişkin algılarına yönelik sorular yöneltilmiştir. İkinci bölüm ise demografik sorulardan oluşmaktadır. Araştırma; evet-hayır seçenekli, çoktan seçmeli, önem sıralaması gerektiren ve 5'li likert ölçekli soru tipleriyle hazırlanmıştır.

Araştırma anket formu, Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından olumlu olarak kabul edilmiştir.

3.3.2. Anketlerin Uygulanması

Çalışma kapsamında, Eskişehir'de bulunan 3 kent konseyine ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Kent konseylerinin gençlik meclisi başkanlarıyla görüşülmüş, kent konseyi başkanı veya genel sekreteriyle mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Gençlik meclislerine yapılan anketlerin bir kısmı online ortamda bir kısmı yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

Ankette katılımcılara bu çalışmanın tez araştırması için yapıldığı ve verilerin başka bir amaçla kullanılmayacağı belirtilmiş ve gönüllü katılım esasıyla anket uygulanmıştır. Eskişehir Kent Konseyi gençlik meclisi, Odunpazarı Kent Konseyi gençlik meclisi ve Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi gençlik meclisi üyelerine iletilen anketlere 67 katılımcı yanıt vermiştir.

Çalışma sonucunda elde edilen veriler ilgili SPSS istatistiksel paket programına yüklenmiş ve çeşitli analizlere tabi tutulmuştur. Sonuçlar temel/basit istatistiklerle ve çapraz analizlerle test edilerek yorumlanmıştır.

3.3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın en büyük sınırlılığı, kent konseyi gençlik meclisi üyelerine ulaşmak ve anketleri uygulamak olmuştur. Eskişehir'in bir öğrenci şehri olmasından kaynaklı kent konseyi gençlik meclisi üyelerinin daha fazla ve aktif olması beklenmiştir. Ancak Türkiye'de yaşanan olumsuzluklar ve üniversitelerin online eğitime geçişi sonrası kentteki öğrenciler memleketlerine dönmüş ve bu sebeple gençlik meclisi üyelerinin aktifliği de azalmıştır. Bu nedenle araştırma anketleri online ortamda gençlik meclisi üyelerine iletilmiştir. Araştırma süreci uzun tutulmuş ve araştırmanın saha çalışması 5 ay kadar sürmüştür.

3.4. Araştırma Sonucu Elde Edilen Bulgular

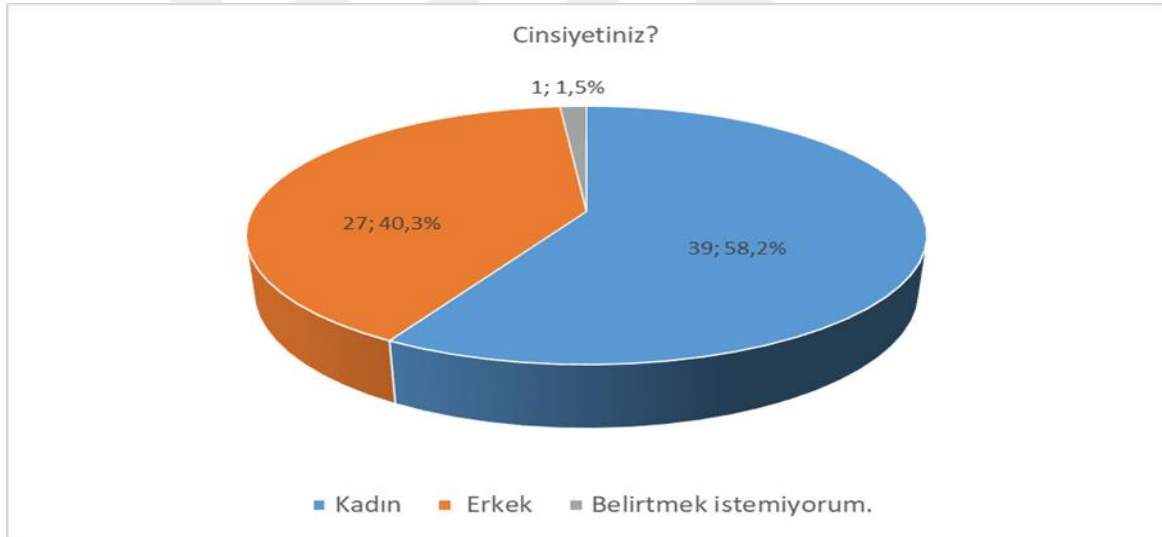
Araştırmanın bu bölümünde; 67 kent konseyi gençlik meclisi üyesinin anketlere verdiği cevaplar üzerinden analizler gerçekleştirilecektir.

Bu bölümdeki tablo ve şekiller yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.4.1. Demografik Bulgular

Cinsiyetiniz?	Kişi Sayısı	Oran(%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kadın	39	58,2	58,2	58,2
Erkek	27	40,3	40,3	92,5
Belirtmek istemiyorum.	1	1,5	1,5	100
Toplam	67	100	100	

Tablo 3.1. Cinsiyetine Göre Kişi Sayısı ve Oranları

Şekil 3.1. Cinsiyet Kişi Sayısı ve Oran Grafiği

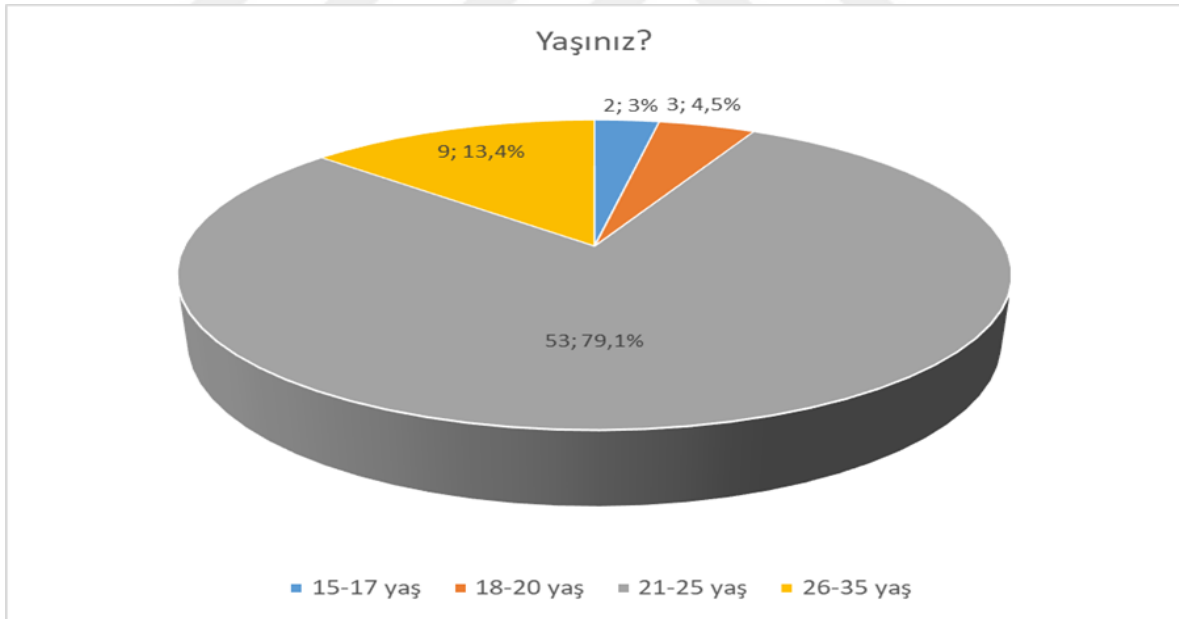
Eskişehir Kent Konseyi Gençlik Meclisi, Odunpazarı Kent Konseyi Gençlik Meclisi ve Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi Gençlik Meclisi üyelerine uygulanan anket sonucunda verilen cevaplara baktığımızda; katılımcıların 39'unun (%58,2) kadın, 27'sinin (%40,3) erkek, cinsiyetini belirtmek istemeyen 1 kişi (%1,5) olduğu saptanmıştır.

Bu veriler çerçevesinde; Eskişehir'de bulunan kent konseyi gençlik meclisi üyelerinde kadın oranının erkek oranından daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum da kent konseylerinin gençlik meclislerine olan ilgi ve katılımın kadınlar tarafından daha çok

önemsendiği söylenebilir. Ancak söz konusu kadın-erkek oranı arasındaki farkın çok fazla olmaması nedeniyle her iki cinsiyetin de Eskişehir’de bulunan kent konseyi gençlik meclislerine ilgili olduğu belirtilebilir.

Yaşınız?	Kişi Sayısı	Oran(%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
15-17 yaş	2	3	3	3,0
18-20 yaş	3	4,5	4,5	7,5
21-25 yaş	53	79,1	79,1	86,6
26-35 yaş	9	13,4	13,4	100
Toplam	67	100	100	

Tablo 3.2. Yaş Gruplarına Göre Kişi Sayısı ve Oranları

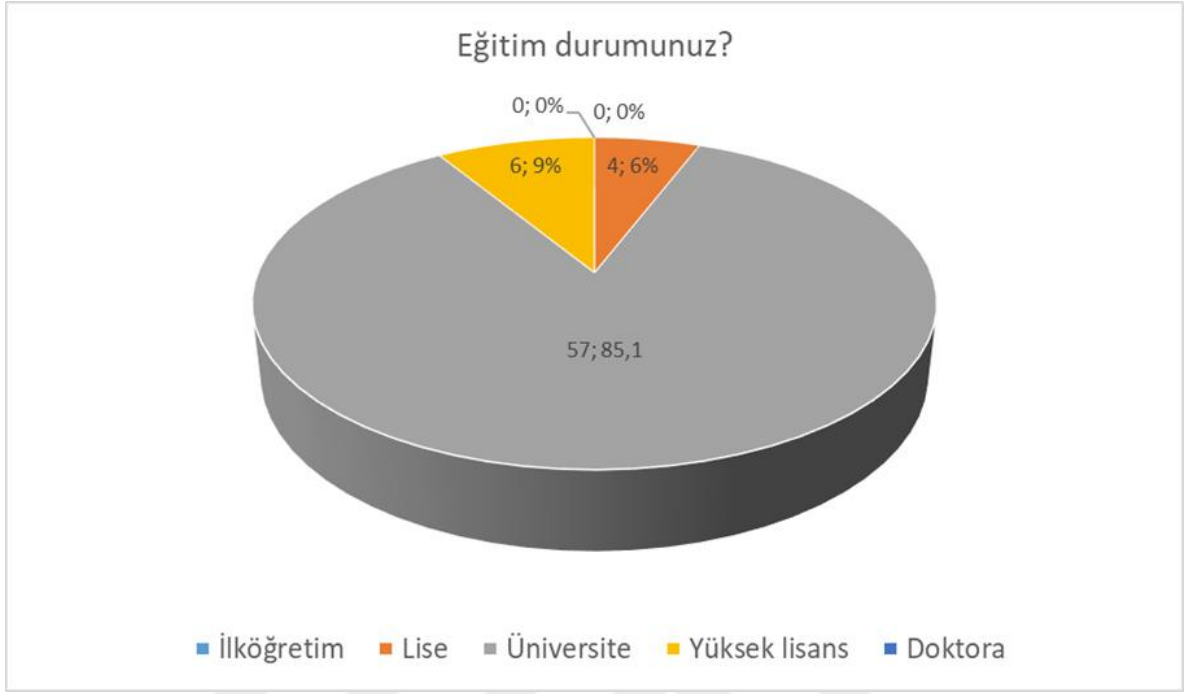
Şekil 3.2. Yaş Grupları Kişi Sayısı ve Oran Grafiği

Anket yanıtları analiz edildiğinde; katılımcıların 53’ünün (%79.1) “21-25” yaş aralığında bulunduğu görülmektedir. Ayrıca, “15 – 17” yaş aralığında 2 katılımcı (% 3.0), “18-20” yaş aralığında 3 katılımcı (%4.5) ve “26-35” yaş aralığında 9 katılımcı (%13.49) bulunmaktadır.

Bu verilerin analizi kapsamında Eskişehir’de kent konseyi gençlik meclisine katılımın 21-25 yaş grubunda daha çok olduğu görülmektedir. Söz konusu yaş grubunun genel olarak üniversite eğitim dönemine denk geldiğini dikkate alırsak bu yaş grubunda olan gençlerde gençlik meclislerine olan ilginin yoğun olduğu görülmektedir. Yaş kategorisi azaldıkça veya arttıkça meclislere olan katılımında azaldığı yorumu yapılabilir.

Eğitim durumunuz?	Kişi Sayısı	Oran(%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlköğretim	0	0	0	0
Lise	4	6	6	6
Üniversite	57	85,1	85,1	91,0
Yüksek lisans	6	9	9	100
Doktora	0	0	0	0
Toplam	67	100	100	

Tablo 3.3. *Eğitim Durumuna Göre Kişi Sayısı ve Oranları*

Şekil 3.3. *Eğitim Durumu Kişi Sayısı ve Oran Grafiği*

Yapılan ankette demografik bulgular kapsamında eğitim durumu bilgisi incelendiğinde; lisede 4 (%6.0), üniversitede 57 (%85.1), yüksek lisansta 6 katılımcının (%9.0) bulunduğu görülmektedir. Anket şıklarında yer alan ilköğretim ve doktora seçeneğini işaretleyen katılımcı bulunmamaktadır. Bu veriler kapsamında analiz yapıldığında; Eskişehir’de bulunan kent konseylerinin gençlik meclislerine katılımın üniversite eğitim seviyesinde yüksek olduğu bariz şekilde ortaya çıkmaktadır. Eskişehir’de 3 farklı üniversitenin bulunması da bu durumda etkilidir.

Eskişehir Kent Konseyi Gençlik Meclisi, Odunpazarı Kent Konseyi Gençlik Meclisi ve Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi Gençlik Meclisi üyelerinin çoğunluğu 21-25 yaş grubu aralığında ve üniversite seviyesinde eğitim gören kişiler tarafından oluşmaktadır. Katılımcıların cevaplarından yola çıkılarak; kent konseyi gençlik meclisine katılımın eğitim seviyesi ve yaş grubu düştükçe azaldığı görülmektedir.

3.4.2. Diğer Bulgular

Bu bölümde katılımcıların kentli hakları hakkında algı ve bilgi düzeyleri analiz edilecektir. Ayrıca kent konseylerinin ve gençlik meclislerinin kentli hakları üzerindeki etkisi de yorumlanacaktır.

Daha önce kentli hakları konusunda bilgilendirildiniz mi?	Kişi Sayısı	Oran(%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	27	40,3	40,3	40,3
Hayır	28	41,8	41,8	82,1
Kısmen	12	17,9	17,9	100
Toplam	67	100	100	

Tablo 3.4. Kentli Hakları Hakkında Bilgilendirilme Kişi Sayısı ve Oranları

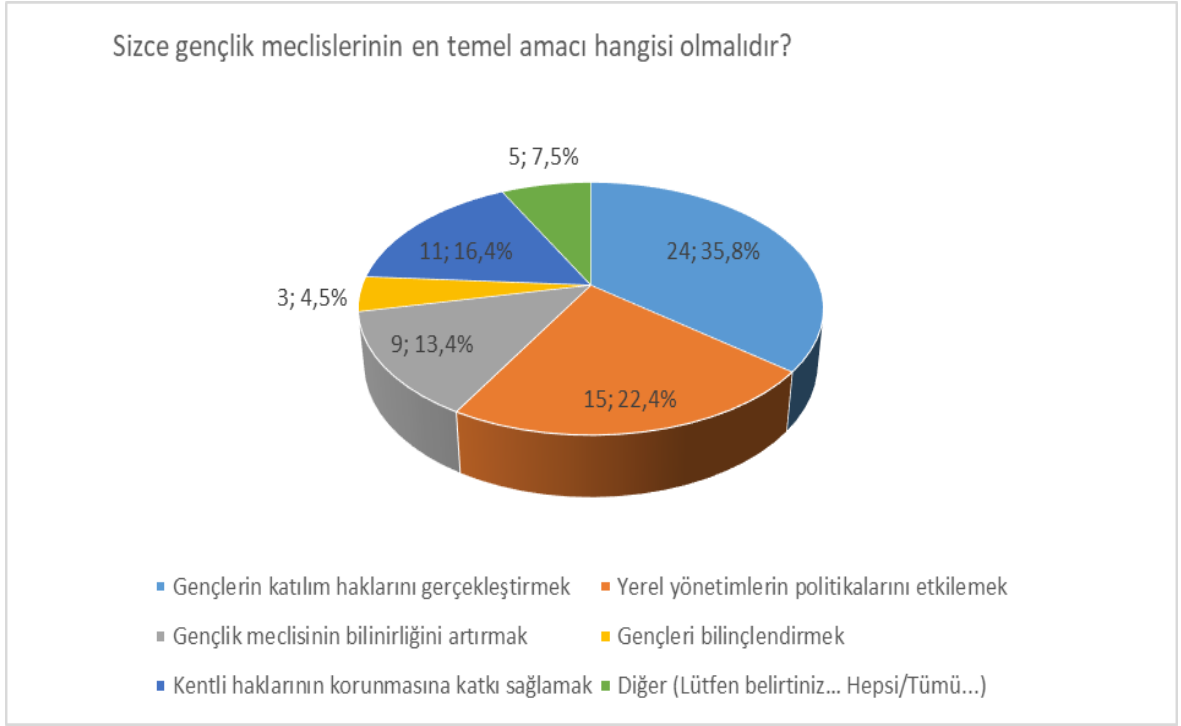
Şekil 3.4. Kentli Hakları Hakkında Bilgilendirilme Kişi ve Oran Grafiği

Bu araştırma, bir anlamda yerel düzeyde kentli haklarına katkı sunduğu ve kentli haklarını koruduğu düşünülen kent konseyleri bünyesindeki gençlik meclislerinde aktif olan üyelerin kentli hakları konusunda bilgi ve farkındalık açısından seviyesini ve kent konseylerinin de bu yönde kuruluş amaçlarını gerçekleştirip gerçekleştirmediğini anlamayı amaçlamaktadır.

“Daha önce kentli hakları konusunda bilgilendirildiniz mi?” sorusuna 27 katılımcı (%40,3) “Evet”, 28 katılımcı “Hayır” ve 12 katılımcı da (%17,9) “Kısmen” yanıtını vermiştir. Kentli hakları konusunda bilgilendirildiğini söyleyen ve bilgilendirilmediğini söyleyen katılımcı sayısı neredeyse eşittir. Bu durumda kent konseylerinin üyelerine kentli hakları konusunda gerekli bilgileri iletemediği söylenebilir. Kent konseyleri bütün katılımcılarına “kent konseyleri ve kentli hakları” hakkında bilgilendirmeler yaparak bu sorunu çözebilir. Hem çalışmalarının daha verimli olmasını hem de katılımcılarının kent konseylerine daha çok ilgi göstermesini sağlayabilir.

Sizce Gençlik Meclisinin en temel amacı hangisi olmalıdır?	Kişi Sayısı	Oran(%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Gençlerin katılım haklarını gerçekleştirmek	24	35,8	35,8	35,8
Yerel yönetimlerin politikalarını etkilemek	15	22,4	22,4	58,2
Gençlik meclisinin bilinirliğini artırmak	9	13,4	13,4	71,6
Gençleri bilinçlendirmek	3	4,5	4,5	76,1
Kentli haklarının korunmasına katkı sağlamak	11	16,4	16,4	92,5
Diğer (Lütfen belirtiniz... Hepsi/Tümü...)	5	7,5	7,5	100
Toplam	67	100	100	

Tablo 3.5. Gençlik Meclisi Temel Amaç Kişi Sayısı ve Oranları

Şekil 3.5. Gençlik Meclisi Temel Amaç Kişi Sayısı ve Oran Grafiği

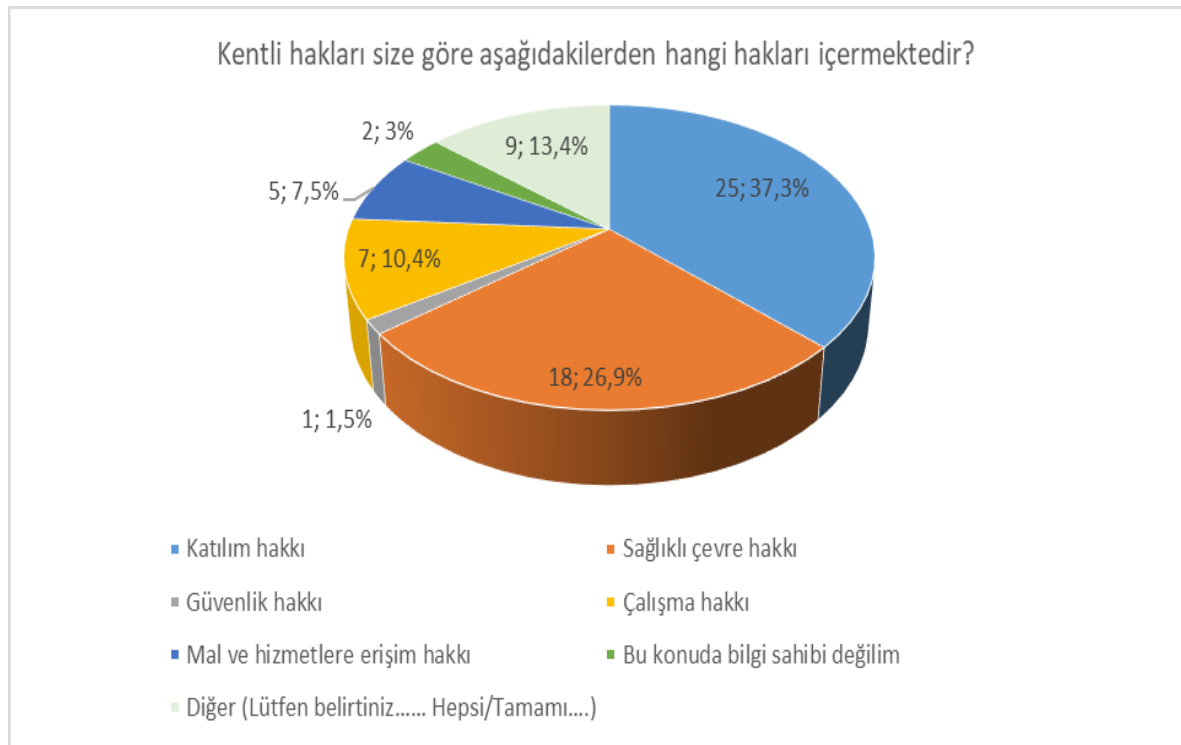
“Sizce gençlik meclislerinin temel amacı hangisi olmalıdır?” sorusuna 24 katılımcı (%35,8) “Gençlerin katılım hakkını gerçekleştirmek”, 15 katılımcı (%22,4) “Yerel yönetimlerin politikalarını etkilemek”, 9 katılımcı (%13,4) “Gençlik meclisinin bilinirliğini artırmak”, 3 katılımcı (%4,5) “Gençleri bilinçlendirmek”, 11 katılımcı (%16,4) “Kentli haklarının korunmasına katkı sağlamak”, 5 katılımcı ise (%7,5) “Diğer (Hepsi-Tümü)” yanıtını vermiştir.

Katılımcılar en fazla gençlerin katılım hakkının gerçekleştirilmesine önem vermektedir ve gençlik meclislerinin temel amacını bu olarak görmektedir. Birçoğu da yerel yönetimlerin politikalarını etkilemeyi temel amaç olarak görmektedir. Diğer bir bakış açısıyla, gençler yine katılımın önemini vurgulamaktadır.

Önemli bir sayıda katılımcı da, kentli haklarının korunmasını sağlamayı gençlik meclisinin temel amacı olarak görmektedir. Kentli haklarının korunmasını sağlamak özellikle katılım hakkını da içerisinde bulundurmaktadır. Katılımcılar kentli haklarının neler olduğunu ve kapsayıcılığını bilmemektedir.

Kentli Hakları size göre aşağıdakilerden hangi hakları içermektedir?	Kişi Sayısı	Oran(%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Katılım hakkı	25	37,3	37,3	37,3
Sağlıklı çevre hakkı	18	26,9	26,9	64,2
Güvenlik hakkı	1	1,5	1,5	65,7
Çalışma hakkı	7	10,4	10,4	76,1
Mal ve hizmetlere erişim hakkı	5	7,5	7,5	83,6
Bu konuda bilgi sahibi değilim	2	3	3	86,6
Diğer (Lütfen belirtiniz..... Hepsi/Tamamı....)	9	13,4	13,4	100
Toplam	67	100	100	

Tablo 3.6. Kentli Haklarının İçeriği Kişi Sayısı ve Oranları

Şekil 3.6. Kentli Hakları İçeriği Kişi Sayısı ve Oran Grafiği

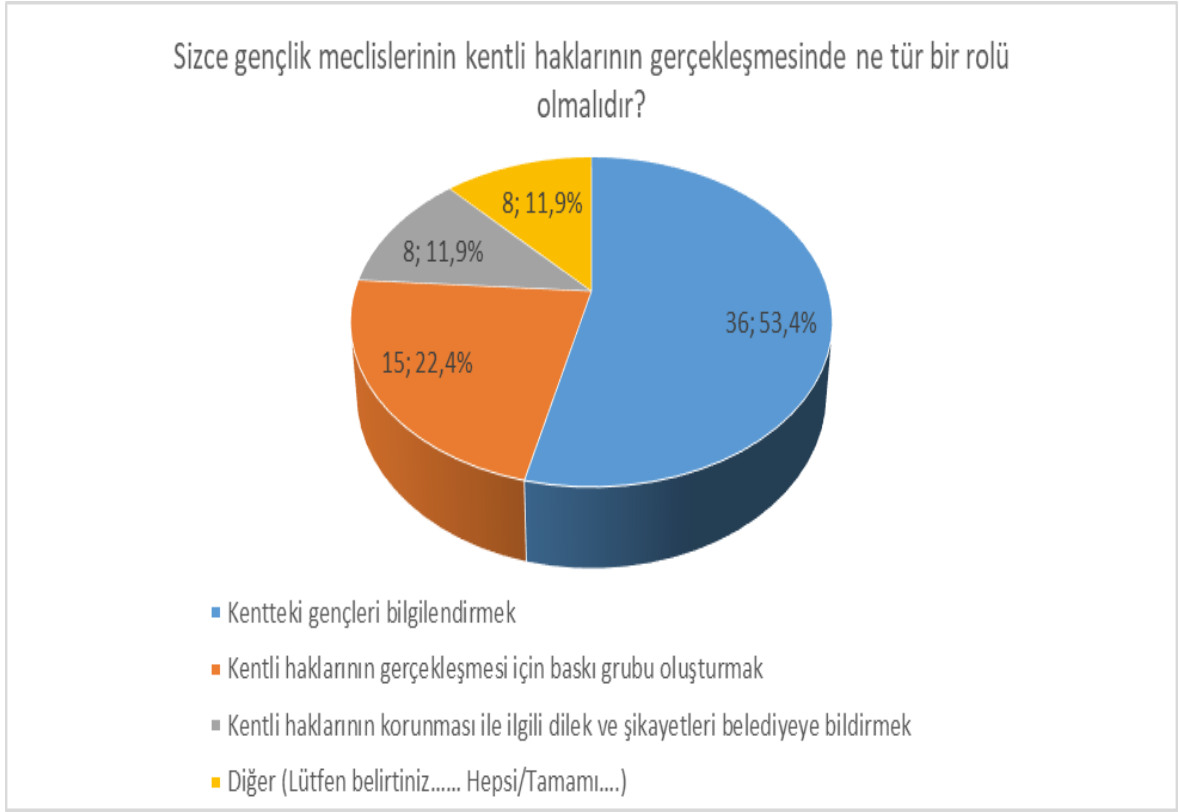
“Kentli hakları size göre aşağıdakilerden hangi hakları içermektedir?” sorusuna 25 katılımcı (%37,3) “Katılım hakkı”, 18 katılımcı (%26,9) “Sağlıklı çevre hakkı”, 1 katılımcı (%1,5) “Güvenlik hakkı”, 7 katılımcı (%10,4) “Çalışma hakkı”, 5 katılımcı (%7,5) “Mal ve hizmetlere erişim hakkı”, 2 katılımcı (%3) “Bu konuda bilgi sahibi değilim” ve 9 katılımcı da (%13,4) “Diğer (Hepsi/Tamamı)” cevabını vermiştir.

Katılımcıların kentli haklarından olan katılım hakkına önem verdiği açıktır. Ayrıca katılımcıların ikinci sırada sağlıklı bir çevre ihtiyacını da benimsedikleri görülmektedir.

Katılımcıların kentli hakları hakkında bilgilerinin olmadığı burada da görülmektedir. Sadece 9 katılımcı verilen tüm ifadelerin kentli haklarının içeriğinden olduğunun farkındadır. Sıralanan tüm haklar (katılım hakkı, sağlıklı çevre hakkı, güvenlik hakkı, çalışma hakkı, mal ve hizmetlere erişim hakkı) kentli haklarının bir parçasıdır.

Sizce gençlik meclislerinin kentli haklarının gerçekleşmesinde ne tür bir rolü olmalıdır?	Kişi Sayısı	Oran(%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kentteki gençleri bilgilendirmek	36	53,7	53,7	53,7
Kentli haklarının gerçekleşmesi için baskı grubu oluşturmak	15	22,4	22,4	76,1
Kentli haklarının korunması ile ilgili dilek ve şikâyetleri belediyeye bildirmek	8	11,9	11,9	88,1
Diğer (Lütfen belirtiniz..... Hepsi/Tamamı....)	8	11,9	11,9	100
Toplam	67	100	100	

Tablo 3.7. Gençlik Meclislerinin Rolü Kişi Sayısı ve Oranları

Şekil 3.7. Gençlik Meclislerinin Rolü Kişi Sayısı ve Oran Grafiği

“Sizce gençlik meclislerinin kentli haklarının gerçekleşmesinde ne tür bir rolü olmalıdır?” sorusuna 36 katılımcı (%53,3) “Kentteki gençleri bilgilendirmek”, 15 katılımcı (%22,4) “Kentli haklarının gerçekleşmesi için baskı grubu oluşturmak”, 8 katılımcı (%11,9) “Kentli haklarının korunması ile ilgili dilek ve şikâyetleri belediyeye bildirmek”, 8 katılımcı ise (%11,9) “Diğer (Hepsi/ Tamamı) yanıtını vermiştir.

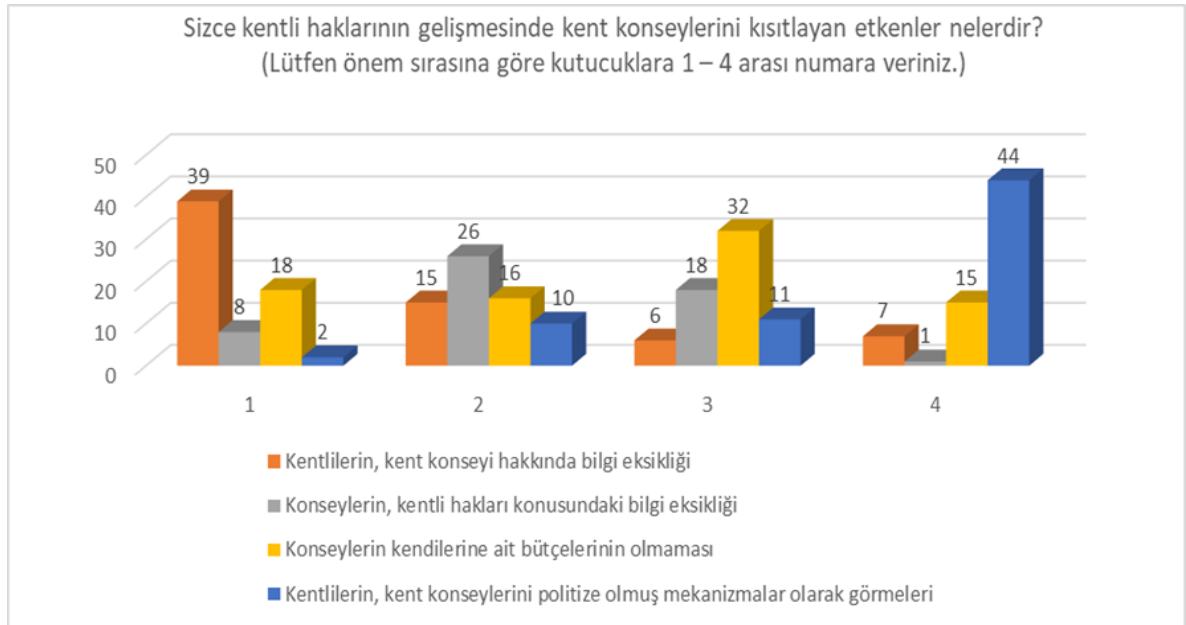
Katılımcıların yarısından fazlası, kentteki gençlerin kentli hakları konusunda bilgilendirilmesini gençlik meclisi için en önemli rol olarak görmektedir. Bu durumda gençlik meclisleri faaliyetlerini kentli haklarının duyurulması ve kentli hakları konusunda gençlerde farkındalık oluşturmak adına geliştirmelidir.

İkinci olarak en çok işaretlenen “Kentli haklarının gerçekleşmesi için baskı grubu oluşturmak” ifadesi olmuştur. Bu durumda meclis üyeleri, yerel yöneticilerin politikalarını etkilemek istemektedir. Baskı grupları oluşturarak, kentli haklarının gereklerini yerel yönetimlere bildireceklerdir.

Eşit sayıda katılımcı “Kentli haklarının korunması ile ilgili dilek ve şikâyetleri belediyeye bildirmek” ve “Diğer (Hepsi/ Tamamı)” yanıtını vermiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar yine “katılım hakkı” perspektifinde değerlendirilebilir. Bazı katılımcılar da, sıralanan tüm ifadeleri “gençlik meclislerinin kentli haklarını gerçekleştirmek için üstleneceği roller” olarak belirtmektedir.

Sizce kentli haklarının gelişmesinde kent konseylerini kısıtlayan etkenler nelerdir? (Lütfen önem sırasına göre kutucuklara 1 – 4 arası numara veriniz.)	1. etken seçenler	2. etken seçenler	3. etken seçenler	4. etken seçenler
Kentlilerin, kent konseyi hakkında bilgi eksikliği	39	15	6	7
Konseylerin, kentli hakları konusundaki bilgi eksikliği	8	26	18	1
Konseylerin kendilerine ait bütçelerinin olmaması	18	16	32	15
Kentlilerin, kent konseylerini politize olmuş mekanizmalar olarak görmeleri	2	10	11	44

Tablo 3.8. Kent Konseylerini Kısıtlayan Faktörler Kişi Sayısı ve Oranları

Şekil 3.8. Kentli Konseylerini Kısıtlayan Faktörler Kişi Sayısı ve Oran Grafiği

“Sizce kentli haklarının gelişmesinde kent konseylerini kısıtlayan etkenler nelerdir?” sıralama sorusunu analiz ederken öncelikler üzerinden değerlendirme yapılacaktır.

67 katılımcının yanıtları değerlendirildiğinde; “Kentlilerin, kent konseyi hakkında bilgi eksikliği” cevabını ilk sıraya koyan 39 katılımcı olduğu, başka bir ifadeyle katılımcıların yarısından fazlasının bu cevabı 1. etken olarak değerlendirdikleri söylenebilir.

Kent konseyleri, kentlilere ulaşmak ve bilinirliklerini artırmak için daha fazla çalışmak zorundadır. Sosyal medya platformlarının daha etkin kullanılması bu açıdan önemlidir. Örneğin, Odunpazarı Kent Konseyi ve Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi’nin kendilerine ait bir web sayfasının bulunmaması önemli bir eksikliklerdir.

2. etken olarak “Konseylerin, kentli hakları konusundaki bilgi eksikliği” cevabı verilmiştir. 26 katılımcı bu cevabı vermiştir. Kent konseyleri kendi bünyesinde bulunan meclisleri ve çalışma gruplarını kentli hakları konusunda bilgilendirmelidir. Kent konseyleri, kentli haklarının korunması ve geliştirilmesi konusunda görevlidir. Bundan dolayı, konseylerin kendilerini kentli hakları konusunda tam donanımlı hale getirmesi bir gerekliliktir.

3. etken olarak “Konseylerin kendilerine ait bütçelerinin olmaması” cevabı verilmiştir. 32 katılımcı bu cevabı vermiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde kent konseylerinin yapısı ve çalışmaları konusunda bilgi verilmiştir. Kent konseyleri, mali açıdan belediyelere bağlı olarak çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu durum da, kent konseylerinin bağımsızlığını etkiler niteliktedir.

4. etken olarak “Kentlilerin, kent konseylerini politize olmuş mekanizmalar olarak görmeleri” cevabı verilmiştir. 44 katılımcı bu ifadeyi son neden olarak görmektedir. Diğer bir deyişle, katılımcıların çoğu kent konseylerini politize olmuş mekanizmalar olarak görmemektedir. Kent konseyleri, bazı konularda (mali açıdan bağımlılık gibi) belediyelerle birlikte düşünüldüğü için bu konu tartışmalıdır. Ancak anlaşılmaktadır ki, kent konseylerinin gençlik meclislerine üye olan bireyler, kent konseylerinin yapısını birebir deneyimledikleri için konseyleri politize olmuş yapılar olarak görmemektedir.

Gençlik meclisi olarak kentli haklarına yönelik çalışmalarınız var mı? Bu çalışmalarınızın yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?	Kişi Sayısı	Oran(%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet (Lütfen çalışmalarınıza örnek veriniz)	20	20	20	29,9
Hayır	47	47	47	100
Toplam	67	100	100	

Şekil 3.9. Kentli Haklarına Yönelik Çalışmalar Kişi Sayısı ve Oranları

Şekil 3.9. Kentli Haklarına Yönelik Çalışmalar Kişi Sayısı ve Oran Grafiği

Katılımcılara yöneltilen “Gençlik meclisi olarak kentli haklarına yönelik çalışmalarınız var mı? Bu çalışmalarınızın yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna “Evet” cevabını veren 20 kişi (%20.9) “Hayır” cevabını veren 47 kişi (%70.1) bulunmaktadır.

Eskişehir’de bulunan kent konseyi gençlik meclisleri üyelerinin %70.1’inin hayır cevabını verdiği düşünüldüğünde; gençlik meclislerinde kent haklarına yönelik yeterli bir çalışma olmadığı söylenebilir. Bu bilgiler ışığında Eskişehir’de bulunan kent konseylerinin gençlik meclisi üyelerinin kentli haklarına yönelik çalışmalarının artırılması gerekliliği

ortaya çıkmaktadır, bu konuda kent konseyleri çalışmalarını farklı sivil toplum örgütleriyle birlikte geliştirebilir.

“Gençlik meclislerinin kentli hakları algısı nedir?” araştırma sorusu bağlamında da, gençlik meclisi üyelerinin kentli hakları konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları ve kentli haklarını sınıflandıramadıkları yorumu yapılabilir.

Sizce gençler kentli haklarını nasıl koruyacaklarını biliyor mu?	Kişi Sayısı	Oran(%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	7	10,4	10,4	10,4
Hayır	51	76,1	76,1	86,6
Bu konuda bilgi sahibi değilim	9	13,4	13,4	100
Toplam	67	100	100	

Tablo 3.10. Kentli Haklarının Korunması Kişi Sayısı ve Oranları

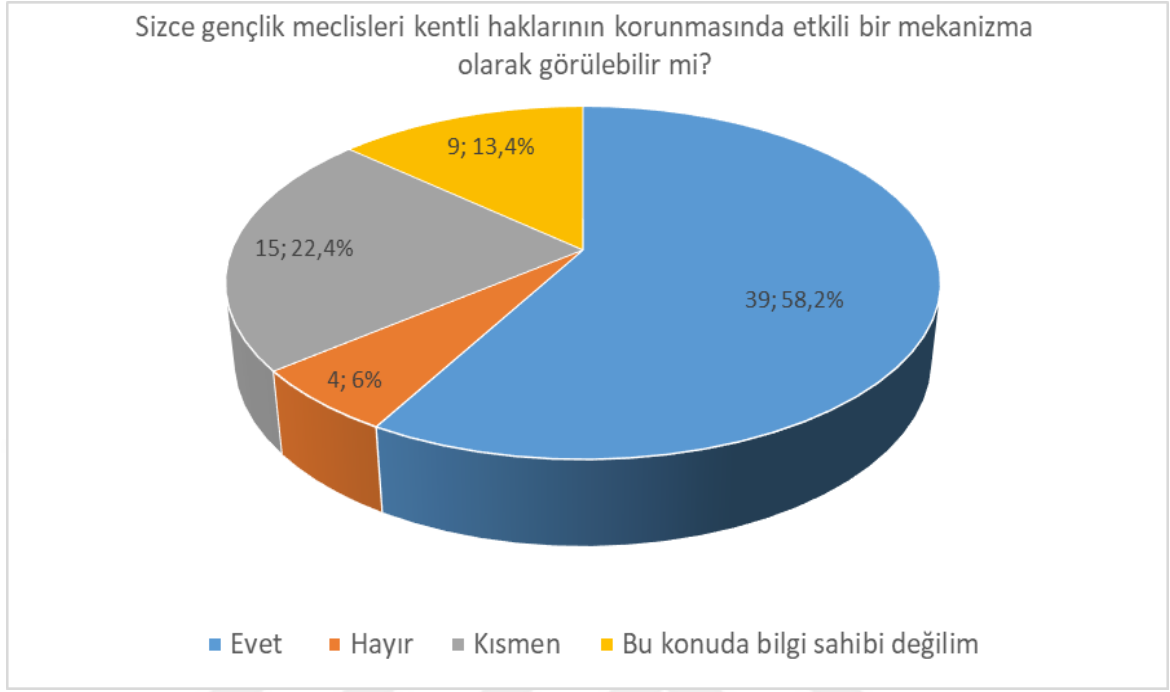
Şekil 3.10. Kentli Haklarının Korunması Kişi Sayısı ve Oran Grafiği

“Sizce gençler kentli haklarını nasıl koruyacaklarını biliyorlar mı?” sorusuna katılımcılardan “Evet” diyen 7 (%10.4), “Hayır” diyen 51 (%76.1), “Kısmen” diyen 9 kişi (%13.4) bulunmaktadır.

Katılımcıların %76.1 oranında “Hayır” cevabını vermesi, kentli haklarının nasıl korunacağını bilmediklerini göstermektedir. Kentli hakları nelerdir, nasıl korunur gibi detaylı bir bilgilendirme yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu konuda gençlik meclisi üyelerine meclise katılmalarından itibaren bir konferans şeklinde bilgilendirme yapılabilir. Ayrıca bu durumda, meclis üyelerinin kent konseylerinin önemli işlevi olan kentli haklarını koruma görevini de bilmedikleri açıktır.

Sizce gençlik meclisleri kentli haklarının korunmasında etkili bir mekanizma olarak görülebilir mi?	Kişi Sayısı	Oran(%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	39	58,2	58,2	58,2
Hayır	4	6	6	64,2
Kısmen	15	22,4	22,4	86,6
Bu konuda bilgi sahibi değilim	9	13,4	13,4	100
Toplam	67	100	100	

Tablo 3.11. Gençlik Meclislerinin Kentli Haklarına Etkisi Kişi Sayısı ve Oranları

Şekil 3.11. *Gençlik Meclislerinin Kentli Haklarına Etkisi Kişi Sayısı ve Oran Grafiği*

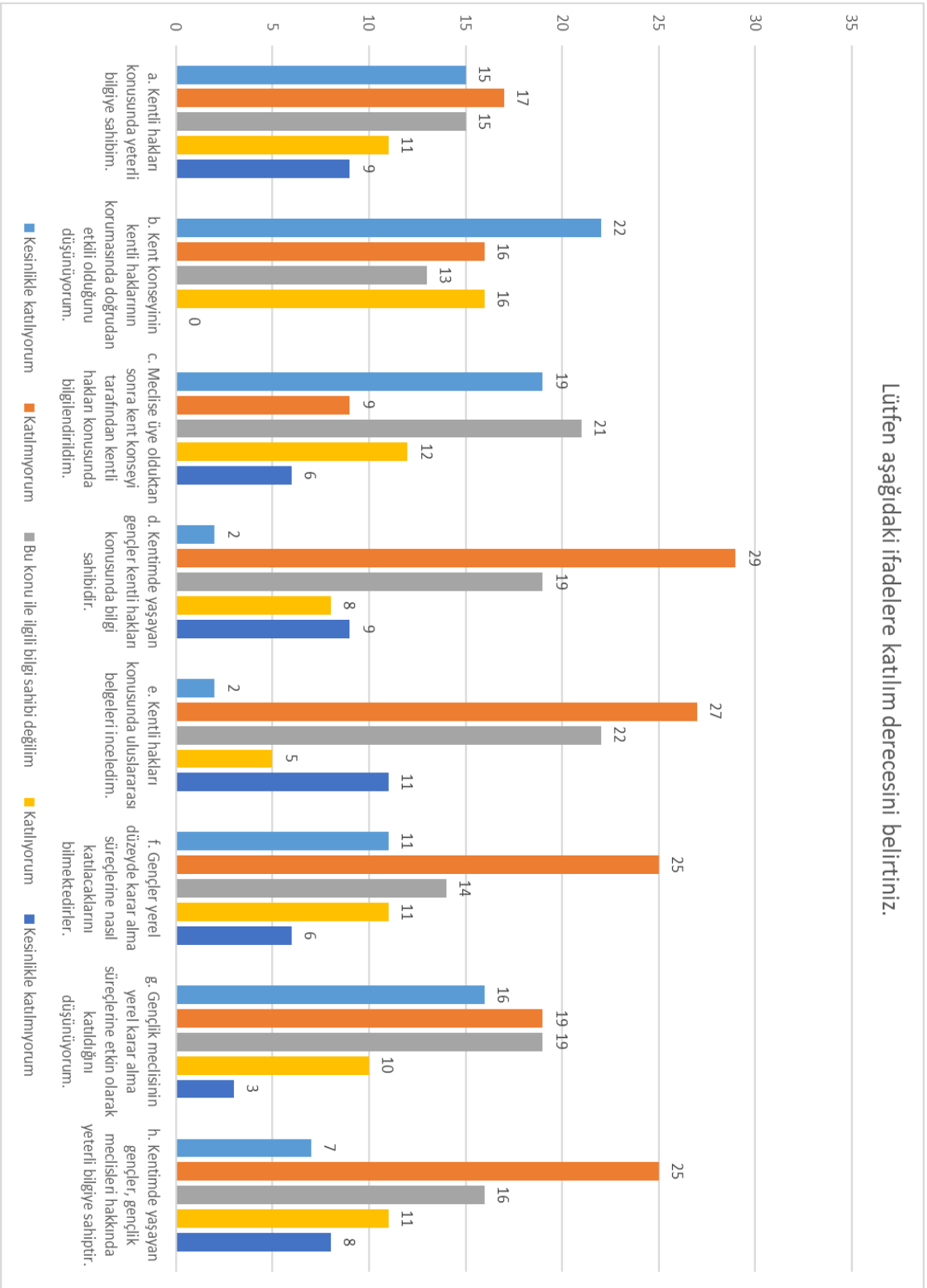
“Sizce gençlik meclisleri kentli haklarının korunmasında etkili bir mekanizma olarak görülebilir mi?” sorusuna verilen cevaplara bakıldığında “Evet” yanıtını veren 39 (%58,2), “Hayır” yanıtını işaretleyen 4 (%6), “Kısmen” cevabını veren 15 (%22,4), “Bu konuda bilgi sahibi değilim” cevabını işaretleyen ise 9 (%13,4) katılımcı bulunmaktadır.

Bu sonuçlara bakılarak Eskişehir’de bulunan kent konseylerinin gençlik meclisi üyelerinin kentli haklarının korunmasında kendilerinin etkili olduklarını düşündükleri söylenebilir. Kent konseylerinin gençlik meclisi üyelerine etkin bir şekilde destek vererek bu mekanizmayı oluşturmada yardımcı olması gerekmektedir.

Lütfen aşağıdaki ifadelere katılım derecesini belirtiniz.	Kesinlikle katılıyorum	Katılmıyorum	Bu konu ile ilgili bilgi sahibi değilim	Katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
a. Kentli hakları konusunda yeterli bilgiye sahibim.	15	17	15	11	9
b. Kent konseyinin kentli haklarının korumasında doğrudan etkili olduğunu düşünüyorum.	22	16	13	16	0
c. Meclise üye olduktan sonra kent konseyi tarafından kentli hakları konusunda bilgilendirildim.	19	9	21	12	6
d. Kentimde yaşayan gençler kentli hakları konusunda bilgi sahibidir.	2	29	19	8	9
e. Kentli hakları konusunda uluslararası belgeleri inceledim.	2	27	22	5	11
f. Gençler yerel düzeyde karar alma süreçlerine nasıl katılacaklarını bilmektedirler.	11	25	14	11	6
g. Gençlik meclisinin yerel karar alma süreçlerine etkin olarak katıldığını düşünüyorum.	16	19	19	10	3
h. Kentimde yaşayan gençler, gençlik meclisleri hakkında yeterli bilgiye sahiptir.	7	25	16	11	8

Tablo 3.12. Likert Ölçek Katılım Düzeyleri Kişi Sayısı

Lütfen aşağıdaki ifadelere katılım derecesini belirtiniz.

Şekil 3.12. Likert Ölçek Katılım Düzeyleri Kişi Sayısı Grafiği

5’li Likert ölçek tipi (“Kesinlikle katılıyorum”, “Katılmıyorum”, “Bu konu ile ilgili bilgi sahibi değilim”, “Katılıyorum”, “Kesinlikle katılmıyorum”) içeren soruda “a. Kentli hakları konusunda yeterli bilgiye sahibim.” ifadesine 15 katılımcı “Kesinlikle katılıyorum” ifadesini işaretlemiştir. Fakat buna karşılık 17 katılımcı “Katılmıyorum” ve 15 katılımcı da “Bu konu ile ilgili bilgi sahibi değilim” ifadesini işaretlemiştir. Bu konuda katılımcıların farklı görüşlerde olduğunu söylemek mümkündür. Birçok katılımcı kentli hakları hakkında bilgi sahibi olduğunu belirtirken daha fazla katılımcı katılmadığını ve bilgi sahibi olmadığını belirtmektedir.

Kent konseylerinin ve gençlik meclislerinin katılımcılarını aynı oranda bilgilendirmesi gerekmektedir. Kentli hakları temalı etkinlikler, toplantılar düzenlenebilir. Kentli hakları hakkında bilgisinin yeterli olduğunu belirten katılımcılar, diğer katılımcılarla bir araya gelerek bilgi alışverişi sağlayabilirler. Böylece interaktif bir şekilde katılımı sağlayarak kentli haklarının bilinirliği artırılabilir.

“b. Kent konseyinin kentli haklarının korumasında doğrudan etkili olduğunu düşünüyorum.” şeklindeki ifadeye 22 katılımcı “Kesinlikle katılıyorum”, 16 katılımcı “Katılıyorum”, 16 katılımcı “Katılmıyorum”, 13 katılımcı ise “Bu konu ile ilgili bilgi sahibi değilim” cevaplarını işaretlemiştir.

Bu durumda kent konseylerinin kentli haklarının korunmasında doğrudan etkili olduğunu düşünen katılımcıların sayısı daha fazladır. Kent Konseyleri Yönetmeliği (2006)’nde belirtilen amaçlardan biri de “Kentli haklarının ve hukukunun korunması” olarak karşımıza çıkmaktadır. Kent konseyi ve kentli hakları hakkında yeterince bilgisi olmayan katılımcıların kent konseylerinin görevleri ve amaçları doğrultusunda da bilgilendirilmesi şarttır.

“c. Meclise üye olduktan sonra kent konseyi tarafından kentli hakları konusunda bilgilendirildim.” ifadesine 19 katılımcı “Kesinlikle katılıyorum”, 9 katılımcı “Katılmıyorum”, 21 katılımcı “Bu konu ile ilgili bilgi sahibi değilim”, 12 katılımcı “Katılıyorum”, 6 katılımcı “Kesinlikle katılmıyorum” yanıtını vermiştir. Meclis üyesi olduktan sonra bilgilendirildiğini ve tam tersi bilgilendirilmediğini belirten birey sayısı

birbirine yakındır. Bu durumda kent konseylerinin katılımcılarını yakından takip etmesi ve üyelerini bilgilendirmesi gerektiği söylenebilir.

“d. Kentimde yaşayan gençler kentli hakları konusunda bilgi sahibidir.” ifadesine 2 katılımcı “Kesinlikle katılıyorum”, 29 katılımcı “Katılmıyorum”, 19 katılımcı “Bu konu ile ilgili bilgi sahibi değilim”, 8 katılımcı “Katılıyorum”, 9 katılımcı “Kesinlikle katılmıyorum” yanıtını vermiştir. Verilen cevaplara bakıldığında, meclis üyeleri kentteki gençlerin kentli hakları konusunda bilgi sahibi olmadıklarını düşünmektedir. Bu durumda kentli hakları konusundaki bilgilendirmelerin daha geniş kitlelere yayılması gerekmektedir. Kentteki gençleri kentli hakları yönünden bilinçlendirmek, kentteki sorunların çözülmesini kolaylaştıracaktır. Ayrıca günümüz gençlerini eğitmek, gelecek nesillerin farkındalık seviyesini artıracaktır.

“e. Kentli hakları konusunda uluslararası belgeleri inceledim.” ifadesine 2 katılımcı “Kesinlikle katılıyorum”, 27 katılımcı “Katılmıyorum”, 22 katılımcı “Bu konu ile ilgili bilgi sahibi değilim”, 5 katılımcı “Katılıyorum”, 11 katılımcı “Kesinlikle katılmıyorum” yanıtını vermiştir. Katılımcıların çoğu kentli hakları temalı uluslararası belgelere hakim değildir. Bu durumda kent konseyleri kentli hakları hakkındaki uluslararası metinleri ve en önemlisi olarak Avrupa Kentsel Şartı metnini paylaşabilir. Metnin temel hedeflerini ortaya koyarak konferanslar düzenleyebilir veya metni web sayfalarında, sosyal platformlarında paylaşabilir.

“f. Gençler yerel düzeyde karar alma süreçlerine nasıl katılacaklarını bilmektedirler.” ifadesine 11 katılımcı “Kesinlikle katılıyorum”, 25 katılımcı “Katılmıyorum”, 14 katılımcı “Bu konu ile ilgili bilgi sahibi değilim”, 11 katılımcı “Katılıyorum”, 6 katılımcı “Kesinlikle katılmıyorum” yanıtını vermiştir. Gençlerin yerel düzeyde karar alma süreçlerine nasıl katılacaklarını bilmediği düşünülmektedir. Bu durumda meclis üyesi gençler de kendi çevrelerine kent konseyi hakkında gerekli bilgilendirmeleri yaparak bu sorunu çözebilir. Ayrıca kent konseyleri, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yaparak “katılım hakkı” temalı eğitimler düzenlenebilir.

Ayrıca bu konu hakkında bilgi sahibi olmayan da birçok katılımcı vardır. Katılımcıların hem gençlik meclisi bünyesinde bulunup hem de çalışmalarını tam olarak

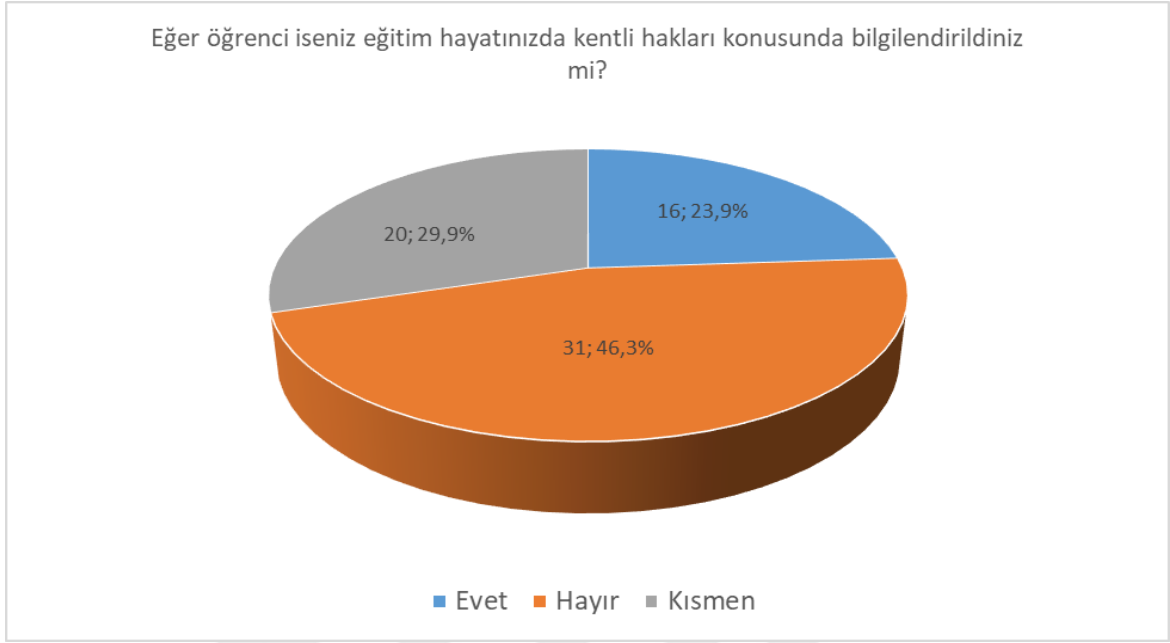
bilmemeleri büyük bir eksikliklerdir. Kent konseyi bünyesindeki gençlik meclislerinin çalışmalarını farklı yollarla (sosyal medya, yüz yüze etkinlikler, billboard vb.) duyurmalıdır.

“g. Gençlik meclisinin yerel karar alma süreçlerine etkin olarak katıldığını düşünüyorum.” ifadesine 16 katılımcı “Kesinlikle katılıyorum”, 19 katılımcı “Katılmıyorum”, 19 katılımcı “Bu konu ile ilgili bilgi sahibi değilim”, 10 katılımcı “Katılıyorum”, 3 katılımcı “Kesinlikle katılmıyorum” yanıtını vermiştir. Birçok katılımcı kent konseylerinin gençlik meclislerine üye olmalarına rağmen gençlik meclislerinin yerel karar alma süreçlerine etkin olarak katılmadığını düşünmektedir. Bu durumda kent konseylerinin ve gençlik meclislerinin kuruluş amaçlarını yeterince yerine getirmediği söylenebilir. Kent konseylerinin yerel karar alıcılarla bir araya gelerek daha fazla etkin şekilde politika üretmesi gerekmektedir.

“h. Kentimde yaşayan gençler, gençlik meclisleri hakkında yeterli bilgiye sahiptir.” ifadesine 7 katılımcı “Kesinlikle katılıyorum”, 25 katılımcı “Katılmıyorum”, 16 katılımcı “Bu konu ile ilgili bilgi sahibi değilim”, 11 katılımcı “Katılıyorum”, 8 katılımcı “Kesinlikle katılmıyorum” yanıtını vermiştir. Katılımcı gençler kentte bulunan diğer gençlerin kent konseylerine bağlı çalışmalar yapan gençlik meclisleri hakkında bilgi sahibi olmadıklarını düşünmektedir. Kent konseylerinin ve meclislerin aktif çalışmalarını sağlamak için katılımcılar ve bilinirlik oldukça önemli etkenlerdir.

Eğer öğrenci iseniz eğitim hayatınızda kentli hakları konusunda bilgilendirildiniz mi?	Kişi Sayısı	Oran(%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	16	23,9	23,9	23,9
Hayır	31	46,3	46,3	70,1
Kısmen	20	29,9	29,9	100
Toplam	67	100	100	

Tablo 3.13. Eğitim Hayatında Kentli Hakları Kişi Sayısı ve Oranları

Şekil 3.13. *Eğitim Hayatında Kentli Hakları Kişi Sayısı ve Oran Grafiği*

“Eğer öğrenci iseniz eğitim hayatınızda kentli hakları konusunda bilgilendirildiniz mi?” sorusuna “Evet” cevabını veren 16 (%23.9), “Hayır” cevabını veren 31 (%46.3), “Kısmen” cevabını veren 20 (%29.9) katılımcı bulunmaktadır.

Meclis üyelerinden sadece %23,9 oranında evet yanıtı alınması öğrencilerinin kentli hakları konusunda bilgilendirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Bu konuda çeşitli eğitim seviyelerindeki öğretim kurumlarına kent konseyleri tarafından kentli hakları konusunda gerek müfredata yönelik gerekse belirli zaman dilimlerinde konferans verilmesi şeklinde bilgilendirilme yapılması uygun olacaktır.

SONUÇ

Dünyada başlayan hızlı kentleşme ve yerelleşme süreçleri insan hakları ve demokrasi anlayışının güçlenmesini sağlamıştır. Kent, kentli haklarının anlaşıldığı, uygulandığı ve yaşandığı bir yer olarak insan hakları kavramıyla bağdaşmaktadır. Çünkü kentler, kentli hakları da dâhil olmak üzere insan haklarının en iyi anlaşıldığı ve uygulandığı yerlerdir. Kentli haklarını açık ve net bir şekilde tanımlamak mümkün olmasa da, kısaca kentli hakları insan haklarının kentteki boyutu olarak düşünülmektedir. Kentli hakları insanın insan olmasından ve insan onurundan kaynaklanan temel insan haklarındandır.

Başka bir ifadeyle, kentli hakları soyut insan haklarını daha somut hale getirmektedir. Çünkü insan haklarının kentsel niteliklerini ortaya koymaktadır. Kentliler uluslararası nitelikteki soyut insan haklarını, somut olarak kentlerde kullanılabilmektedir.

Kentlerde insan haklarının gerçekleşmesi; yerel hizmetlerin kalite ve etkinliğinin artmasını, kentliler için ekonomik, sosyal ve kültürel fırsatların yaratılmasını, katılımcılığın aktif olmasını sağlamaktadır.

Kentli hakları kavramını ortaya atan düşünür Lefebvre'dir. Lefebvre kentli haklarını, önemli ve üstün bir hak olarak açıklamaktadır. Kentli hakları doğal veya sözleşmesel haklardan değildir. Kentte yaşayan tüm insanlar, kentte sunulan ve sunulması gereken olanaklardan yararlanabilmelidir. Ayrıca, kentliler kentte bireysel ihtiyaçlarını dile getirebilir ve kentli haklarını bu yönde yorumlayabilirler. Kentliler kentli haklarını, sosyal adalet için bir araç olarak kullanabilmektedir. Bu durumda kentli hakları, kentsel krizlerin ve sorunların neden olduğu adaletsizliği ortadan kaldıracağı için önemlidir.

Tüm bunlar sonucunda kentli haklarının kapsamının anlaşılması ve bu hakların korunması için uluslararası platformda önemli bir belge olan "Avrupa Kentsel Şartı" geliştirilmiştir. Avrupa Kentsel Şartı, kentli haklarının kapsamlı bir çerçevesini oluşturarak temiz çevre, sosyal ve fiziksel altyapı, çalışma, barınma, kültürel miras, katılım ve bilgi edinme gibi kentsel yaşamın her alanında bulunan hakları korumayı amaçlamaktadır.

Avrupa Kentsel Şartı'na göre, kentli haklarının gerçekleşmesi kentlilerin dayanışmasıyla ve karşılıklı sorumluluk bilinciyle sağlanabilir. Şart, özellikle yerel

yönetimler için önemli hizmet alanlarını işaret etmektedir. Bunlar; kentte güvenliğin sağlanması, kirletilmemiş sağlıklı çevrenin oluşturulması, kentlilere istihdam olanaklarının sağlanması, yeterli ve ulaşılabilir konut yapılanmasının sağlanması, kentte dolaşım ve ulaşım hizmetlerinin sağlanması, sağlık hizmetlerinin, spor ve dinlence imkânlarının, kültürel etkinliklerle birlikte kültürler arası kaynaşmanın sağlanması, kent dokusuyla uyumlu kaliteli mimari ve fiziksel çevrenin oluşturulması, kentlilerin kent yönetimine katılmalarının sağlanması, kentin ekonomik yönden kalkındırılması ve kentte eşitliğin sağlanması olarak sıralanabilir.

Bu bağlamda kentli haklarının yerelde korunması için önemli bir kuruluş olan kent konseyleri ön plana çıkmaktadır. Kent konseyleri; 1992 yılında Rio Zirvesi'yle yaşamımıza dâhil olan Gündem 21 raporuna dayanan, yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınmayı temel alan Yerel Gündem 21'in bir çıktısıdır. Yerel Gündem 21'in aktif katılım ilkesine uygun olarak kent konseyleri, kentlilik bilincinin geliştirilmesi ve yönetişimi gerçekleştirmesi ile birçok paydaşı bir araya getirmektedir.

Türkiye'de, Yerel Gündem 21 kavramı yerini kent konseyi kavramına bırakmıştır denilebilir. Kent konseylerinin hukuki yapısı, 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesinde belirlenmiştir. Kanuna göre kent konseyleri; kent vizyonu ve yurttaşlık bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve yasalarının korunması, sürdürülebilirlik, çevre bilinci, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluk, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini uygulamayı amaçlamaktadır.

Kent konseyleri bir çatı kuruluş olarak görülebilmektedir. Meslek kuruluşları, sendikalar, noterler, ilgili STK'lar, siyasi partiler, kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerinin katılımıyla oluşan kent konseylerinin, etkin ve verimli bir şekilde çalışmasını destekleyen yerel yönetim birimi ise belediyelerdir.

Kadın ve gençlik meclisleri, kent konseylerinin katılım yapısında önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle, araştırmada gençlik meclislerine odaklanılmıştır. Çalışmanın amacı, kentli hakları farkındalığını ve kent konseyinin kentli hakları üzerindeki etkisini gençlik meclisi üyeleri üzerinden analiz etmektir.

Eskişehir’de bulunan kent konseyleri gençlik meclisi üyelerinin kentli hakları konusundaki farkındalıklarının incelendiği bu çalışma sonucunda söz konusu örneklemin kentli haklarına ilişkin görüşleri de araştırılmıştır. Ayrıca, araştırmada kent konseyi ve gençlik meclisi yöneticileriyle de görüşülmüştür. Çalışmanın analizi; cinsiyet, eğitim düzeyi ve yaş demografik dağılım düzeylerine göre yapılmıştır. Anket çalışması, bu analiz düzeyleri çerçevesinde sonuçlar ortaya koymaktadır. Eskişehir’deki gençlik meclisleri; Eskişehir Kent Konseyi Gençlik Meclisi, Eskişehir Odunpazarı Kent Konseyi Gençlik Meclisi ve Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi Gençlik Meclisi olarak sıralanabilir.

Belirtmek gerekir ki, araştırma sınırlılıkları çalışmaların sürecini uzatmıştır. Araştırmanın en büyük sınırlılığı, kent konseyi gençlik meclisi üyelerine ulaşmak ve anketleri uygulamak olmuştur. Bundan dolayı, araştırma anketleri online ortamda gençlik meclisi üyelerine iletilmiştir. Gönüllülük esasına dayalı olan anket çalışmasında, gönüllü katılımcıları bulmak için daha fazla zaman harcanmış ve araştırma süreci uzun tutulmuştur.

Araştırma bulgu ve analizlerini özetleyecek olursak;

- Gönüllülük esasına dayanan araştırma anketi; Eskişehir Kent Konseyi Gençlik Meclisi, Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi Gençlik Meclisi, Odunpazarı Kent Konseyi Gençlik Meclisi üyelerinden toplam 67 katılımcıya ulaştırılmıştır.
- Katılımcıların 39’unun kadın, 27’sinin erkek, cinsiyetini belirtmek istemeyen 1 kişi olduğu saptanmıştır.
- Katılımcıların 53’ünün “21-25” yaş aralığında bulunduğu görülmektedir. Ayrıca, yarıdan fazla katılımcının eğitim durumu üniversite olarak belirlenmiştir. Eskişehir “öğrenci şehri” olarak tanımlandığından ve şehirdeki üniversite sayısından dolayı gençlik meclisi üyelerinin büyük çoğunluğunun “21-25” yaş aralığında olması ve üniversite öğrencisi olması doğaldır. Ancak gençlik meclislerinin çalışma hayatındaki gençlere de ulaşması gerekmektedir. Gençlik meclisleri çalışma hayatındaki gençlerin de meclise dahil olabilmesi için özellikle Eskişehir Ticaret Odası ve Eskişehir Sanayi Odası’yla işbirliği yapabilir.

- “Daha önce kentli hakları konusunda bilgilendirildiniz mi?” sorusuna kentli hakları konusunda bilgilendirildiğini söyleyen ve bilgilendirilmediğini söyleyen katılımcı sayısı neredeyse eşittir. Bu durumda kent konseylerinin üyelerine kentli hakları konusunda gerekli bilgileri iletemediği söylenebilir. Kent konseyleri bütün katılımcılarına “kent konseyleri ve kentli hakları” hakkında bilgilendirmeler yaparak bu sorunu çözebilir.
- “Sizce gençlik meclislerinin temel amacı hangisi olmalıdır?” sorusuna daha çok “Gençlerin katılım hakkını gerçekleştirmek” yanıtı verilmiştir.
- “Kentli hakları size göre aşağıdakilerden hangi hakları içermektedir?” sorusuna daha çok “Katılım hakkı” cevabı verilmiştir. Yöneltilen bu soruda da katılımcılar “katılım hakkı”na verdikleri önemi göstermiştir. Belirtmek gerekir ki, aslında sıralanan tüm haklar, kentli haklarıdır. Kentli hakları hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan katılımcıların çoğu bu soruya farklı yanıtlar verse de, 9 katılımcı bütün hakların kentli haklarının bir parçası olduğunu belirtmiştir.
- “Sizce gençlik meclislerinin kentli haklarının gerçekleşmesinde ne tür bir rolü olmalıdır?” sorusuna daha çok “Kentteki gençleri bilgilendirmek” yanıtı verilmiştir. Katılımcılar, kentli haklarının gerçekleştirilmesi için gençlik meclislerinin kentteki gençlere ulaşmasını ve bilgilendirmesini önemli bir rol olarak görmektedir.
- “Sizce kentli haklarının gelişmesinde kent konseylerini kısıtlayan etkenler nelerdir?” sıralama sorusunda; “Kentlilerin, kent konseyi hakkında bilgi eksikliği” cevabını ilk sıraya koyan katılımcıların daha fazla olduğu, başka bir ifadeyle katılımcıların yarısından fazlasının bu cevabı 1. etken olarak değerlendirdikleri söylenebilir. Kent konseyindeki yetkililerin tanınırlık konusunda çalışmalar yapmaları bir gerekliliktir.
- Katılımcılara yöneltilen “Gençlik meclisi olarak kentli haklarına yönelik çalışmalarınız var mı? Bu çalışmalarınızın yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” “Hayır” cevabı verilmiştir. Gençlik meclisi üyeleri kentli hakları konusunda yeterli çalışma gösterdiklerini düşünmemektedir.

- “Sizce gençler kentli haklarını nasıl koruyacaklarını biliyorlar mı?” sorusuna katılımcıların yarısından fazlası “Hayır” yanıtını vermiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu gençlerin kentli haklarının nasıl korunacağını bilmediklerini düşünmektedir. Aslında, kent konseylerinin temel amaçlarından biri kenti haklarının korunmasını sağlamaktır.
- “Sizce gençlik meclisleri kentli haklarının korunmasında etkili bir mekanizma olarak görülebilir mi?” sorusuna daha çok “Evet” yanıtı verilmiştir. Önceki soruda, gençlerin kentli haklarını nasıl koruyacaklarını bilmediğini düşünen katılımcılar bu soruda gençlik meclislerinin kentli haklarını korumada etkili olacağını düşündüklerini belirtmişlerdir.
- 5’li Likert ölçek tipi içeren sorulara verilen cevaplar doğrultusunda; katılımcılar ve katılımcılara göre kentte yaşayan gençler, “kentli hakları” “kent konseyleri” ve “gençlik meclisleri” konusunda yeterli bilgiye sahip değildir. Katılımcılar kentli hakları ve kent konseyleri için önemli olan uluslararası belgeler (Avrupa Kentsel Şartı, Gündem 21 Raporları) hakkında bilgi sahibi değildir. Ayrıca katılımcılar kent konseyinin kentli haklarının korunmasında doğrudan etkili olduğunu düşünmektedir. Ancak katılımcıların, gençlerin yerel düzeyde karar alma süreçlerine nasıl katılacaklarını bilmediklerini ve ayı şekilde gençlik meclislerinin de bu konudaki çalışmalarını bilmediklerini belirtmişlerdir.
- “Eğer öğrenci iseniz eğitim hayatınızda kentli hakları konusunda bilgilendirildiniz mi?” sorusuna “Hayır” cevabını veren daha fazla katılımcı bulunmaktadır. Bu durum öğrencilerin kentli hakları konusunda bilgilendirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

Sonuç olarak, Eskişehir’de bulunan kent konseyleri gençlik meclisinden 67 katılımcıya uygulanan araştırma anketi yoluyla kentli hakları, kent konseyleri ve gençlik meclisleri hakkında çeşitli bilgilere ulaşılmıştır.

“Gençlerin kentli hakları konusunda bilgi ve farkındalık açısından eksiklikleri bulunmaktadır ve kent konseyleri de bu yönde kuruluş amaçlarını gerçekleştirememektedir”

şeklinde oluşturulan araştırma hipotezi yapılan anket ve görüşmeler sonucunda doğrulanabilir niteliktedir.

Araştırma bulgularına göre, kent konseylerinin ve gençlik meclislerinin bilinirliği artırılmalıdır. Böylece yerelde katılım ilkelerine uygun olarak gelişecek yapılar da artacaktır. Ayrıca kent konseylerinin ve gençlik meclislerinin bilinirliğinin artırılması, çalışmalarının duyurulması kentli hakları konusundaki farkındalığı da olumlu etkileyecektir. Bireyler katılımı sadece, siyasal seçimlere katılım olarak algılamamalıdır. Özellikle yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve kamu kurumlarının bu konuda çalışmalar yapması gerekmektedir. Aynı şekilde, kent konseylerinin yapısının ve işlevlerinin anlatılması katılım algısında da değişime neden olacaktır. Araştırma bulgularında katılımcıların özellikle önemli kentli haklarından olan “katılım hakkı” üzerinde durduğu görülmektedir. Kent konseyleri, kentli haklarının korunmasını sağlamalı ve katılımcılık ilkesine uygun şekilde politikalar geliştirmelidir. Bunu gerçekleştirirken de öncelikle kendi içerisinde kentli hakları bilgilendirmesi yapması gerekmektedir. Bulgulara göre, gençlik meclisi üyeleri kentli hakları konusunda yeterli bilgi sahibi değildir. Bu durum, kent konseylerinin kuruluş amaçlarını gerçekleştirmesine engel teşkil etmektedir. Kent konseyleri, üyeleriyle birlikte kentli hakları temalı sempozyumlar, etkinlikler, çeşitli yarışmalar düzenleyebilir. Eskişehir’de bulunan üniversitelerle, meslek kuruluşlarıyla ve sivil toplum örgütleriyle bu çalışmaları daha büyük kitlelere duyurabilir.

Araştırma örneklemini olan Eskişehir Kent Konseyi Gençlik Meclisi, Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi Gençlik Meclisi ve Odunpazarı Kent Konseyi Gençlik Meclisi’nin gelişimi için; tanıtım konusundaki eksikliklerin giderilmesi, meclis üyelerine kent konseyinin fonksiyonlarına dair eğitim verilmesi, yerel karar alıcıların politika üretiminde gençlik meclislerinin faaliyetlerine önem vermesinin sağlanması ve meclis üyelerinin kentli hakları konusunda bilgilendirilmesi yararlı olacaktır.

Son olarak, araştırmanın örneklemini yalnızca Eskişehir’de bulunan kent konseylerinin gençlik meclisleriyle sınırlıdır. Dolayısıyla, katılımcı sayısının 67 kişi olması araştırmanın kısıtlılıklarındandır. Bu nedenle, gelecekteki araştırmacıların daha geniş örneklem üzerinde

alışması ve farklı şehirlerdeki gençlik meclisleriyle görüşmeler yapmaları kent konseylerine yönelik literatüre katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akçakaya, O. (2016). Kentsel sürdürülebilirliğin uygulanması ve ölçülmesi bağlamında yerel yönetimlerin fonksiyonu. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(4), 47-64.
- Akkoyunlu Ertan, K. (1999). Kentsel Hareketlerden Yeni Toplumsal Hareketlere: Castells'in Sorgulanması ve Türkiye Örnekleri. *Amme İdaresi Dergisi*, 32(3), 115-128.
- Akkoyunlu Ertan, K. (2007). Kent ve Politika: Antik Kentten Dünya Kentine, *İmge Yayınevi*, Ankara.
- Alston, P. (1984). Conjuring up new human rights: A proposal for quality control. *American Journal of International Law*, 78(3), 607-621.
- Arslan, Ş. (2017). *Türkiye'de Yerel Yönetişim Ve Kent Konseyleri: Adana Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi).
- Aslanoğlu, R. (1998). Kent, Kimlik ve Küreselleşme, *Asa Yayınları*, 1. Baskı, Bursa.
- Avrupa Konseyi. (2008). Avrupa Kentsel Şartı-II: Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto.
- Aykul, Ö. & Topçu, D. (2015). Hukuk Sisteminde Temel İnsan Hakları ve Geline Son Aşama; "Dördüncü Kuşak Haklar Ve Bunları Talep Hakkı", İstanbul.
- Bal, H. (2002). "Kent Sosyolojisi", *Fakülte Kitabevi*, Isparta.
- Başak, S. (2014). Kent Yönetimine Katılımın Bir Aracı Olarak Yerel Gündem 21 ve Türkiye'deki Örnek Uygulamaları. Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (2009). "Kentleşme Şurası 2009, Kentlilik Bilinci, Kültür ve Eğitim Komisyonu Raporu", *Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Kentleşme Şurası Genel Sekreterliği*, Ankara.
- Binici, K. (2009) Kentin Tarihsel Gelişimi, *Bibliothec, Felsefe Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:2, Sayı:7.

- Birleşmiş Milletler. (1945). Birleşmiş Milletler Antlaşması. <https://turkiye.un.org/tr>
Son Erişim: 10.04.2023.
- Birleşmiş Milletler. (1984). Halkların Barış Hakkı Bildirisi, <https://inhak.adalet.gov.tr/>
Son Erişim: 11.04.2023
- Birleşmiş Milletler. (1996). Türkiye Ulusal Rapor ve Eylem Planı. İstanbul: İstanbul Habitat II Kent Zirvesi.
- Bozkurt, E. (2019). Çevre Hakkı Kapsamında İstanbul-Berlin Karşılaştırması (*Doctoral dissertation*), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Brenner, N., Marcuse, P., & Mayer, M. (2014). Kâr İçin Değil Halk İçin Eleştirel Kent.
- Brown, A. (2009). Rights to the City for Street traders and informal workers, in Jouve, B. (ed.) *Urban Policies and the Right to the City, UN-HABITAT and UNESCO Joint Project*, Cölection Citurb, Lyon.
- Castells, M. (1997). The Urban Question, *Edward Arnold Press*.
- Childe, G. (2000). Tarihte Neler Oldu?, *Kırmızı Yayınları*, İstanbul.
- Coşkun, B. (2007). Kent Yönetimine Katılım ve Kent Konseyleri.
- Coşkun, V., Dağı, İ., Şahin, B., Ulusoy, K., Yayla, A. (2019). İnsan Hakları ve Demokratikleşme Süreci. *Anadolu Üniversitesi Yayını*, No: 3924, Eskişehir.
- Council of European Municipalities and Regions (CEMR) (2016). Localan Regional Governments in Europe: Structures and Competences, Paris: CEMR.
- Çüçen, A. K. (2003). İnsan Hakları Düşüncesinin Gelişimi.
- Declaration on the Right to Development, GA Res. (1986). 41/128, 4 December.
- Demir, A. (2012). Hak, Adalet Ve Özgürlük Bağlamında Rousseau. İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Akademik Bakış Dergisi*, 33, Kırgızistan.

- Dikeç, M. ve L. Gilbert. (2002) "Right to the City: homeage or a new social ethics?", *Capitalism Nature Socialism*, 14(2).
- Emrealp, S. (2005). Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler Elkitabı. İstanbul: *Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı*.
- Ertan, A. & Kıvılcım-Ertan, B. (2013). Kentli hakları: Kent ve İnsan Hakları Bağlamında Kentsel Hizmetlere Erişim Hakkı. Kentsel Dönüşüm ve İnsan Hakları, *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları*, İstanbul.
- Ertan, K. (1997), "Kentli Hakları," *Amme İdaresi Dergisi*, C. 30, S. 3, s. 31–48.
- Ertan, K. A., (2014). Kent ve Kentli Hakları, *TODAİE*, 1. Baskı.
- Ertan, K. E., (2013). Yeni Kuşak İnsan Hakları, *TODAİE*, 1. Baskı.
- Ertürk, H. & Tosun, E. K. (2009). Küreselleşme Sürecinde Kentlerde Mekânsal, Sosyal ve Kültürel Değişim : Bursa Örneği . *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(16), 37-53.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosbilder/issue/23082/246630>.
- Gemalmaz, M. S. (2007) Ulusüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş, *Legal Yayıncılık*, 6. Baskı.
- Geray, C. (2000). "Kenttaşlık Hakları," İnsan Hakları Yıllığı, C. 21, *TODAİE*.
- Giddens, A. (1999). İleri Toplumlarda Sınıf Yapısı, *Birey Yayınları*, İstanbul.
- Gökberk, M. (1980). Felsefe Tarihi, Dördüncü Basım, *Remzi Kitabevi Yayınları*, İstanbul.
- Gönüllü, G. (2014). Çevresel-Kentsel Hakların Gelişimi: Dünyada ve Türkiye’de Kentsel Haklar. *İnsan Hakları Yıllığı*, 32, 31-52.
- Görmez, K. ve Yücel, G. (2011), " Üniversite Öğrencileri Kent Konseyleri Hakkında Ne Biliyor? Ne Düşünüyor ", *Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Bursa Kent Konseyi.

- Güldoğan, E. (2008). Türkiye’de Çevre Hakkı ve Yerel Yönetimler: Uluslararası Düzlemde Bir Kıyaslama ve Öneriler. *Yerel Siyaset* 35: 55-62. <http://www.yerelsiyaset.com/pdf/kasim2008/12.pdf>. Erişim: 05.05.2023.
- Güler, E. & Önder, Ö. (2016). Türkiye de Yerel Demokrasi Açısından Kent Konseyleri Üzerine Bir Araştırma: Kütahya Kent Konseyi Örneği. *Journal of Ege Social Science*.
- Güneş, A. M. (2010). Aarhus Sözleşmesi Üzerine Bir İnceleme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(1), 299-333.
- Habermas, J. (2006). “Öteki” Olmak, “Öteki”yle Yaşamak - Siyaset Kuramı Yazıları, Çev. İ. Aka, *Yapı Kredi Yayınları*, İstanbul.
- Habitat. (2000). Türkiye’de YG 21’lerin teşviki ve Geliştirilmesi Projesi (I. Aşama) Uygulama Dönemi: 1997-1999. Mart, 2023 tarihinde <http://www.habitat.org.tr/gundem21/43-yerelgundem21/50-yerel-gundem-21-> adresinden alındı.
- Harvey, D. (2012). Sermayenin Mekanları – Eleştirel Bir Coğrafyaya Doğru, *Sel Yayınları*, İstanbul.
- Harvey, D. (2016). Sosyal Adalet ve Şehir, Çev: Mehmet Moralı, *Metis Yayınları*, İstanbul.
- Harvey, D. (2016). Kent Deneyimi. *Sel Yayınları*, İstanbul.
- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. <https://www.hsk.gov.tr/> Son Erişim: 12.04.2023.
- Karaman, Z. (1998). “Habitat II ve Yerel Gündem 21 Sorumluluğu”, *Türk İdare Dergisi*, Yıl 70, Sayı: 421.
- Karasu, M. (2008). Kentli Haklarının Gelişimi ve Hukuki Boyutları, *TBB Dergisi*, Sayı 78.
- Kaymaz, C. (2021). Henri Lefebvre’in Müdahaleleri: Kentsel Haklara Karşı Kent Hakkı. *Alternatif Politika*, 13(3), 758-789.
- Keleş, R. (2004). Kentleşme Politikası, *İmge Kitapevi*, 8. Baskı, Ankara.
- Keleş, R. (2015). Kent Kentsel Siyaset Ve Çevre Yazıları, *Arkeoloji ve Sanat Yayınları*.

- Kerman, U. & Altan, Y & Aktel, M. & Lamba, M. (2011). Yerel Yönetişim ve Kent Konseyleri, *Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Bursa, 6-7.
- Knox, P. L., & McCarthy, L. (2005). Urbanization: an introduction to urban geography (p. 594). *Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall*.
- Kuçuradi, İ. (1971). İnsan ve Değerleri, *Yankı Yayınları*, Ankara.
- Kuçuradi, İ. (2011). İnsan Hakları: Kavramları ve Sorunları içinde Felsefe ve İnsan Hakları, *Türkiye Felsefe Kurumu*, Ankara.
- Kutlu, S. (2019). Yerel Karar Alma Sürecinde Gençlik Meclisleri: Konya Büyükşehir Belediyesi Gençlik Meclisi Üzerinden Bir İnceleme. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Karaman.
- Larrain, J. (1995). İdeoloji ve Kültürel Kimlik, (N. N. Domaniç, Çev.), *Sarmal Yayınevi*, İstanbul.
- Lefebvre, H. (1996). The Right to The City. Writings on cities. UK: Blackwell
- Lefebvre, H. (2013). Kentsel Devrim, Çeviren: Selim Sezer, İstanbul: *Sel Yayıncılık*.
- Lefebvre, H. (2014). Mekânın Üretimi. İstanbul: *Sel Yayıncılık*.
- Lynch, K. (2010). Kent İmgesi, (Çev: İrem Başaran), *Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*, 11. Baskı, İstanbul.
- Mayer, M. (2009). The ‘Right To The City’ in The Context Of Shifting Mottos Of Urban Social Movements. *City*, 13(2-3), 362-374.
- Mitchell, D. (2003). The Right to The City: Social Justice and The Fight for Public.
- Mumford, L. (2007). Tarih Boyunca Kent, Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği, Çeviren: Gürol Koca-Tamer Tosun, *Ayrıntı Yayınları*, İstanbul, Oxford.
- Negiz, N. (2017). Kentlerin Tarihsel Sürdürülebilirliğinde Kültürel Miras: Önemi Ve Değeri Üzerine Düşünmek. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 3(1), 159-172.

- Ökçesiz, H. (1999). Hukuk Felsefesi Yönünden İnsan Hakları, *Türkiye Bilimler Akademisi, Tübitak Matbaası*, Ankara, s. 27.
- Ökmen, M. (1998). Liberalizm ve Yerel Yönetimler. *Öneri Dergisi*, 2(10), 71-79.
- Ökmen, M., & Görmez, K. (2009). Türkiye'de Yerel Gündem 21 ve Yerel Yönetişim Uygulamaları. K. Görmez, & M. Ökmen içinde, Yerel Yönetimlerin Güncel Sorunları (s. 109-128). İstanbul: *Beta Yayınları*.
- Öndül, H. (1998). “Kentli Haklarının Kavramsal Temelleri”, *Özgürlükler Hukuku*, www.ihd.org.tr Erişim Tarihi: 04.03.2023.
- Özdek, Y. (1993). İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı, *TODAİE* Yayını, Ankara.
- Özlü, R. M. (2020). Kent Konseyi Kararlarının Değerlendirilmesi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (55), 117-140. DOI: 10.18070/erciyesiibd.560052
- Pektaş, E. K. & Koçak, H. (2007). Bir Yerel Katılım Aracı Olarak Kent Konseyleri ve Afyonkarahisar Belediyesi Kent Konseyi Örneği. A. Yılmaz, & Y. Bozkurt içinde, Küresel Esintiler Yerel Etkiler Sarmalında Türk Kamu Yönetimi. Ankara: *Gazi Kitabevi*.
- Purcell, M. (2002). Excavating Lefebvre: The Right to The City and Its Urban Politics of The Inhabitant. *GeoJournal*, 58(2-3), 99-108.
- Reyhanoğulları, S. (2018). Türkiye’de Kent Konseylerinin Sivil ve Siyasal Karakterinin Çözümlemesi. Yüksek Lisans Tezi, *Altınbaş Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Rousseau, J., (2003). İtiraf 2, Çev: S. Özburun, *Kaknüs Yayınları*, İstanbul.
- Sadri, S. Z. vd., (2013). Kentsel Dönüşüm Ve İnsan Hakları, *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları*, İstanbul.

- Sadri, S.Z. (2008). Kentsel Dönüşüm ve Kent Hakkı: Fener- Balat Rehabilitasyon Programı ve Santral İstanbul Projesi Örnekleri, *Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi*.
- Shaukland, G. (1996). Tarihi Değeri Olan Kentlere Neden El Atmalıyız. Çev. K. Tuncay, Kent ve Kültürü. New York: *Guilford Press*.
- Şahin, Ç. (2015). Türkiye’de Kentsel Dönüşüme Dayalı İnşaat Odaklı Ekonomi Modeli ve Toplumsal Maliyeti: En Temel İnsan Hakları, Sosyal Haklar, Çevre Hakkı ve Kent Hakkı Açısından Eleştirel Bir Değerlendirme. *Sosyoloji Konferansları*, 1(51), 51–81.
- Şahin, Z. S. (2013). “Kentsel Mücadelede Kentteki Hakların Kentli Haklarına ve Kent Hakkına Dönüşümü”, Kentli Hakları Bağlamında Kenti Yeniden Düşünmek (Ed: H. Reyhan ve Ö. Leblebici), Alter, Ankara.
- Şahyar Akdemir, D. (2017). İnsan Haklarının Korunmasında Kent Konseylerinin Rolü: Eskişehir Örneği Üzerine Bir Değerlendirme. *Kent Akademisi*, 10 (31), 286-305. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kent/issue/34453/321691>
- Şahyar Akdemir, D. (2019). Anadolu Üniversitesi Öğrencilerinin Kent Konseyi Algısı. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (3), 41-49. DOI: 10.18506/anemon.428752.
- Şahyar Akdemir, D. (2020). Kentli Hakları Ve Kent Konseyleri. Pamukkale Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (40), 149-167. DOI: 10.30794/pausbed.676236
- Tekeli, İ. (1976). Gecekondu, Dolmuşlu, İş Portalı Şehir, *Cem Yayınevi*, İstanbul.
- Tekeli, İ. (1994), “IULA ve EMME Başkanışmanı sıfatıyla yaptığı konuşma,” Kentsel Haklar: Karşılaştırmalı Çerçeve Türkiye, Der.: Mete Tunçay, *Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi*, İstanbul, s. 25–32.
- Tekeli, İ. (2001). Modernite Aşılırken Kent Planlaması. İmge kitabevi, İstanbul.
- Tekeli, İ. (2009). Kültür Politikaları ve İnsan Hakları Bağlamında Doğal ve Tarihi Çevreyi Korumak, İstanbul: *Tarih Vakfı Yurt Yayınları*.

- Tekeli, İ. (2015). “Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm”, *Tarih Vakfı Yurt Yayınları*, 2. baskı, İstanbul.
- Todaie, (1981). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, *TODAİE İnsan Hakları Araştırma ve Denetleme Merkezi Yayını*, Ankara.
- Torunoğlu, E. (2016). Türkiye’de Çevre Politikasının Gelişimi. Eskişehir.
- Turgut, N.Y. (2009). Çevre Politikası ve Hukuku, Ankara: *İmaj Yayınevi*.
- Turhan, A. (2013). İnsan Hakkı Kuşakları Arasındaki Tamamlayıcılık İlişkisi. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 357-378.
- Türk Dil Kurumu, (1998). Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Basımevi, Ankara.
- Ulutürk Akman, S. (2006). İstanbul’a Göç Eden Birinci ve İkinci Nesil Göçmenler Arasında Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Yaşam Açısından Farklılık Olup Olmadığına İlişkin Bir İnceleme, *İÜ İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, 2(49), İstanbul.
- UN-HSP. (2004). Joint Progress Report of the Executive Directors of the United Nations Human Settlements Programme and The United Nations Environment Programme. New York: United Nations.
- UN-HSP. (2004). Urban Indicators Guidelines. United Nations Human Settlements Programme.
- Yıldırım, Y. (2012). “İşgal Et” Hareketi Üzerine . *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* , 67 (01) , 237-244 . DOI: 10.1501/SBFder_0000002244
- Yılmaz, & Y. Bozkurt. (2007). Küresel Esintiler Yerel Etkiler Sarmalında Türk Kamu Yönetimi. Ankara: *Gazi Kitapevi*.
- Yüksel, D. (1999). Kent, Kentleşme ve Kent Planlaması. Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri içinde, 1. Baskı, *Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi (WALD)*, İstanbul.

Zeybekoğlu, S. (2013). Kentsel Dönüşüm ve Kentte İnsan Hakları. İstanbul.

(http-1) “Avrupa Kentli Hakları Deklerasyonu”
<http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=964> Erişim Tarihi: 31.01.2023.

(http-2) Paris Şartı, 21 Kasım 1990. <https://www.ihd.org.tr/par-rti/> Erişim Tarihi: 07.05.2023

(http-3) “Bursa – Eskişehir - Bilecik Kalkınma Ajansı” (BEBKA),
<https://bebka.org.tr/eskisehir-2/> Erişim: 05.06.2023.

(http-4) “Eskişehir Kent Konseyi resmi web sayfası”
<http://www.eskisehirkentkonseyi.org.tr/> Erişim: 03.05.2023.

(http-5) “Güven aralığı hesaplamaları” <https://www.surveysystem.com/sscalc.htm>
Son Erişim:19.05.2023

(http-6) İnsan Hakları Derneği, “Barış Hakkını Savunarak Barışı Getirebiliriz!”,
2021. <https://www.ihd.org.tr/baris-hakkini-savunarak-barisi-getirebiliriz/>
Son Erişim: 08.05.2023

(http-7) “Kent Konseyi Yönetmeliği”
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/10/20061008-5.htm> Sayı: 26313 Erişim
Tarihi: 17.02.2023

(http-8) Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, İllerin ve Bölgelerin
Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2017).
<https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege> Erişim: 10.06.2023

(http-9) Tepebaşı Belediyesi Resmi İnternet Sitesi <https://www.tepebasi.bel.tr/> Erişim Tarihi:
08.05.2023.

EK-1. Etik Kurul İzni

Evrak Kayıt Tarihi: 07.12.2022	Protokol No: 452337	Tarih: 27.12.2022
--------------------------------	---------------------	-------------------

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	BAP Projesi-Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Sosyal Bilimler
BAŞLIK:	Kentli Hakları Kapsamında Kent Konseyleri Gençlik Meclislerinin Değerlendirilmesi: Eskişehir Örneği
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Dr. Öğr. Üyesi Duru ŞAHYAR AKDEMİR
TEZ YAZARI:	Ecem ÜNLÜTÜRK
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

Prof. Dr. Saim ÖNCE
(Başkan-İkt. ve İdari Bil. Fak.)

Prof. Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ (Başkan Yardımcısı -İkt. ve İdari Bil. Fak.)	Prof. Dr. Fatime GÜNEŞ (Edebiyat Fak.)
Prof. Dr. Yıldız UZUNER (Eğitim Fak.)	Prof. Dr. İbrahim Cemil ULUKAN (Açıköğretim Fak.)
Prof. Dr. Hakan DEVECİ (Eğitim Fak.)	Prof. Dr. Erkan YÜKSEL (İktisat Bil. Fak.)

EK-2. Anket ve Mülakat Soruları

KENTLİ HAKLARI ALGISI

Değerli Katılımcı,

Öncelikle anket çalışmama katılmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. Bu anket çalışması ile amaçlanan kentli hakları konusundaki algı, tutum ve bilgi düzeyleri üzerinde bir bilimsel araştırmagerçekleştirmektedir. Ankette vereceğiniz bilgilerin üçüncü kişilerle paylaşılmayacak olup bilimsel araştırmanın kapsamı dışında başka bir amaçla kullanılmayacağını taahhüt ederim.

Göstermiş olduğunuz ilgi ve değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Ecem ÜNLÜTÜRK

Anadolu Üniversitesi

Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi

Yüksek Lisans Öğrencisi

I. ALGILAR VE KENTLİ HAKLARI İLE İLGİLİ SORULAR

- 1) Daha önce kentli hakları konusunda bilgilendirildiniz mi?
☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen
- 2) Sizce gençlik meclislerinin en temel amacı hangisi olmalıdır?
☐ Gençlerin katılım haklarını gerçekleştirmek
☐ Yerel yönetimlerin politikalarını etkilemek
☐ Gençlik meclisinin bilinirliğini artırmak
☐ Gençleri bilinçlendirmek
☐ Kentli haklarının korunmasına katkı sağlamak
☐ Diğer (Lütfen belirtiniz)
- 3) Kentli hakları size göre aşağıdakilerden hangi hakları içermektedir?
☐ Katılım hakkı
☐ Sağlıklı çevre hakkı
☐ Güvenlik hakkı
☐ Çalışma hakkı
☐ Mal ve hizmetlere erişim hakkı
☐ Bu konuda bilgi sahibi değilim
☐ Diğer (Lütfen belirtiniz)
- 4) Sizce gençlik meclislerinin kentli haklarının gerçekleşmesinde ne tür bir rolü olmalıdır?
☐ Kentteki gençleri bilgilendirmek
☐ Kentli haklarının gerçekleşmesi için baskı grubu oluşturmak
☐ Kentli haklarının korunması ile ilgili dilek ve şikayetleri belediyeye bildirmek
☐ Diğer (Lütfen belirtiniz)
- 5) Sizce kentli haklarının gelişmesinde kent konseylerini kısıtlayan etkenler nelerdir? (Lütfen önem sırasına göre kutucuklara 1 – 4 arası numara veriniz.)
☐ Kentlilerin, kent konseyi hakkında bilgi eksikliği
☐ Konseylerin, kentli hakları konusundaki bilgi eksikliği
☐ Konseylerin kendilerine ait bütçelerinin olmaması
☐ Kentlilerin, kent konseylerini politize olmuş mekanizmalar olarak görmeleri
- 6) Gençlik meclisi olarak kentli haklarına yönelik çalışmalarınız var mı? Bu çalışmalarınızın yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
☐ Evet (Lütfen çalışmalarınıza örnek veriniz)
☐ Hayır

- 7) Sizce gençler kentli haklarını nasıl koruyacaklarını biliyor mu?
☐ Evet
☐ Hayır
☐ Bu konuda bilgi sahibi değilim
- 8) Sizce gençlik meclisleri kentli haklarının korunmasında etkili bir mekanizma olarak görülebilir mi?
☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen
☐ Bu konuda bilgi sahibi değilim

9) Lütfen aşağıdaki ifadelere katılım derecesini belirtiniz	Kesinlikle katılıyorum	Katılmıyorum	Bu konu ile ilgili bilgisahibi değilim	Katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
a. Kentli hakları konusunda yeterli bilgiye sahibim.	1	2	3	4	5
b. Kent konseyinin kentli haklarının korumasında doğrudan etkili olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
c. Meclise üye olduktan sonra kent konseyi tarafından Kentli hakları konusunda bilgilendirildim.	1	2	3	4	5
d. Kentimde yaşayan gençler kentli hakları konusunda bilgi sahibidir.	1	2	3	4	5
e. Kentli hakları konusunda uluslararası belgeleri inceledim.	1	2	3	4	5
f. Gençler yerel düzeyde karar alma süreçlerine nasıl katılacaklarını bilmektedirler.	1	2	3	4	5
g. Gençlik meclisinin yerel karar alma süreçlerine etkin olarak katıldığımı düşünüyorum.	1	2	3	4	5
h. Kentimde yaşayan gençler, gençlik meclisleri hakkında yeterli bilgiye sahiptir.	1	2	3	4	5

II. DEMOGRAFİK SORULAR

- 10) Cinsiyetiniz?
☐ Kadın
☐ Erkek
☐ Belirtmek istemiyorum.
- 11) Yaşınız?
☐ 15-17
☐ 18-20
☐ 21-25
☐ 26-35
- 12) Eğitim durumunuz?
☐ İlköğretim
☐ Lise
☐ Üniversite
☐ Yüksek lisans
☐ Doktora
- 13) Eğer öğrenci iseniz eğitim hayatınızda kentli hakları konusunda bilgilendirildiniz mi?
☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen

Katılımınız için teşekkür ederiz.

**Kent Konseylerinin Başkanlarına ve Gençlik Meclislerinin Başkanlarına
Yöneltilcek Mülakat Soruları**

- 1) Ne kadar süredir kent konseyi başkanısınız/ gençlik meclisi başkanısınız?
- 2) Kentli hakları kavramı size ne ifade etmektedir?
- 3) Konseyiniz/meclisiniz kentli hakları üzerine nasıl çalışmalar gerçekleştiriyor?
Örneklendirir misiniz?
- 4) Kentli haklarının gerçekleşmesinde kent konseylerinin rolünün kısıtlandığını düşünüyor musunuz? Açıklar mısınız?

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ecem ÜNLÜTÜRK

Yabancı Dil : İngilizce

Doğum Yeri ve Yılı :

E-Posta :

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2017-2021, Atılım Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi.
- 2018-....., Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim, Uluslararası İlişkiler.

Yayınları ve/veya Bilimsel/Sanatsal Faaliyetleri:

- 2022, 3. Uluslararası Dicle Bilimsel Araştırmalar Konferansı, Yerel Düzeyde İyi Yönetişimi Güçlendiren Faktörler: Eskişehir Kent Konseyi Gençlik Meclisi Örneği, Diyarbakır.